

Voorblad Handboek Demeter

Het Demeter-merk is een privaatrechtelijk geregistreerd merk. Demeter International heeft het eigendom van het Demeter-merk (en de aanverwante merken) en het beeldmerk (en de aanverwante beeldmerken) ondergebracht bij de onafhankelijke vereniging International BioDynamic Association. De merken staan geregistreerd bij het World Intellectual Property Organisation in Zwitserland onder nummer IRN/248829 (Demeter) en nummer IRN/786315 (logo), op naam van de Forschungsring für Biologisch-Dynamische Wirtschaftsweise e.V..

Demeter International is de wereldwijd werkende vereniging van nationale Demeter-certificeerders, die licentiehouders controleren en certificeren. Stichting Demeter is lid van Demeter International en controleert en certificeert biologisch-dynamische landbouwbedrijven en verwerkers in Nederland en Vlaanderen.

De Stichting heeft in januari 2006 dit Handboek Demeter uitgegeven. De verschillende documenten worden regelmatig bijgewerkt of gewijzigd door de Demeter Voorwaarden Commissie en of het Bestuur (Reglement Demeter-certificering, Bijdragereglement en Tarievenblad).

Dit Handboek Demeter wordt niet geactualiseerd!

Wijzigingen worden geaccordeerd door de Demeter Voorwaarden Commissie of het Bestuur.

Wijzigingen op gebied van de Demeter-normen worden vermeld in Demeter-info.

Waar mogelijk worden betrokken licentiehouders direct op de hoogte gebracht van normwijzigingen.

De actuele documenten zijn altijd op te vragen bij het bureau.

De actuele documenten staan gepubliceerd op de website van de Stichting.

(www.stichtingdemeter.nl).

Voor vragen over het Handboek Demeter kan contact worden opgenomen met de coördinator Demeter-certificering op het bureau van de Stichting (tel. 0343-522523).

Begrippenlijst Demeter-certificering

Versiebeheer Begrippenlijst Demeter-certificering

Versienr.	Datum	Status	Opmerkingen	Auteurs
1.7	september 2011	Concept	Onderhoud	Rienk ter Braake
1.6	december 2010	Goedgekeurd door DVC	Onderhoud	René Dijkstra en Rienk ter Braake
1.5	december 2008	Goedgekeurd door DVC	Onderhoud	Rienk ter Braake
1.4	januari 2006		Aanpassing Stichting Demeter	Rienk ter Braake
1.3	september 2004	Goedgekeurd door DVC	Onderhoud	Rienk ter Braake
1.2	december 2003	Goedgekeurd door DVC	Onderhoud	Rienk ter Braake
1.1	augustus 2003	Concept	Onderhoud	Rienk ter Braake
1.0	oktober 2002	Goedgekeurd	DVC	Jos Pelgröm en Rienk ter Braake
0.0	oktober 2002	Concept	Samenvoeging van alle begrippenlijsten	Rienk ter Braake

Begrippenlijst Demeter-certificering

Het Demeter-keurmerk is een privaatrechtelijk geregistreerd merk. Demeter International heeft het eigendom van het Demeter-keurmerk (en de aanverwante merken) en het beeldmerk (en de aanverwante beeldmerken) ondergebracht bij de onafhankelijke vereniging International BioDynamic Association. De merken staan geregistreerd bij het World Intellectual Property Organisation in Zwitserland onder nummer IRN/248829 (Demeter) en nummer IRN/786315 (logo), op naam van de Forschungsring für Biologisch-Dynamische Wirtschaftsweise e.V..

Demeter International is de wereldwijd werkende vereniging van nationale Demeter-certificeerders, die licentiehouders controleren en certificeren. Stichting Demeter is lid van Demeter International en controleert en certificeert biodynamische landbouwbedrijven en verwerkers in Nederland en Vlaanderen. Uitsluitend landbouwers, handelaren en verwerkers die een licentieovereenkomst met de Stichting hebben afgesloten en overeenkomstig de Demeter Voorwaarden werken, komen in aanmerking voor een Demeter-certificaat en mogen het keurmerk voeren.

Zaken rond de Demeter-certificering worden geregeld in diverse reglementen, gebundeld in het Handboek Demeter. In deze begrippenlijst worden de definities gegeven van in de diverse reglementen gebruikte termen.

Definities

In deze begrippenlijst worden de definities gegeven van de in de reglementen gebruikte termen:

Certificering

BD-landbouw: de Biodynamische landbouw.

Stichting: Stichting Demeter.

Bestuur: het bestuur van Stichting Demeter.

Vereniging: Vereniging voor Biologisch-Dynamische Landbouw en Voeding.

Demeter-keurmerk: de (keur)merken en of woordbeelden, zoals die staan geregistreerd bij het World Intellectual Property Organisation in Zwitserland onder nummer IRN/248829 (Demeter) en nummer IRN/786315 (logo), op naam van de Forschungsring für Biologisch-Dynamische Wirtschaftsweise e.V.. Demeter International heeft het eigendom van het Demeter-keurmerk (en de aanverwante merken) en het beeldmerk (en de aanverwante beeldmerken) ondergebracht bij de onafhankelijke vereniging International BioDynamic Association.

Demeter-producten: producten van agrarische oorsprong waarop het Demeter-keurmerk dan wel verwijzingen naar de Biodynamische landbouw zijn aangebracht of onder verwijzing hiernaar in de handel worden gebracht. Een verwerkt product kan uitsluitend worden geclassificeerd als Demeter-product, indien een geldig procescertificaat aan de bewerking ten grondslag ligt. Een verwerkt Demeter-product kan uitsluitend als zodanig worden vermarkt op basis van een geldig productcertificaat.

DVC (Demeter Voorwaarden Commissie): commissie van deskundigen die in opdracht van Stichting Demeter de Demeter-voorwaarden vaststelt en onderhoudt.

Begrippenlijst Demeter-certificering

DLC (Demeter Licentie Commissie): commissie die in opdracht van Stichting Demeter verantwoordelijk is voor het uitgeven en intrekken van Demeter-certificaten en het opsporen van onrechtmatig gebruik van het Demeter-keurmerk door licentiehouders.

Demeter-voorwaarden: stelsel van principes, richtlijnen, toetsbare normen en reglementen voor gebruik van het Demeter-keurmerk vastgelegd in het door de Demeter Voorwaarden Commissie opgestelde en onderhouden "Handboek Demeter".

Handboek Demeter: handboek met daarin opgenomen de Demeter-voorwaarden, procedures en reglementen die gelden voor Demeter-licentiehouders.

Licentie-aanvrager: natuurlijke persoon of rechtspersoon die een schriftelijke aanvraag voor een Demeter-licentie-overeenkomst bij de Stichting heeft ingediend.

Licentie(-overeenkomst): overeenkomst tussen de Stichting en een licentiehouders, volgens welke de licentiehouders zich conformeert aan de Demeter-voorwaarden en na verkrijging van het certificaat het recht krijgt het Demeter-keurmerk te voeren op conforme producten.

Licentiehouders: natuurlijke persoon of rechtspersoon waarmee de Stichting een licentie-overeenkomst heeft gesloten, al dan niet in het bezit van een Demeter-certificaat.

Omschakelperiode: de omschakelperiode is de periode dat aantoonbaar wordt gewerkt volgens de Demeter-voorwaarden, zonder dat een Demeter-certificaat is verkregen.

Demeter-procescertificaat: eenmalig verstrekte verklaring dat een licentiehouders jaarlijks wordt gecontroleerd en gecertificeerd volgens het Handboek Demeter voor processen zoals in het certificaat omschreven, waarmee het recht wordt gegeven de beschreven bewerkingen of verwerkingen als zijnde conform de Demeter-voorwaarden uit te voeren.

Demeter-productcertificaat: jaarlijks verstrekte verklaring dat een licentiehouders is gecontroleerd en gecertificeerd volgens het Handboek Demeter voor producten zoals op het certificaat vermeld, waarmee het recht wordt gegeven het Demeter-keurmerk te gebruiken op de betreffende producten.

Belanghebbenden: partijen die belang hebben of kunnen hebben bij de Demeter-voorwaarden en/of het certificatieschema. Voor het Demeter-certificaat zijn dat bijvoorbeeld Demeter-landbouwers, verwerkers en verkopers van Demeter-producten, consumenten van Demeter-producten en maatschappelijke organisaties die de uitgangspunten van de Stichting onderschrijven.

Bijdragereglement: Demeter-bijdragereglement voor de afdracht van licentiebijdragen.

Opmerking: aanwijzing voor verbetering. De betreffende zaak dient bij de volgende controle te zijn aangepast.

Berisping: maning tot verbetering. De betreffende zaak dient te worden opgevolgd.

Schriftelijke waarschuwing: maning tot verbetering met daaraan verbonden administratieve kosten, volgens het Tarievenblad.

Non Conformiteit: geconstateerde overtreding van de Demeter-voorwaarden.

Blokken: het uit de verkoop nemen van op voorraad zijnde goederen, bij de licentiehouders en of haar afnemers, na vaststelling van een afwijking op de Demeter-voorwaarden of een vermoeden daarvan, voor de duur van de procedure van onderzoek en besluitvorming.

Begrippenlijst Demeter-certificering

Handel en verwerking

Biologisch: productiemethode of voortkomend uit een productiemethode welke voldoet aan de Verordening (EEG)nr. 834/2007 en 889/2008 voor Biologische Landbouw en aanduidingen dienaangaande op landbouwproducten en levensmiddelen.

Handelaar: persoon of organisatie die gecertificeerde en reeds door een licentiehouders onder diens verantwoordelijkheid en onder diens naam als Demeter-product aangeduide producten inkoop en/of distribueert en verkoopt zonder verdere bereidingsactiviteiten te verrichten.

Verwerker (bereider): natuurlijk of rechtspersoon die agrarische producten opslaat en/of verwerkt en/of conserveert en/of van een (consumenten)verpakking voorziet en/of dit laat doen, waarop het Demeter-keurmerk is afgebeeld onder eigen naam en verantwoordelijkheid.

Etiket of aanduiding: het geheel van informatie op producten. Te weten vermeldingen, aanduidingen, fabrieks- of handelsmerken, afbeeldingen of tekens op verpakkingen, documenten, bordjes, etiketten, ringen of bandjes, die een product vergezellen dat onder Demeter-keurmerk in de handel gebracht is.

Productkwaliteit: landbouwcertificering van een product (gangbaar, biologisch of Demeter).

Consumentproducten: product dat aan een consument wordt geleverd. Hieronder valt ook kaas die wordt uitgesneden. Groentes en fruit in kisten, voorzien van een kistkaart vallen niet onder deze categorie.

Halffabricaat: product dat een bewerking of verwerking heeft ondergaan en tijdelijk wordt verpakt, om later verder te worden verwerkt.

Grondstoffen: agrarische en niet agrarische ingrediënten waarmee een product wordt samengesteld.

Additief: toevoeging die normaal niet als voedingsmiddel of karakteristiek bestanddeel daarvan wordt gebruikt, die opzettelijk wordt toegevoegd met een technologisch of sensorisch doel (bijvoorbeeld een bindmiddel). De stof blijft deel uitmaken van het eindproduct.

Proceshulpstoffen: toevoeging die normaal niet als voedingsmiddel of karakteristiek bestanddeel daarvan wordt gebruikt, die opzettelijk wordt toegevoegd met als doel specifieke processen in gang te brengen (bijvoorbeeld een zuursel of startcultuur). De stof blijft niet als zodanig deel uitmaken van het eindproduct.

Ingrediënten: stoffen, met inbegrip van additieven, die worden gebruikt voor de bereiding van producten die onder Demeter-keurmerk in de handel worden gebracht en die al dan niet in gewijzigde vorm aanwezig blijven in het eindproduct.

Aroma-extracten: mengsel van aromatische stoffen, gewonnen uit plantaardige of dierlijke uitgangsmaterialen, waarbij het uitgangsmateriaal het materiaal is dat de naam en smaak bepaalt. (Vanille-extract wordt bijvoorbeeld bereid uit vanillebonen.)

Natuurlijk aroma: mengsel van aromatische stoffen, gewonnen uit plantaardige of dierlijke uitgangsmaterialen, waarbij het uitgangsmateriaal **niet noodzakelijkerwijs** het materiaal is dat de smaak bepaalt. (Vanilline wordt bijvoorbeeld bereid uit lignine.)

Berekeningsgrondslag: de berekening van het aandeel ingrediënten dat het gebruik van het keurmerk bepaalt dient gebaseerd te zijn op het gewicht van de ingrediënten die worden gebruikt in het recept, op het moment van produceren. Toegevoegd zout, water en proceshulpstoffen worden niet meegerekend.

Begrippenlijst Demeter-certificering

Verkrijgbaarheid: een product of ingrediënt is verkrijgbaar in Demeter-kwaliteit, indien het in voldoende mate verkrijgbaar is in de vereiste technische kwaliteit, of volgens de vereiste specificaties. Niet-verkrijgbaarheid dient te worden aangetoond. Ook beschikbaarheid in het buitenland dient te worden onderzocht.

Uitbestede productie: bereiding en/of verpakking en/of aanduiding door derden, onder verantwoordelijkheid van de licentiehouders.

Loonverwerker: bedrijf waar uitbestede productie wordt uitgevoerd, waarbij alle administratieve verplichtingen bij de licentiehouders liggen (inkoop, administratieve goederenscheiding, aanduidingen).

Contractverwerker: bedrijf waar uitbestede productie wordt uitgevoerd, waarbij de verwerker op basis van een "overeenkomst uitbestede productie" zelf verantwoordelijkheid draagt voor een deel van de administratieve verplichtingen.

Overeenkomst uitbestede productie: overeenkomst tussen de licentiehouders en de loonverwerker of contractverwerker naar model van de Stichting, waarin verplichtingen en verantwoordelijkheden worden geregeld ten aanzien van de verwerking van Demeter-producten.

Homogeniseren: enige aantasting van de originele structuur van producten (bijvoorbeeld melk of sap), door middel van een homogenisator (al dan niet onder druk), een centrifuge of een andere bewerking, met als bedoeld of onbedoeld effect dat de structuur van het product homogener wordt en blijft. Deze definitie gaat verder dan de warenwettelijke eisen die worden gesteld aan producten om ze gehomogeniseerd te mogen noemen.

Extrusie: het onder hoge druk en temperatuur doen veranderen van de structuur van voedingsmiddelen.

Landbouw.

Landbouwer: natuurlijk of rechtspersoon die primaire agrarische producten voortbrengt en deze producten verder niet verwerkt en/of van een consumentenverpakking voorziet waarop het Demeter-keurmerk wordt gebruikt.

Primaire agrarische producten: producten, voortgebracht door een landbouwer, waarop geen verdere bewerkingen zijn uitgevoerd. Marktklaar maken (wassen, schonen, sorteren, verpakken in grootverpakking en dergelijke) zijn in dit verband geen verwerking.

Landbouwer-verwerker: natuurlijk of rechtspersoon die primaire agrarische producten voortbrengt en één of meerdere van deze producten verwerkt en/of van een consumentenverpakking voorziet waarop het Demeter-keurmerk wordt gebruikt.

Biologisch bedrijf (in Nederland): bedrijf erkend door een geaccrediteerde controle organisatie voor biologische productiemethoden, dat werkt volgens de Verordening (EEG)nr. 834/2007 en 889/2008 voor Biologische Landbouw.

Omschakelingsplan: plan waarin beschreven staat wat er voorafgaand aan de omschakelperiode op het bedrijf moet worden ontwikkeld om aan de Demeter-voorwaarden te kunnen voldoen.

Scoreformulier Collegiale Toetsing: jaarlijks door de DLC te verstrekken formulier ter evaluatie van de richtlijnen dat door de licentiehouders landbouw moet worden ingevuld en binnen de aangegeven tijd aan de DLC moet worden toegestuurd.

Signaleringsrapportage Demeter-normen: jaarlijks door de DLC te verstrekken Demeter-checklist die door de licentiehouders landbouw en door de inspecteur moet worden ingevuld. De inspecteur neemt de rapportage mee na de aangekondigde controle.

Begrippenlijst Demeter-certificering

A-kwaliteit meststoffen: organische meststoffen waarmee de bodem wordt gevoed en die tevens een maximale certificeringskwaliteit hebben.

Aantoonbaar gelijkwaardig aan biologische mest: niet gecertificeerde, vaste dierlijke mest die onder de noemer A-kwaliteit valt. Hiertoe dient het gangbare veehouderijbedrijf in opdracht van de licentiehouders te zijn bezocht door een controleur van een erkende controle-organisatie. De controleur dient de "Checklist A-kwaliteit mest" in te vullen en op te sturen aan het bureau. Pas wanneer de boer een goedkeuring van het bureau heeft ontvangen kan de betreffende mest als A-kwaliteit worden opgevoerd. De goedkeuring heeft een geldigheidsduur van 3 jaar.

B-kwaliteit meststoffen: organische meststoffen waarmee deels de bodem wordt gevoed, die tevens in korte tijd beschikbaar komen voor de planten en een zo hoog mogelijke certificeringskwaliteit hebben.

C-kwaliteit meststoffen: organische meststoffen die vooral een plantenvoedende werking hebben. De certificeringskwaliteit dient wel te zijn toegelaten.

Commerciële Handelsmeststoffen / Hulpmeststoffen: meststoffen niet direct afkomstig zijn van landbouwbedrijven (al dan niet met tussenkomst van een handelaar) of van een composteerbedrijf. Hieronder vallen alle industrieel bewerkte meststoffen, zoals bijvoorbeeld vinassekali, Maltaflor en Monterra.

De preparaten: de Biodynamische spuitpreparaten en compostpreparaten, zoals omschreven in de Landbouwcursus van Rudolf Steiner.

De spuitpreparaten: het koemestpreparaat (500) en het kiezelpreparaat (501).

De compostpreparaten: duizendblad- (502), kamille- (503), brandnetel- (504), eikenschors- (505), paardebloem- (506) en valerianpreparaat (507).

Het koeflattenpreparaat: preparaat van verse koemest, geprepareerd met behulp van de compostpreparaten, volgens de aanwijzingen van Maria Thun.

Vruchtwisseling: wisseling van hoofdteelten in het bouwplan; teelt van verschillende variëteiten binnen één familie (zoals bijvoorbeeld tomaat en paprika) wordt niet gezien als wisseling.

Hoofdteelt: teelt van tenminste 8 weken.

Groenbemester: gewassen die niet worden geoogst, maar waarvan de organische stof op het land blijft.

Bekwame mensen (voor castratie van biggen): dierenarts, alsmede iemand die door de begeleidende dierenarts bekwaam geacht wordt.

Voorwaarden

*Gebaseerd op de International
Demeter Processing en Production Standards
van juni 2011, zoals vastgesteld in Duitsland*

Versiebeheer Demeter Voorwaarden

Versienr.	Datum	Status	Opmerkingen	Auteurs
2.4	september 2011	Goedgekeurd	Aanpassingen Demeter Internationaal en onderhoud	Rienk ter Braake
2.3	december 2010	Goedgekeurd door DVC	Aanpassingen Demeter Internationaal en onderhoud	Rienk ter Braake
2.2	april 2010	Goedgekeurd door DVC	Aanpassingen Demeter Internationaal en onderhoud	Rienk ter Braake
2.1	december 2008	Goedgekeurd	Aanpassingen Demeter International en onderhoud	Rienk ter Braake
2.0	november 2007	Goedgekeurd door DVC	Herschrijven voorwaarden	René Dijkstra, Leen Janmaat, Jos Pelgröm en Rienk ter Braake
1.7	januari 2007	Goedgekeurd door DVC	Demeter Voorwaarden Landbouw	Rienk ter Braake
1.4	januari 2006	Goedgekeurd door DVC	Internationale Voorwaarden Demeter-verwerking	Rienk ter Braake
1.4	januari 2006	Goedgekeurd door DVC	Aanduidingenreglement	Rienk ter Braake

Voorwoord

De biodynamische landbouw richt zich bij de productie van levensmiddelen niet alleen op inhoudsstoffen, maar ook op levenskracht van het product. De Demeter-landbouw stelt zich tot doel deze krachten zo goed mogelijk te verzorgen. De Demeter-verwerking heeft tot doel deze krachten tenminste te behouden en waar mogelijk verder te ondersteunen.

In de Demeter Voorwaarden zijn normen vastgelegd waar alle producenten en verwerkers aan zijn gehouden. Daarnaast is gepoogd de uitgangspunten en processen te beschrijven die van belang zijn voor de specifieke Demeter-kwaliteit. Iedere landbouwer en verwerker dient op dit vlak zijn eigen verantwoordelijkheid te nemen. Daarbij is het van groot belang dat aan de vastgestelde normen wordt voldaan. Van nog groter belang is dat vanuit de geest van deze principes wordt gewerkt.

Inhoudsopgave

Voorblad	1
Voorwoord	3
Inhoudsopgave	4
Demeter Voorwaarden Algemeen	9
1. Inleiding	10
1.1 Algemeen	10
1.2 Structuur.....	10
2. Principes	11
2.1 Doel	11
2.2 Kwaliteit	11
2.3 Ecologie.....	11
3. Algemene bepalingen en voorwaarden	12
3.1 Ten aanzien van de Demeter-voorwaarden	12
3.1.1 Algemeen	12
3.1.2 Toepassingsgebied	12
3.1.3 Vermarketing van Demeter-producten.....	12
3.1.4 Internationale Demeter-voorwaarden	12
4. Procedures	13
4.1 Algemeen	13
4.2 Ontheffingen.....	13
4.2.1 Algemeen	13
4.2.2 Landbouw.....	13
4.2.3 Verwerking	13
4.2.4 Nieuwe gewassen of productiemethoden.....	14
4.2.5 Residueleleid	14
Demeter Voorwaarden Landbouw	15
5. Principes landbouw	16
6. Bedrijfsorganisme – Bedrijfsindividualiteit	17
6.1 Samenwerking met andere bedrijven	17
7. Plantaardige productie	18
7.1 Zaaizaad en plantgoed.....	18
7.2 Bemesting	19
7.2.1 Bemestingshoeveelheden.....	19
7.2.2 Mestkwaliteit.....	19
7.3 Plantverzorging en gewasbescherming	20
7.4 Telen buiten de vollegrond.....	20
7.4.1 Teelaarde en potgrond.....	20
7.4.2 Witloftrek en teelt van kiemen	20
7.5 Onkruidbestrijding	21
7.6 Bedekte teelten	21
7.6.1 Vruchtwisseling en stomen	21
7.6.2 Stoken	21
7.6.3 Overige normen	21
7.7 Fruitteelt en overige meerjarige teelten	21
7.7.1 Groenstroken	21
7.7.2 Bladbemesting	22
7.7.3 Steunpalen	22
7.7.4 Kopergebruik.....	22
7.8 Champignonteelt	22
7.9 Bloemeteelt	22
7.10 Natuur en natuurlijke elementen	22
8. Dierhouderij	24
8.1 Verplichte veehouderij.....	24
8.2 Veebezetting	24

8.3	Veehouderij	25
8.4	Huisvesting.....	25
8.5	Weidegang en uitlopen	26
8.6	Veevoeding	26
8.6.1	Voer van eigen bedrijf	26
8.6.2	Voerkwaliteit.....	26
8.6.3	Voedermiddelen	27
8.7	Gastdieren.....	27
8.8	Fokkerij.....	27
8.9	Aankoop van vee	27
8.9.1	Aankoop voor de fokkerij	27
8.9.2	Aankoop voor mesterij	28
8.10	Imkerijproducten.....	28
8.11	Medicijngebruik	28
9.	Biodynamische preparaten	29
9.1	Maken van de preparaten	29
9.2	Bewaren van de preparaten.....	29
9.3	Toepassing van de preparaten	29
9.4	Het roeren van de spuit-preparaten	30
10.	Omschakeling – certificering – contract	31
10.1	Demeter-certificering.....	31
10.2	Omschakeling van de aanvrager	31
10.3	Omschakeling van de onderneming	31
	Demeter Voorwaarden Verwerking	32
11.	Principes verwerking	33
12.	Algemene bepalingen en voorwaarden.....	34
12.1	Samenstelling en bereiding van Demeter-producten.....	34
12.1.1	Algemeen	34
12.1.2	Herkomst van de grondstoffen.....	34
12.1.3	Halffabricaten	34
12.1.4	Productaanduiding	34
12.2	Kwaliteitswaarborg	34
13.	De Demeter-voorwaarden.....	35
13.1	Processen	35
13.1.1	Opslag van grondstoffen en producten.....	35
13.1.2	Drogen	35
13.1.3	Roken.....	35
13.1.4	Invriezen en vriesdrogen.....	35
13.1.5	UV-licht.....	35
13.2	Specifiek verboden processen.....	35
13.2.1	Magnetron	35
13.3	Recepturen.....	36
13.3.1	Aandeel Demeter en biologische grondstoffen.....	36
13.3.2	Additieven en hulpstoffen.....	36
	Geur- en smaakstoffen	36
	Toegestane zoetstoffen	36
	Zout	37
	Losmiddelen	37
13.4	Verpakkingsmateriaal en verpakkingen	37
13.5	Ongediertebestrijding	38
13.5.1	Algemeen	38
13.5.2	Bestrijdingsmaatregelen	38
	Bestrijding van insecten	38
	Bestrijding van knaagdieren	38
	Bestrijding van ongedierte bij een uitbraak	38
14.	Productgroepen.....	39
14.1	Fruit- en groenten (inclusief aardappelen).....	39
14.1.1	Processen fruitverwerking.....	39

Sappen en diksappen.....	39
14.1.2 Recepturen fruitverwerking.....	39
Sappen en diksappen.....	39
Gedroogd fruit.....	39
Vruchtenpuree en vruchtenmoes.....	39
Stroop en jam.....	39
14.1.3 Processen groenteverwerking.....	40
Bereiding van groenten.....	40
Groente in zuur.....	40
Groentesappen.....	40
Vruchtenazijn.....	40
Proceshulpstoffen.....	40
14.1.4 Recepturen groenteverwerking.....	40
Groente in zuur.....	40
Groentesappen.....	40
Vruchtenazijn.....	40
Mierikswortel.....	40
14.2 Brood en bakwaren.....	41
14.2.1 Processen brood en bakwaren.....	41
Invriezen.....	41
Bakoven.....	41
Bakvormen en bakblikken.....	41
Bakpapier en bakfolie.....	41
14.2.2 Recepturen brood en bakwaren.....	41
Algemeen.....	41
Toevoegingen.....	41
Zout gebak.....	42
Vetten in brood en bakwaren.....	42
14.3 Graan, graanproducten en deegwaren.....	42
14.3.1 Processen graanproducten.....	42
14.3.2 Recepturen graanproducten.....	42
14.4 Kruiden en specerijen.....	42
14.4.1 Processen kruiden en specerijen.....	42
Drogen.....	42
Andere conservering.....	43
Ontsmetten en sterilisatie van kruiden en specerijen.....	43
14.4.2 Recepturen kruiden en specerijen.....	43
Coatings.....	43
Mengsels.....	43
14.5 Vlees en vleeswaren.....	43
14.5.1 Processen vlees en vleeswaren.....	43
14.5.2 Recepturen vlees en vleeswaren.....	43
14.6 Melk en zuivelproducten.....	44
14.6.1 Processen melk en melkproducten.....	44
14.6.2 Recepturen melk en melkproducten.....	44
14.7 Bier en wijn.....	45
14.8 Oliën en vetten.....	45
14.8.1 Processen oliën en vetten.....	45
Het persen van oliën.....	45
Koudgeperste plantaardige spijsolie.....	45
Bereiding van bak- en braadoliën en oliën voor verdere verwerking.....	45
14.8.2 Verboden processen.....	46
14.9 Zoetmiddelen.....	46
14.9.1 Processen zoetmiddelen.....	46
Suiker.....	46
14.9.2 Recepturen zoetmiddelen.....	46
14.10 Cosmetica.....	46
14.10.1 Processen cosmetica.....	46
Algemeen.....	46
Dierproeven.....	47

Extracten en etherische oliën	47
14.10.2 Recepturen cosmetica	47
Naamgevend ingrediënt	47
Demeter-aandeel	47
Zeep	47
Lanoline	47
Niet agrarische grondstoffen	47
Grondstoffen die in 't wild verzameld zijn	47
Additieven	48
Uitzonderingen zonder Demeter-beeldmerk	48
Specifiek verboden ingrediënten	48
14.11 Textiel	48
14.12 Imkerijproducten	48
14.13 Alcohol voor verdere bereiding	48
Demeter Voorwaarden Aanduidingen	50
15. Principes	51
16. Juridisch kader	52
16.1 Wettelijke vereisten	52
16.2 Gebruik van het Demeter-keurmerk	52
17. Het Demeter-beeldmerk	52
17.1 Plaatsing op producten	53
17.2 Kleuren van het Demeter-beeldmerk	53
17.2.1 Kleurengebruik	53
17.2.2 Speciaal gebruik	53
17.3 Tekst gekoppeld aan het Demeter-beeldmerk	54
17.3.1 Het Demeter-beeldmerk met pay-off	54
17.4 Stijl en lettertype van het woord "Demeter"	55
18. Aanduiding van Demeter-producten	55
18.1 "Demeter" of "biodynamisch"	55
18.2 Tekstuele toevoeging	55
18.3 Ingrediëntendeclaratie	55
18.4 Producten met het Demeter-beeldmerk (tussen 66% en 90% Demeteringrediënten)	55
18.5 Aanduiding van Demeter-ingrediënten zonder Demeter-beeldmerk (tenminste 10% Demeter-ingrediënten)	55
19. Bijzondere vormen van Demeter-aanduiding	57
19.1 Producten met wettelijk vereiste toevoegingen	57
19.2 Demeter-aanduiding voor individuele productgroepen	57
19.2.1 Aanduiding van brood en bakkerijproducten	57
19.2.2 Aanduiding van honing uit Demeter-bijenhouderij	57
19.2.3 Aanduiding van ingevroren halffabricaten	57
19.2.4 Aanduiding van producten met alcohol	57
19.2.5 Aanduiding van Demeter-producten in een abonnementsysteem	57
Normale aanduiding met het Demeter-beeldmerk	58
Aanduiding van de Demeter-producten via een Nieuwsbrief	58
19.3 Bijzondere vormen van Demeter-aanduiding voor landbouwers	58
19.3.1 Aanduiden van Demeter-producten via een algemene mededeling	58
19.3.2 Niet Demeter-gecertificeerde verwerkte producten van een Demeter-landbouwbedrijf	58
20. Gebruik van het Demeter-beeldmerk in reclame-uitingen	58
20.1 Reclame-uitingen van licentiehouders	59
20.1.1 Reclame-uitingen, specifiek voor Demeter-producten of Demeter-producenten	59
20.1.2 Algemene reclame-uitingen	59
20.1.3 Algemene reclame-uitingen op losse productverpakkingen	59
20.2 Algemene reclame-uitingen van niet-licentiehouders	59

Appendix 1	Nationale ontheffingen	60
Appendix 2	Ontheffingen landbouw.....	62
Appendix 3	Ontheffingen verwerking	63
Appendix 4	Meststoffen.....	64
Appendix 5	Gewasverzorging.....	67
Appendix 6	Voedermiddelen.....	69
Appendix 7	Verboden processen	71
Appendix 8	Toegestane additieven en hulpstoffen.....	73

Demeter Voorwaarden Algemeen

*Gebaseerd op de International
Demeter Processing en Production Standards
van juni 2011, zoals vastgesteld in Duitsland*

1. Inleiding

1.1 Algemeen

De Demeter Voorwaarden leggen het kader vast waarbinnen primaire productie en verwerking onder het Demeter-keurmerk dienen plaats te vinden. Alle processen zijn gericht op het verzorgen en optimaal behouden van de specifieke Demeter-kwaliteit van de grondstoffen. Deze voorwaarden vormen de basis voor kwaliteit en betrouwbaarheid van Demeter-producten.

Het Demeter-keurmerk is een privaatrechtelijk geregistreerd merk. Demeter International heeft het eigendom van het Demeter-keurmerk (en de aanverwante merken) en het beeldmerk (en de aanverwante beeldmerken) ondergebracht bij de onafhankelijke vereniging International BioDynamic Association. De merken staan geregistreerd bij het World Intellectual Property Organisation in Zwitserland onder nummer IRN/248829 (Demeter) en nummer IRN/786315 (logo), op naam van de Forschungsring für Biologisch-Dynamische Wirtschaftsweise e.V..

Demeter International is de wereldwijd werkende vereniging van nationale Demeter-certificeerders, die licentiehouders controleren en certificeren. Stichting Demeter is lid van Demeter International en controleert en certificeert biodynamische landbouwbedrijven en verwerkers in Nederland en Vlaanderen.

Demeter International heeft een intern accreditatieprogramma. Ten behoeve van dit programma zijn de minimale eisen vastgelegd waar alle nationale Demeter-certificeerders aan moeten voldoen.

In dit document zijn de Nederlandse Demeter Voorwaarden vastgelegd. Alle bij Stichting Demeter aangesloten Demeter-licentiehouders dienen zich aan deze voorwaarden te houden. De basis van de Nederlandse Demeter Voorwaarden wordt gevormd door de Demeter Standards van Demeter International.

De Demeter Voorwaarden zijn restrictief opgesteld. Dit houdt in dat alles wat niet specifiek volgens deze voorwaarden is toegestaan verboden is.

De Demeter Voorwaarden worden vastgesteld door de Demeter Voorwaarden Commissie. Voorstellen tot wijziging en verbetering kunnen door iedereen worden ingebracht bij deze commissie. Hiertoe kan contact worden opgenomen met Stichting Demeter.

1.2 Structuur

Dit document bestaat uit een algemeen gedeelte, waarin achtereenvolgens de principes, de algemeen geldende bepalingen en voorwaarden en tot slot de verschillende procedures worden beschreven.

Vervolgens worden de specifieke landbouwvoorwaarden en de specifieke verwerkingsvoorwaarden beschreven.

Vooraf in de landbouw geldt dat de principes de basis vormen voor de uiteindelijke voorwaarden. De principes blijven van het grootste belang. Dat wordt tot uitdrukking gebracht in dit document door de principes in de afwijkende kleur blauw en cursief af te drukken.

De basis van de principes wordt weer gevormd door de Landbouwcursus van Rudolf Steiner. Citaten uit deze cursus zijn in paars en vet cursief afgedrukt.

2. Principes

Primaire Demeter-producten worden voortgebracht door gecertificeerd biodynamische landbouwbedrijven, werkend volgens de Demeter Voorwaarden Landbouw.

Verwerkte Demeter-producten worden geproduceerd door of in opdracht en onder verantwoordelijkheid van gecertificeerde Demeter-verwerkingsbedrijven, zoals vastgelegd in het Reglement Demeter-certificering. Alle bewerkingen en toevoegingen voldoen aan de Demeter Voorwaarden Verwerking.

Demeter-producten worden aangeduid met het Demeter-beeldmerk. De manier waarop het keurmerk mag worden gebruikt is vastgelegd in de Demeter Voorwaarden Aanduiding.

De basis van deze Demeter Voorwaarden is de geesteswetenschap van Rudolf Steiner (1861-1925). Van daaruit zijn de (biodynamische) Demeter-landbouw en Demeter-verwerking ontwikkeld. Behalve de gebruikelijke kwantitatieve aspecten worden ook kwalitatieve dimensies van het levende, emotionele en geestelijke meegewogen.

Demeter-producten worden vooral gebruikt als levensmiddel, maar ook voor de verzorging van en als kleding voor de mens. Daarom staat de mens in het middelpunt en is de mens de maatstaf voor de productievoorschriften.

De Demeter Voorwaarden zijn opgesteld om helderheid te geven over de principes waar vanuit gewerkt moet worden en over de normen waar boeren en verwerkers aan moeten voldoen. Ze zijn niet bedoeld om de mazen van de wet te zoeken. Boeren en verwerkers hebben op dit punt een verantwoordelijkheid naar de consument van de Demeter-producten en zij kunnen hier ook op worden aangesproken.

2.1 Doel

Het doel bij de voortbrenging en verwerking van Demeter-producten is het behouden en verder ontwikkelen van de biodynamische kwaliteit.

Met de Demeter Voorwaarden wordt beoogd hoogwaardige, biodynamische levensmiddelen te produceren die niet alleen de basis voor nutriëntenvoeding van het lichaam vormen, maar ook voor het gevoelsleven en het geestelijk leven.

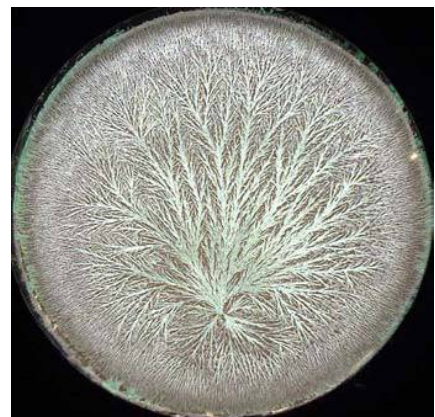
2.2 Kwaliteit

Niet alleen de technologische inhoudstoffen, maar ook de voortbrengings- en verwerkingsprocessen beïnvloeden de kwaliteit van het levensmiddel. Daarom worden bij de beoordeling van Demeter-levensmiddelen, naast analytische microbiologische en sensorische onderzoeken, ook methoden toegepast om de levenskrachten te beoordelen (bijvoorbeeld beeldvormende methoden).

De landbouwer en verwerker dienen alles in het werk te stellen om de kwaliteit van de Demeter-producten in deze brede zin zeker te stellen.

2.3 Ecologie

De teelt, de verwerking en de vermarkting van Demeter-producten moeten zo milieuvriendelijk mogelijk gebeuren. Bij alle stappen staat de verantwoordelijkheid voor mens en natuur op de voorgrond.

3. Algemene bepalingen en voorwaarden

3.1 Ten aanzien van de Demeter-voorwaarden

3.1.1 Algemeen

De Demeter Voorwaarden voor de landbouw en verwerking zijn bindend voor alle bedrijven met een licentieovereenkomst met Stichting Demeter. Ook wanneer nog geen Demeter-certificaat is toegekend.

Deze voorwaarden bouwen voort op de nationale wettelijke bepalingen rond de productie en verwerking van levensmiddelen. Deze vormen de eerste vereisten.

De Verordening (EEG)nr. 834/2007 en 889/2008 voor Biologische Landbouw vormt de tweede vereiste waar alle Demeterbedrijven en -producten aan moeten voldoen.

3.1.2 Toepassingsgebied

Deze voorwaarden gelden voor alle landbouwers, verwerkers en handelaren in Nederland en Vlaanderen die Demeter-producten produceren, verwerken, aanduiden en of onder eigen naam in omloop brengen.

Ieder landbouwbedrijf, verwerkingsproces en ieder verwerkt product dient te zijn geregistreerd en er dient een Demeter-certificaat te zijn afgegeven. Dit wordt geregeld in het Reglement Demetercertificering.

3.1.3 Vermarkting van Demeter-producten

Demeter-producten mogen uitsluitend als zodanig worden aangeduid en verhandeld aan afnemers met een geldige overeenkomst met de betreffende nationale Demeter-organisatie. Op deze vereiste wordt een uitzondering gemaakt voor afnemers die de producten direct aan de eindverbruiker verkopen (winkelbedrijven, webshops, cateringbedrijven en Horeca-ondernemingen).

Bij de Demeter-controle dient een Demeter-certificaat of schriftelijke bevestiging te kunnen worden getoond om te bewijzen dat een afnemer een dergelijk contract heeft.

3.1.4 Internationale Demeter-voorwaarden

De International Demeter Standards gelden wereldwijd als de minimale voorwaarden. Demeter International kan jaarlijks op de ledenvergadering besluiten nemen over wijzigingen in de voorwaarden. Deze wijzigingen moeten door de nationale organisaties binnen een jaar na bekendmaking worden geïmplementeerd.

De nationale Demeter Voorwaarden kunnen strikter geformuleerd zijn; zij vormen de grondslag voor de certificering.

Voor Nederland en Vlaanderen zijn de International Demeter Standards verwerkt in de volgende segmenten:

- **Demeter Voorwaarden Algemeen:** de algemene principes en uitgangspunten.
- **Demeter Voorwaarden Landbouw:** de voorwaarden voor landbouwbedrijven.
- **Demeter Voorwaarden Verwerking:** de voorwaarden voor verwerking van Demeter-producten.
- **Demeter Voorwaarden Aanduiding:** de voorwaarden voor het aanduiden van Demeter-producten.

4. Procedures

4.1 Algemeen

De certificering is vastgelegd in reglementen en procedures. Deze zijn voor een belangrijk deel als document opgenomen in het Handboek Demeter. Enkele reglementen en procedures zijn opvraagbaar bij Stichting Demeter. Een overzicht hiervan is opgenomen in het Handboek Demeter.

4.2 Ontheffingen

4.2.1 Algemeen

Op sommige Demeter-normen kan ontheffing worden aangevraagd bij de Demeter Licentie Commissie.

De Demeter Voorwaarden Commissie heeft vastgelegd op welke normen ontheffing mogelijk is. Het kan hierbij gaan om internationale normen (vastgesteld door Demeter International) of om nationale normen (vastgesteld door de Demeter Voorwaarden Commissie).

Demeter International heeft voor sommige landen nationale ontheffingsmogelijkheden toegekend op de Internationale Demeter Standards. Deze ontheffingen kunnen uitsluitend in de betreffende landen worden toegekend. Deze staan opgesomd in Appendix 1.

Een ontheffingsaanvraag dient altijd te worden onderbouwd.

Er is een procedure vastgelegd voor het aanvragen van ontheffingen. Deze procedure is aan te vragen bij Stichting Demeter.

4.2.2 Landbouw

De praktijk van de biodynamische landbouw is deels gebaseerd op specifieke nationale omstandigheden. In de internationale Demeter Standards wordt dan ook het minimale normniveau vastgelegd. De Demeter Voorwaarden Landbouw zijn gebaseerd op het minimumniveau van de internationale Demeter Standards, aangevuld met regelgeving specifiek voor de Nederlandse en Vlaamse praktijk.

In de Demeter Voorwaarden Landbouw is vastgelegd op welke normen een ontheffingsaanvraag kan worden ingediend. In Appendix 2 staat een overzicht van de ontheffingsmogelijkheden in de landbouw.

4.2.3 Verwerking

De Demeter Voorwaarden Verwerking zijn internationaal bindend. In de Voorwaarden is zeer beperkt ruimte gegeven voor het toekennen van ontheffingen. In bepaalde gevallen bestaat echter de mogelijkheid ontheffing aan te vragen op een Demeter-norm. Vanwege het vaak zeer specifieke, technologische karakter van de kwesties heeft Demeter International een commissie van experts benoemd om dergelijke aanvragen te behandelen.

De aanvraag dient te worden onderbouwd en te worden gericht aan de Demeter Licentie Commissie. Wanneer het om een internationale kwestie gaat wordt de aanvraag door de Demeter Voorwaarden Commissie overgegeven aan de Standards Committee van Demeter International.

In Appendix 3 zijn de ontheffingsmogelijkheden voor de verwerking vastgelegd.

4.2.4 Nieuwe gewassen of productiemethoden

Nieuwe gewassen of productietechnieken mogen uitsluitend worden toegepast met ontheffing van de Demeter Licentie Commissie.

Genetische manipulatie en productie op basis van genetisch gemanipuleerde grondstoffen zijn in elk geval uitgesloten.

Bij nanotechnologische producten of processen worden deeltjes dusdanig sterk verkleind dat normale fysische en biologische barrières in het lichaam direct kunnen worden gepasseerd. Wat de effecten daarvan zijn vanuit de biodynamische visie op de gezondheid van de mens is onvoldoende duidelijk. Vanuit het voorzorgsprincipe worden producten en processen op basis van nanotechnologie dan ook verboden.

4.2.5 Residubeleid

Licentiehouders zijn verplicht om positieve residu analyses te melden aan de Demeter Licentie Commissie. De Demeter Licentie Commissie voert een residubeleid op basis van de oriëntatiewaarden van het Duitse Bundesverband Naturkost Naturwaren (<http://www.n-bnn.de>).

Producten die niet aan de bovengenoemde afspraken voldoen kunnen op aangeven van de commissie worden geblokkeerd en in voorkomende gevallen worden gedecertificeerd als Demeter-product.

Demeter Voorwaarden Landbouw

*Gebaseerd op de International
Demeter Production Standards
van juni 2011, zoals vastgesteld in Duitsland*

5. Principes landbouw

In de biodynamische landbouw staan de levendige samenhangen tussen natuur, cultuur en de mens centraal. Daarom kan de essentie niet worden vastgelegd in regels en recepten. Het gaat om arbeid door mensenhanden. Het klaarleggen van de bodem, het composteren van de mest, de keuze van zaden en plantmateriaal, de verzorging van planten en de dieren, vinden plaats in harmonie met de plaatselijke omstandigheden. Dit kan leiden tot de ontwikkeling van het landbouw- of het tuinbouwbedrijf als een levend organisme. Het landbouwbedrijf als een individualiteit, met een eigen karakter, al naar gelang de lokale omstandigheden en de persoonlijke invulling van de boer.

Ook het moment dat bepaalde maatregelen worden genomen is van belang. Het gaat daarbij vooral om factoren die de levensprocessen beïnvloeden, zoals bewust en regelmatig gebruik van de biodynamische preparaten en rekening houden met de kosmische ritmen in de plantenteelt en de veehouderij.

De biodynamische landbouw heeft een verbinding met de antroposofie, waarvoor aanzetten zijn gegeven door Rudolf Steiner. Biodynamisch werken vraagt betrokkenheid bij de antroposofie en de inzichten die hieruit voortkomen. Om dit te realiseren bestaat de noodzaak tot verdieping in natuurlijke processen op het bedrijf, door waarnemen, overdenken en handelen. Een groeiend inzicht in de natuurlijke verbanden kan worden verkregen door continu te werken aan verbetering. Verdieping in bestaande literatuur is hierbij van belang, maar juist ook uitwisseling met collega bd-boeren.

De rol van de Demeter Voorwaarden Landbouw is naast het vastleggen van de minimumeisen, vooral ook richting geven aan de gewenste ontwikkelingsweg. Uitgangspunt bij het formuleren van de normen is dat ze in de praktijk realiseerbaar zijn en dat gecontroleerd kan worden of aan de normen wordt voldaan. Draagvlak bij de achterban is dan ook zeer belangrijk. De Demeter-normen bevinden zich in het spanningsveld tussen wat wenselijk is aan consumentzijde en wat technisch en bedrijfseconomisch haalbaar is aan producentzijde.

Tot slot is het belangrijk dat iedere teler, vanuit zijn eigen verantwoordelijkheidsbesef, in staat is om naar de geest van deze voorwaarden te handelen. Iedere met aandacht uitgevoerde handeling, hoe klein ook, draagt bij aan het geheel.

6. Bedrijfsorganisme – Bedrijfsindividualiteit

"Een landbouwbedrijf komt het meest bij de eigen essentie indien het zich kan vormen tot een onafhankelijke individualiteit, een gesloten eenheid. Ieder landbouwbedrijf streeft naar deze staat van zelfregulerende individualiteit."

RUDOLF STEINER

Al het leven wordt gevormd door biologische principes. Afzonderlijk opkomende delen verenigen zich om een levende eenheid te vormen. Dit organisme is meer dan de som der delen. Organismen worden omvat door een huid, zodat innerlijk leven zich in relatie tot de aardse en kosmische omgeving kan ontwikkelen. Indien dit innerlijk leven wordt onderworpen aan een zelfsturende ontwikkeling, vormt zich een individualiteit.

Het dient de doelstelling van een bd-bedrijf te zijn dat het bedrijf wordt georganiseerd op basis van deze uitgangspunten. Dit betekent dat vanuit eigen bronnen een systeem wordt gevormd van bodemleven, plantontwikkeling en passende veehouderij. Dan kunnen we met recht spreken van een bedrijfsorganisme. Elke streek is verschillend van de ander en vraagt derhalve om een specifieke, individuele benadering. Een onderneming die als een organisme wordt gerund, produceert gezonde voeding, aangezien deze benadering resulteert in bodemvruchtbaarheid, vergroting van levenskracht van planten en dierwaardige veehouderij.

Ook de natuurlijke omgeving en het landschap dienen deel uit te maken van de bedrijfsindividualiteit.

Bovendien kan de mens door een geesteswetenschappelijk bewustzijn meer harmonie en regelmaat ontwikkelen in de structuur van het bedrijfsorganisme.

6.1 Samenwerking met andere bedrijven

Wanneer een Demeter-bedrijf zelfstandig aan de normen voldoet kan daarnaast worden samengewerkt met een **biologisch** bedrijf. Bijvoorbeeld door uitwisseling van voer en mest.

Wanneer de samenwerking noodzakelijk is om aan de normen te kunnen voldoen, geldt uitsluitend een samenwerking met een **Demeter-bedrijf**. Hiervan kan bijvoorbeeld sprake zijn wanneer onvoldoende eigen voer wordt geteeld, of wanneer er geen eigen veehouderijtak is. In dit geval dient de samenwerking te zijn vastgelegd in een contract waarin is vastgelegd hoe de samenwerking concreet wordt ingevuld. De samenwerking dient structureel te zijn. Het verdient de voorkeur

om de samenwerking breder in te vullen dan uitsluitend op gebied van voer of mest. Bijvoorbeeld door gezamenlijk preparaten te maken en uit te brengen.

7. Plantaardige productie

Een vitale levende bodem, die goede beworteling en voeding van de planten mogelijk maakt is van het eerste belang voor een goede ontwikkeling van stengel, blad, bloemen, vruchten en zaden. De bodemverzorging is van groter belang dan corrigerende plantverzorgingsmaatregelen. Hiertoe wordt bij voorkeur vaste geprepareerde en vercomposteerde mest van met name de koe gebruikt. Een ruime vruchtwisseling, afgestemd op de lokale omstandigheden is essentieel voor een goede bodem- en plantgesteldheid. In dit opzicht vereist de ontwikkeling van een duurzame bodemvruchtbaarheid dat voldoende leguminosen worden opgenomen in het bouwplan (en niet alleen eenjarige), alsmede een hoog aandeel bladgewassen. Planten zijn levensvormen die bijzonder afhankelijk zijn van omgevingsinvloeden. Daarom is naast een geschikte groeiplaats tevens warmte en licht noodzakelijk. Van even groot belang is de keuze van geschikte variëteiten en soorten, passend bij de lokale omstandigheden.

"Bemesten betekent de bodem verlevendigen" Deze uitspraak leidt ons naar een methode van het opbouwen van vruchtbaarheid die zijn oorsprong heeft in de verbindingen tussen de levenssferen van plant en dier. In ieder bemestingsprogramma is passend gebruik van de preparaten van primair belang."

Rudolf Steiner

7.1 Zaaizaad en plantgoed

Om de gestelde doelen van biodynamische kwaliteit te bereiken, dient speciale aandacht en zorg besteed te worden aan het zaaizaad en plantgoed. Daarom dient Demeter-zaaizaad en plantgoed gebruikt te worden wanneer het beschikbaar is. Indien dit niet het geval is, mag biologisch zaaizaad en plantmateriaal worden gebruikt.

Wanneer geen biologisch zaaizaad beschikbaar is, mag niet-ontsmet gangbaar zaaizaad worden gebruikt conform de Verordening (EEG)nr. 834/2007 en 889/2008.

Geprimed (voorgekiemd zaad) is toegestaan, mits bij het primen uitsluitend warm water is gebruikt.

Plantgoed voor de teelt van groenten dient in elk geval van biologische kwaliteit te zijn. Plantgoed voor bomen en meerjarige teelten mag van niet-ontsmet gangbare kwaliteit zijn, wanneer biologisch materiaal niet of niet voldoende verkrijgbaar is.

Zaadvaste rassen verdienen de voorkeur. Hybrides van granen, met uitzondering van mais (Zea mays) en Triticale, zijn niet toegestaan.

Gebruik van rassen die tot stand zijn gekomen met behulp van genetische modificatie is verboden. Zaden en plantmaterialen die zijn veredeld met behulp van protoplasma- en cytoplasmafusietechnieken (PPF) of soortgelijke methoden mogen eveneens niet worden gebruikt. Het betreft hier voornamelijk koolsoorten. In geval van twijfel dient een verklaring (op te vragen bij Stichting Demeter) te worden ingevuld door de zaadleverancier. Op de website van Stichting Demeter staat een actuele lijst met verboden PPF-hybrides. Bij veel van deze rassen is de eigenschap Cytoplasmatische Manlijke Steriliteit (CMS) ingebracht.

7.2 Bemesting

7.2.1 Bemestingshoeveelheden

De maximale hoeveelheid stikstof die gemiddeld over het hele bedrijf mag worden verstrekt mag niet meer zijn dan wat geproduceerd kan worden door dieren die door de voerproductie van het landbouwbedrijf onderhouden kunnen worden. Dit komt neer op een veebezetting van 1,17 GVE per hectare, oftewel 112kgN/ha. Dit maximum betreft het totaal van alle aangevoerde plantaardige, dierlijke en hulpmeststoffen.

Tuinbouwbedrijven mogen na goedkeuring tot maximaal 170kgN/ha aanvoeren, indien de N-afvoer hoger is dan 112kgN/ha. Dit dient te worden onderbouwd door middel van een door de Demeter Licentie Commissie goedgekeurde stikstofbalans.

Voor fruitteeltbedrijven geldt een maximale aanvoer van 96kgN/ha. Deze aanvoer mag gemiddeld worden genomen over meerdere jaren.

Indien nodig mogen biologische hulpmeststoffen worden gebruikt. Geforceerde groei dient echter te worden voorkomen. In totaal mag maximaal 40kgN/ha uit hulpmeststoffen worden gebruikt.

7.2.2 Mestkwaliteit

De toegestane meststoffen en hulpmeststoffen staan gespecificeerd in Appendix 4.

Voldoende en passende opslag voor de meststoffen is van groot belang voor een goede compostering en tevens om de meststoffen op het juiste moment te kunnen uitbrengen.

Van de hoeveelheid organische bemesting (gecomposteerd plantaardig materiaal, of dierlijke mest) dient minimaal 60% (op basis van hoeveelheid N) van A-kwaliteit te zijn (zie Begrippenlijst en Appendix 4). Aanvullend mag mest worden gebruikt van de B-kwaliteit en of C-kwaliteit, volgens de volgende norm:

Tabel: Norm op mestkwaliteit

Kwaliteit	C/N-verhouding	Aandeel (obv kg N)
A-kwaliteit	> 12,5	Minimaal 60%
B-kwaliteit	> 10 en < 12,5	Maximaal 40%
C-kwaliteit	< 10	Maximaal 20%

Indien een substantieel deel van de hoeveelheid stikstof op een fruitteeltbedrijf wordt geleverd door middel van stikstofbinders in de groenstroken, wordt daarmee voldaan aan de eis van minimaal 60% mest van A-kwaliteit. Wanneer tenminste een derde deel van alle groenstroken bestaat uit stikstofbinders, wordt er vanuit gegaan dat hiermee voor een substantieel deel in de stikstofbemesting wordt voorzien.

Gangbare drijfmest is niet toegestaan. Alle soorten gangbare pluimveemest zijn verboden.

Plantaardige compost van gangbare oorsprong op basis van GFT-materiaal is verboden.

Plantaardig bedrijfsafval dient bij voorkeur te worden gecomposteerd op het eigen bedrijf.

Gewasresten mogen niet van het bedrijf worden afgevoerd, tenzij in een samenwerking met een veehouder in ruil tegen mest.

Bij de berekening van de hoeveelheid N wordt uitgegaan van de forfaitaire waarden, zoals die worden gehanteerd door de controle-organisatie. Wanneer afwijkende gehalten worden aangehouden dient dit te worden aangetoond met analyses.

7.3 Plantverzorging en gewasbescherming

Het doel van de veelzijdige biodynamische maatregelen (waarbij eveneens het landschap en de landschapsontwikkeling horen) is een hoge weerstand van het gewas tegen de aantasting van schimmels, bacteriën en insecten over het hele landbouwbedrijf.

Indien deze maatregelen onvoldoende blijken te zijn, zijn de technieken en materialen opgesomd in Appendix 5 toegestaan.

Enig gebruik van niet toegestane materialen leidt tot decertificering van het landbouwbedrijf, of tenminste van de behandelde gewassen en percelen.

Nieuwe materialen en methoden mogen alleen met toestemming van de Demeter Licentie Commissie worden getest.

Een belangrijk instrument in de gewasbescherming is een passende vruchtwisseling. Maximaal 50% van het bouwplan mag uit rooivruchten bestaan. Hieronder wordt verstaan: aardappelen, suiker- en voederbieten, uien, knolselderij, winterpeen, krotten en pastinaak.

Tevens geldt een gepaste inzet van groenbemesters. Minimaal 16% van het areaal moet met groenbemesters worden ingezaaid. Hetzij als hoofdteelt, hetzij als nateelt.

7.4 Telen buiten de vollegrond

7.4.1 Teelaarde en potgrond

Teelaarde en potgrond dienen zo mogelijk te worden geproduceerd van een mengeling van materialen van het landbouwbedrijf. Tenminste 25 volumeprocent van dergelijk materiaal dient te bestaan uit geprepareerde compost van plantaardig materiaal of dierlijke mest.

Turf is alleen toegestaan als ingrediënt van zaaibedden voor plantopkweek en van potgrond.

Het aandeel turf dient zo laag mogelijk te worden gehouden en mag de 75% niet overschrijden. Gebruik van synthetische bodemverbeteraars is niet toegestaan. Alle toegevoegde meststoffen dienen te zijn toegestaan volgens Appendix 3.

Potgrond en groeisubstraat mogen niet met stoom worden gesteriliseerd.

Gewassen dienen in grond (of teelaarde of potgrond) te worden geteeld. Bodemloze teelttechnieken (hydrocultuur), teelt op inactief substraat (bijvoorbeeld lavagranulaat) en containerteelt zijn niet toegestaan. Tuinkers mag wel worden gekweekt in een dunne laag grond, mits de grond met de kiemen wordt meegeleverd.

7.4.2 Witloftrek en teelt van kiemen

De Demeter-kwaliteit van witlof wordt vooral verkregen tijdens de teelt van de pennen in de volle grond. Demeter-witlof mag uitsluitend worden getrokken van Demeter-pennen.

Witloftrek op potgrond is toegestaan. Voor de kwaliteit van de potgrond gelden de normen voor teelaarde en potgrond, zoals hierboven omschreven.

Indien watertechnieken worden toegepast, mag het water geen additieven bevatten, die volgens deze richtlijn zijn verboden. Indien water-trektechnieken worden gebruikt, dient dit te worden vermeld op het etiket.

Kiemen van zaden mogen eveneens worden getrokken in water zonder toevoegingen. De zaden dienen van Demeter-kwaliteit te zijn.

7.5 Onkruidbestrijding

Gebruik van ondoorzichtig folie voor onkruidonderdrukking of vervroeging is niet toegestaan.

Voor de teelt van vruchtgewassen kan ontheffing worden aangevraagd bij de Demeter Licentie Commissie om onkruidpapier, volledig composteerbare folie en dergelijke producten te mogen gebruiken voor onkruidonderdrukking of vervroeging. Bij het verzoek dienen onderzoeksgegevens ten aanzien van de composteerbaarheid van het betreffende product te worden overlegd. Een certificaat volgens de EN 13432-normen volstaat hiertoe.

Gebruik van folie met het doel te vervroegen in de aspergeteelt is wel toegestaan. Deze folie hoeft niet composteerbaar te zijn, vanwege de duur van het gebruik.

Onkruidbestrijding met behulp van stomen is niet toegestaan.

7.6 Bedekte teelten

In de glastuinbouw komen globaal twee vormen voor: de extensieve kas als onderdeel van een groter bedrijf en de gespecialiseerde glastuinbouwbedrijven. Beide soorten bedrijven kunnen hun eigen functie vervullen. Voor de gespecialiseerde bedrijven geldt wel dat de balans tussen de hoge investeringen en de Demetervoorwaarden niet eenvoudig te vinden zal zijn.

7.6.1 Vruchtwisseling en stomen

Grond stomen is uitsluitend toegestaan tot 2008, op basis van een ontheffing. De aanvraag moet zijn onderbouwd door middel van een bouwplan en een bemestingsplan.

Na 2008 kan uitsluitend in noodsituaties ontheffing worden verkregen om grond te stomen. Dan kan de eerste oogst niet als Demeter worden vermarkt. Tevens dient dan gedurende tenminste vier jaren een vruchtwisseling te worden gehanteerd van 1:4 of ruimer.

Na het eventuele stomen dienen de preparaten te worden ingezet om de bodem te verlevendigen.

7.6.2 Stoken

Het energiegebruik dient te worden beperkt tot het vorstvrij houden van de teeltruimte.

Op basis van een verantwoord energiebeleid, kan worden gestookt als sturingsmogelijkheid voor de teelt van een goed gewas en voor het vervroegen of verhogen van de productie. Het energiebeleid dient erop te zijn gericht gebruik van niet-duurzame geproduceerde energie te besparen of te vervangen door bijvoorbeeld windenergie, zonne-energie, aardwarmte, houtgestookte ketels of biovergisters. Hiertoe dient een energieplan te worden goedgekeurd door de Demeter Licentie Commissie. Dit plan dient elke drie jaar te worden geëvalueerd en eventueel bijgesteld.

Bij gebruik van elektriciteit is gebruik van "groene stroom" verplicht.

7.6.3 Overige normen

Kunstmatig licht is slechts toegestaan bij de opkweek van plantmateriaal.

CO₂-bemesting is slechts toegestaan indien de CO₂ een restproduct is.

7.7 Fruitteelt en overige meerjarige teelten

7.7.1 Groenstroken

In principe dienen de groenstroken (rijstroken en boomstroken) passend begroeid te zijn.

De rijpaden mogen uitsluitend in het jaar van aanplant en het eerste teeltjaar vrij worden gehouden van begroeiing.

De boomstroken mogen eventueel wel (een deel van het jaar) worden vrijgehouden van begroeiing.

7.7.2 Bladbemesting

De in Appendix 4 genoemde meststoffen mogen worden gebruikt voor bladbemesting.

Andere bladbemesters kunnen alleen worden gebruikt met toestemming van de Demeter Licentie Commissie.

7.7.3 Steunpalen

Als steunpaal mogen uitsluitend palen worden gebruikt van Europese houtsoorten of van beton. Tropisch hout is niet toegestaan. Ondersteuningsmateriaal van bamboe en pitriet is wel toegestaan.

De Demeter Licentie Commissie kan ontheffing verlenen om FSC-gecertificeerd tropisch hardhout te gebruiken als steunpaal.

Gebruik van nieuwe geïmpregneerde palen is niet toegestaan. Hergebruik van eigen geïmpregneerde palen is wel toegestaan. Nieuwe palen kunnen zondig volgens een milieuvriendelijk procédé worden verduurzaamd. De milieuvriendelijkheid dient te worden aangetoond.

7.7.4 Kopergebruik

In verband met de beheersing van schimmelaantastingen zoals schurft in hardfruit wordt bij voorkeur gebruik gemaakt van resistente rassen, gecombineerd met passende teeltmaatregelen.

In appelopstanden die na 2006 zijn aangeplant mag geen koper worden gebruikt. Het is mogelijk een ontheffing aan te vragen. Deze moet zijn onderbouwd.

In oudere opstanden mag koper uitsluitend worden gebruikt tot 15 juli volgens Appendix 4.

In perenopstanden kan uitsluitend op basis van een ontheffing koper worden ingezet na 15 juli. De aanvraag dient te worden onderbouwd.

7.8 Champignonteelt

Er zijn voorwaarden voor de teelt van champignons in voorbereiding. Hierover kan contact worden opgenomen met het Stichting Demeter.

7.9 Bloementeelt

Naast de teelt van landbouwgewassen kan ook worden gedacht aan de teelt van bloemen op het bedrijf. Een afwisseling van soorten, kleuren en vormen maakt dat boer en bezoekers kunnen genieten van de omgeving. De verschillende bloemen trekken een veelheid aan insecten aan die hun bijdrage leveren aan een natuurlijk evenwicht. Bloemen en sierplanten kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan de vruchtwisseling, bijvoorbeeld de inzet van afrikaantjes tegen aaltjes in de bodem.

7.10 Natuur en natuurlijke elementen

De natuur op en rond het landbouwbedrijf vormt een belangrijk onderdeel van het totale bedrijfsorganisme. Het verdient aanbeveling natuurlijke elementen, als houtwallen, bomenrijen, bosjes, solitaire bomen, bloemenranden, paddenpoelen, krekens en dergelijke te onderhouden en waar mogelijk aan te leggen. Ook ondersteuning van de fauna, door middel van nestkasten, takkenwallen en gevarieerde aanplant voor insecten is belangrijk.

Voor het ruimen van aanwezige natuurlijke elementen op het bedrijf dient een ontheffing te worden aangevraagd. De aanvraag dient te worden onderbouwd.

8. Dierhouderij

De dagelijkse verzorging van vee dient op een zodanige wijze te worden uitgevoerd dat het dier alle gepaste aandacht krijgt. De voorzieningen moeten zo zijn, dat dieren hun natuurlijke gedrag kunnen beleven. De doelstelling is balans te creëren, zowel op fysiek als op zielsniveau.

Veehouderij, met de bijbehorende voerproductie, vormt een belangrijk onderdeel van het landbouwbedrijf. Ten aanzien van de ontwikkeling van de onderneming is levende have onmisbaar voor het bedrijfsorganisme. Dit geldt in het bijzonder voor de herkauwer. De voedergewassen en de uitgebalanceerde mest die er zijn vanwege het vee, dragen in belangrijke mate bij aan het duurzaam gedijen van het landbouwbedrijf door het verlevendigen van de bodem. De harmonieuze samenwerking van de mens met de drie koninkrijken van de natuur kan tot een levendig, bezielde bedrijfsorganisme leiden.

"U dient bijvoorbeeld te weten, dat de kosmische invloeden die tot uitdrukking komen in een plant, vanuit het binnenste van de aarde komen en naar boven geleid worden. Zodanig, dat indien een plant, bijzonder rijk aan dergelijke kosmische invloeden, wordt gegeven door een dier, de mest waarin het spijsverteringssysteem van het dier voorziet ten gevolge van het tot zich nemen van dergelijk voer, exact het juiste zal zijn voor de bodem waar die plant groeit."

RUDOLF STEINER

Horens van herkauwers zijn van belang bij het ontwikkelen van levenskrachten. Zij bieden een uitgebalanceerd tegenwicht aan de intensieve spijsverterings- en stofwisselingsprocessen. Zij vormen een onderdeel van het totale wezen van het dier, in het bijzonder het rund.

De fokkerij is van groot belang om een eigen, passende veestapel op te bouwen. Het houden van eigen manlijke dieren is in dit verband te verkiezen boven inzet van kunstmatige inseminatie.

8.1 Verplichte veehouderij

Een gemengde bedrijfsvoering is vanuit Demeter International verplicht. Vooral het houden van herkauwers vormt een belangrijk uitgangspunt van de biodynamische landbouw.

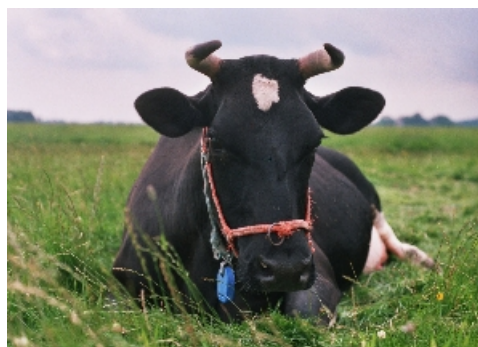
Deze verplichting wordt door de Demeter Voorwaarden Commissie uitgewerkt in de volgende nationale regelgeving.

Om te kunnen omschakelen naar Demeter dient binnen een periode van vijf jaar een veehouderijtak te worden opgebouwd.

Dit kan een eigen veehouderijtak zijn, maar ook een structurele samenwerking met een ander Demeter-veehouderijbedrijf. Indien er geen Demeter-veehouderijbedrijf in de buurt is kan ook worden samengewerkt met een biologisch bedrijf. De samenwerking wordt geregistreerd.

In de volgende gevallen kan een uitzondering worden gemaakt op deze verplichting:

- Er is een wettelijk verbod op het houden van vee in betreffende regio.
- Voor tuinbouwbedrijven (grove en fijne groenteteelt en glastuinbouw) en voor bedrijven (bijvoorbeeld fruitteeltbedrijven) met uitsluitend meerjarige teelten.

8.2 Veebezetting

Een belangrijk uitgangspunt in de biodynamische landbouw is de gemengde bedrijfsvoering. Demeterbedrijven dienen dan ook eigen veehouderij op te bouwen, dan wel structurele samenwerking te zoeken met een biologisch of Demeter-veehouderijbedrijf. Normen op dit vlak zijn vervat in de eisen rond gebruik van gecertificeerd biologische mest en gecertificeerd biologisch stro.

De maximale veebezetting is gesteld op 1,17 GVE per ha. Voor kleine, lichte veerassen mag worden gerekend met een passende GVE-norm. Voor bijvoorbeeld raszuivere Jersey koeien mag 0,67 GVE worden gerekend.

Dit komt overeen met de bemestingsnorm voor plantaardige productie van 112 kg N per ha per jaar die niet mag worden overschreden.

Bij de berekening van de hoeveelheid geproduceerde N wordt uitgegaan van de forfaitaire waarden, zoals die worden gehanteerd door de controle-organisatie. Wanneer afwijkende gehalten worden aangehouden dient dit te worden onderbouwd aan de Demeter Licentie Commissie.

8.3 Veehouderij

Verminkingen aan dieren zijn niet toegestaan. Dit betekent dat staarten niet mogen worden gecoupeerd. Horens mogen bij kalveren of (geit)lammeren niet worden weggebrand en bij koeien of geiten niet worden afgezaagd. Het afstompen van scherpe randen is wel toegestaan. Tandknippen, of andersoortige preventieve vormen van tandenvijlen, bij biggen is niet toegestaan. De snavels van kippen mogen niet worden gekapt, gebrand of getoucheerd.

Castratie van lammeren is niet toegestaan. Castratie van biggen blijft bij voorkeur achterwege. Indien biggen echter worden gecastreerd, dient dit aantoonbaar onder verdoving te gebeuren, door daartoe bekwame mensen. Het aanbrengen van een neusring bij varkens, ter voorkoming van wroeten, is niet toegestaan.

Een varkensmesterij met meer dan 20 gemiddeld aanwezige vleesvarkens dient alle biggen uit eigen zeugenhoudery te betrekken.

Een toom kippen dient te bestaan uit leghennen en uit hanen. Per 100 leghennen dienen tenminste 3 gelijkwaardige hanen te worden gehouden.

8.4 Huisvesting

Dieren hebben behoefte aan ruimte en beweging. Het aanbinden van dieren dient dan ook zoveel mogelijk beperkt te worden. Gedurende de winterperiode moeten eventueel aangebonden dieren tenminste twee maal in de week vrij kunnen bewegen.

De dieren dienen de beschikking te hebben over comfortabele ingestrooide ligplaatsen. Het strooisel dient te bestaan uit biologisch stro of gelijkaardig natuurlijk materiaal van biologische oorsprong, of uit maaisel van natuurterreinen. Compost, volgens de eisen genoemd in Appendix 4 met toegestane Meststoffen, mag worden gebruikt als ligbed in compoststallen.

Bedrijven met een potstal mogen aanvullend gebruik maken van gangbaar stro indien minimaal 2,5 kg biologisch stro per dier (GVE) per stal dag wordt gebruikt.

Met een ontheffing kan een groter aandeel gangbaar stro worden gebruikt. De Demeter Licentie Commissie kan een bedrag in rekening brengen van maximaal 1 tot 5 maal het prijsvoordeel.

De stallen moeten zodanig voorzien zijn van licht dat onder normale weersomstandigheden goed zicht op de dieren mogelijk is. De minimale hoeveelheid daglicht in de stal dient 25 Lux te zijn. Bij zeer donker weer mag worden bijverlicht met kunstlicht. In pluimveestallen dient kunstmatige TL-verlichting een frequentie te hebben van minimaal 100Hz.

De stallen moeten voorzien zijn van een passend ventilatiesysteem, zodat de dieren beschikken over voldoende frisse lucht.

Individuele huisvesting van kalveren is slechts in de eerste week toegestaan. Daarna dienen ze in groepen te worden gehuisvest.

Koetrainers zijn niet toegestaan.

Het is niet toegestaan zeugen in te sluiten voorafgaand aan of tijdens het werpen. Na het werpen is het insluiten van zeugen gedurende ten hoogste 3 dagen toegelaten.

Bij de opfok van kuikens is het van groot belang dat de kuikens worden gehouden in stallen met daglicht en dat ze naar buiten kunnen. Kuikens die zijn opgefokt in donkere stallen hebben soms grote moeite met de overgang naar stallen met daglicht en met uitlopen. Dit geldt voor eigen opfok van kuikens, maar evenzeer voor uitbestede opfok bij een opfokbedrijf.

Per 100 leghennen dient 0,5 m² baadruimte in de stal aanwezig te zijn, met schoon, los zand.

De kippen moeten de beschikking hebben over verhoogde (minimaal 40cm hoog) zitstokken. Geïntegreerde zitstokken tellen niet mee bij de bepaling van de zitstoklengte.

De daglengte in pluimveeschuren mag worden verlengd met behulp van kunstlicht tot maximaal 14 uur.

8.5 Weidegang en uitlopen

Koeien dienen tenminste 180 dagen per jaar weidegang te hebben.

Geiten dienen tenminste 180 dagen per jaar te worden geweid, waarbij tenminste 30% van het dagrantsoen kan worden verkregen uit beweiding.

Verplichte weidegang voor dragende en guste zeugen, zolang de weersomstandigheden dit toelaten.

Verplichte toegang tot uitloop of open lucht voor vleesvarkens, gedurende de gehele mestperiode.

Varkens dienen te beschikken over een ingestrooide ligruimte. Het strooisel dient voor minimaal 50% te bestaan uit stro van biologische kwaliteit.

De inrichting van uitlopen voor pluimvee dient passend te zijn. Dit betekent dat de kippen moeten kunnen scharrelen en tevens moeten kunnen schuilen.

8.6 Veevoeding

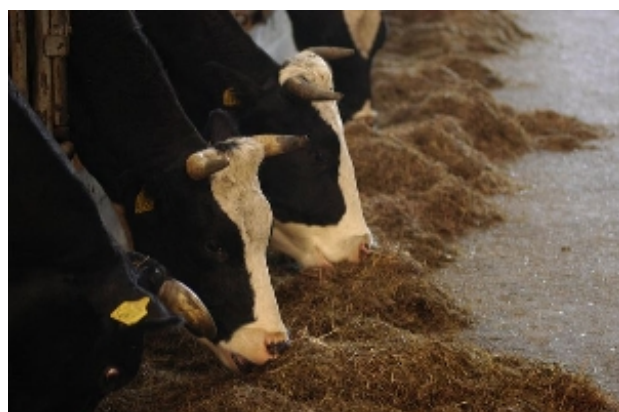
8.6.1 Voer van eigen bedrijf

Voer van het eigen landbouwbedrijf vormt de basis van de diervoeding. Voor varkens- en pluimveebedrijven geldt dat tenminste 50% van het voer van het eigen bedrijf, of van een samenwerking met een ander **Demeter-bedrijf** afkomstig dient te zijn.

Voor rundveehouderijbedrijven geldt dat tenminste 80% voer van het eigen bedrijf afkomstig moet zijn.

Voor geitenhouderijbedrijven geldt dat tenminste 70% voer van het eigen bedrijf afkomstig moet zijn.

8.6.2 Voerkwaliteit

Al het veevoer dient 100% Demeter of biologisch te zijn. Aanvoer van gangbare voedermiddelen is niet toegestaan. Dit geldt tevens voor de ingrediënten in mengvoer.

Voer-in-omschakeling mag niet worden verstrekt wanneer het wordt aangevoerd van andere bedrijven.

Bij duurzame uitbreiding van het eigen areaal is het mogelijk om maximaal 10% voer-in-omschakeling van eigen bedrijf te voeren. Indien dit aandeel hoger is dan 10% dient ontheffing te worden aangevraagd bij de

Demeter Licentie Commissie. Dit geldt voor zowel voer-in-omschakeling van het eerste jaar, als van het tweede jaar van de omschakeling.

8.6.3 Voedermiddelen

In Appendix 6 staat aangegeven welke voedermiddelen zijn toegestaan.

Een rantsoen dat gedurende het hele jaar uitsluitend uit silage bestaat is niet toegestaan.

Er dient minimaal 3kgds per grootveestaldag uit hooi gevoerd te worden. Indien de weersomstandigheden het niet toelaten hooi van voldoende kwaliteit te winnen mag gras, grasklaver of luzerne worden ingekuuld, mits het niet eerder dan tijdens de bloei is gemaaid.

Een deel (30%) van het dagrantsoen van leghennen dient te bestaan uit hele granen, uitgestrooid in de uitloop of in het hok.

Kalveren dienen minimaal de eerste 3 maanden verse, bedrijfseigen melk te krijgen. Voor (geit-) lammeren en veulens gelden 45 dagen. Op deze norm kan in bijzondere situaties ontheffing worden aangevraagd bij de Demeter Licentie Commissie. Het is toegestaan om lammeren die worden afgevoerd voor gangbare mestering, maximaal de eerste twee weken te voeren met biologisch melkpoeder.

Kalveren of geitlammeren mogen niet worden gemest met uitsluitend melk.

Biggen dienen minimaal 40 dagen te worden gezoogd door de eigen moederzeug.

8.7 Gastdieren

Het is toegestaan gangbare of biologische gastdieren te weiden op Demeter-percelen. Dit dient te worden gemeld aan de Demeter Licentie Commissie. Er mogen geen Demeter-dieren en gangbare dieren tegelijkertijd op het betreffende perceel aanwezig zijn.

8.8 Fokkerij

Het is niet toegestaan KI-stieren of beren in te zetten die zijn gefokt met behulp van embryotransplantatie-technieken (de bewijslast dat aan deze norm is voldaan ligt bij de boer).

Inzet van gesext sperma om uitsluitend manlijke, of uitsluitend vrouwelijke nakomelingen te krijgen in de veefokkerij is niet toegestaan. Het is niet toegestaan te fokken of kruisen met rassen die ver zijn doorgesleuteld ten gunste van eenzijdige productiedoelen en ten koste van goede gezondheid en gewenste houderij-eigenschappen. Het is bijvoorbeeld niet toegestaan rundrassen te gebruiken die zijn geselecteerd op de dikbilfactor, zoals Belgische Blauwen en Verbeterd Roodbont.

Fokken met genetisch hoornloze manlijke dieren ten behoeve van de melkveehouderij is niet toegestaan. Bij de DLC kan door bestaande licentiehouders een ontheffing worden aangevraagd op deze norm. De resultaten van Collegiale Toetsing kunnen worden meegewogen om het totale bedrijfsprofiel in beeld te krijgen.

8.9 Aankoop van vee

8.9.1 Aankoop voor de fokkerij

Wanneer vee wordt aangekocht dient dit bij voorkeur Demeter-vee te zijn. Wanneer dit niet mogelijk is kan biologisch vee worden aangevoerd.

Wanneer ook dit niet mogelijk is kan in de volgende gevallen gangbaar vee worden aangevoerd:

- Bij een nieuwe veehouderij.
- Bij een substantiële uitbreiding van de veestapel (maximaal 40%).
- Bij zeldzame rassen.
- Bij noodzaak in verband met de fokkerij (manlijke dieren).
- Bij calamiteiten.

Aangevoerd gangbaar vee mag niet zijn gefokt met behulp van embryo-transplantatie-technieken.

Gangbaar aangevoerde dieren kunnen worden vermarkt als Demeter-fok- of gebruiksvee wanneer ze tenminste 2 jaar onder Demeter-keurmerk zijn gehouden.

Biologisch aangevoerde dieren kunnen als Demeter-fok- of gebruiksvee worden vermarkt wanneer ze tenminste 1 jaar onder Demeter-keurmerk zijn gehouden.

Melk van gangbaar aangevoerd fokvee mag pas na 6 maanden als Demeter-melk worden geleverd.

8.9.2 Aankoop voor mesterij

Gangbaar aangevoerde dieren kunnen nooit worden vermarkt voor verwerking tot Demeter-vlees.

Biologisch aangevoerde dieren kunnen voor Demeter-vleesverwerking worden vermarkt wanneer ze tenminste tweederde van hun leven onder Demeter-keurmerk zijn gehouden.

Boeren dienen bij aflevering van slachtvee een ondertekende verklaring af te geven waaruit de herkomst van de betreffende dieren blijkt. Een modelverklaring is aan te vragen bij Stichting Demeter.

8.10 Imkerijproducten

De productie en certificeringsvoorwaarden voor "Honing van Demeter imkerij" en andere honingproducten zijn gereguleerd in separaat uitgegeven richtlijnen. Een niet vertaalde versie is aan te vragen bij Stichting Demeter.

8.11 Medicijngebruik

In aanvulling op de Verordening (EEG)nr. 834/2007 en 889/2008 mogen geen medicijnen worden gebruikt op basis van genetisch gemanipuleerde organismen. In het veellogboek dient de dierenarts van de gebruikte diergeneesmiddelen aan te geven of ze vrij zijn van genetisch gemanipuleerde organismen.

Tevens mogen geen zogenaamde organofosforverbindingen of organochloorverbindingen worden ingezet. Het betreft hier vooral insecticiden (tegen myasis, horzels, vlooien of (bloed-)luizen).

Gebruik van voetbaden op basis van formaline of vergelijkbare ontsmettende stoffen voor de klauwverzorging is verboden.

9. Biodynamische preparaten

In zijn Landbouwcursus heeft Rudolf Steiner aanwijzingen gegeven om componenten van minerale, plantaardige en dierlijke oorsprong door effecten vanuit de aarde en vanuit de kosmos om te vormen tot preparaten. Deze preparaten zijn doordrongen van speciale krachten. Bij gebruik in de bodem, in de mest en op planten kunnen deze preparaten bijdragen aan het verlevendigen van de bodem, het stimuleren van opbrengst en kwaliteit van planten en gezondheid, vitaliteit en productie van dieren op het biodynamische landbouwbedrijf.

"Als men maar bereikt, dat het gewone mesten verbonden wordt met deze, om zo te zeggen "geestelijke mest", dan zal men wel zien wat voor een vruchtbaarheid uit zoiets kan voortkomen. Men zal vooral zien, dat zulke dingen op een buitengewone manier voor verdere ontwikkeling vatbaar zijn."

RUDOLF STEINER

Alle maatregelen op een biodynamisch gevoerd bedrijf dienen te worden beschouwd vanuit holistische gezichtspunten. In een levende totaliteit is het van groot belang om de materiële zaken binnen een systeem in balans te brengen. Maar eveneens, zoals Rudolf Steiner expliciet heeft aangegeven in de Landbouwcursus, om de levenskrachten in balans te brengen. Bewuste aandacht voor het maken, de opslag en het gebruik van de preparaten is in dit verband van groot belang.

9.1 Maken van de preparaten

De preparaten worden bij voorkeur gemaakt met ingrediënten van het eigen bedrijf, of uit de eigen streek.

Wanneer dit niet mogelijk is kunnen de preparaten via de BD-Vereniging besteld.

9.2 Bewaren van de preparaten

De preparaten dienen op een passende manier te worden bewaard. Voor de compostpreparaten en het koemestpreparaat is dit in een kist met turfmoelm. Het kiezelpreparaat dient in glas te worden bewaard op de vensterbank.

9.3 Toepassing van de preparaten

Alle organische mest dient te worden behandeld met de compostpreparaten. Indien geen organische mest wordt gegeven dient het koeflattenpreparaat te worden gebruikt.

Alle percelen dienen ieder jaar tenminste éénmaal met de spuitpreparaten, koemestpreparaat en kiezelpreparaat, te worden behandeld. Dit geldt niet voor land dat niet in gebruik is, of permanent niet productief, zoals bijvoorbeeld bosgebied.

Voor het omschakelen van nieuwe percelen van biologisch naar Demeter geldt eveneens dat geprepareerde mest dient te zijn toegediend en dat de beide spuitpreparaten zijn uitgebracht. Speciaal wanneer land slechts voor korte tijd bij het bedrijf wordt betrokken, dient te worden onderbouwd dat aan alle Demetervoorwaarden is voldaan.

Wanneer zeer extensieve natuurgebieden worden gebruikt om vee te weiden, kan voor deze gebieden ontheffing worden aangevraagd op het gebruik van de preparaten. Vee dat uitsluitend wordt gevoerd met voer vanuit deze gebieden kan met deze ontheffing niet als Demeter worden vermarkt.

Voor gebruik van vegetarische preparaten kan ontheffing worden aangevraagd bij de Demeter Licentie Commissie. De aanvraag dient te worden onderbouwd.

9.4 Het roeren van de spuitpreparaten

De spuitpreparaten dienen voor het uitbrengen gedurende een uur geroerd te worden. Dit kan met de hand gebeuren of met een speciale roermachine.

"Ja, u moet bedenken, hoe weinig arbeid dit kost. De arbeidslast zal niet erg groot zijn voor deze dingen. Bovendien zou ik me kunnen voorstellen, dat medebewoners op de boerderij, die gewoonlijk niet bij het werk op het land betrokken zijn, het best leuk vinden op deze manier, althans in het begin, mest te roeren. Als dus de zoons en dochters dit doen dan zou dat de mooiste oplossing zijn. Want het is een heerlijk gevoel om te merken, hoe uit deze geheel reukloze massa, zich een heel lichte geur vrij maakt. Die persoonlijke verhouding, die u tot de dingen kunt ontwikkelen, heeft iets buitengewoons weldadigs voor de mens, die graag de natuur in het algemeen waarneemt, alleen niet op de manier zoals het in een reisgids staat."

RUDOLF STEINER

10. Omschakeling – certificering – contract

Omschakeling is een veranderingsproces dat de veelheid van ontwikkelingsstappen omvat, die de onderneming doormaakt om tot een nieuw evenwicht te komen.

10.1 Demeter-certificering

De procedure voor Demeter-certificering in Nederland is vastgelegd in het reglement voor Demeter-certificering.

Uitsluitend volgens de Verordening (EEG)nr. 834/2007 en 889/2008 gecertificeerde bedrijven komen in aanmerking voor Demeter-certificering.

10.2 Omschakeling van de aanvrager

Om een licentie-overeenkomst te kunnen afsluiten dient de aanvrager op de hoogte te zijn van de achtergrond van de bd-landbouw. Dit kan op de volgende manieren:

- Een afgeronde opleiding biologische landbouw aan de Warmonderhof.
- Een afgeronde scholingscursus (2-jarig) bd-landbouw bij Studiecentrum Kraaybekerhof.
- Aantoonbare praktijkervaring met beslissingsbevoegdheid op bd-bedrijven.
- Tenminste de Demeter-omschakelingscursus van Studiecentrum Kraaybekerhof dient te zijn gevolgd.

Het is niet toegestaan dat een Demeter-licentiehouders tevens een gangbaar landbouwbedrijf voert.

10.3 Omschakeling van de onderneming

Voor omschakeling naar Demeter gelden de volgende condities:

- De omschakelperiode gaat met terugwerkende kracht in op het moment dat de licentie-aanvraag is ontvangen, nadat de Demeter Licentie Commissie het besluit heeft genomen de licentie toe te kennen.
- Voor afgifte van het Demeter-certificaat moet het bedrijf minimaal 1 jaar volgens de Demeter Voorwaarden hebben gewerkt.
- In uitzonderlijke gevallen heeft de Demeter Licentie Commissie de mogelijkheid de omschakelperiode voor toekenning van het Demetercertificaat te verlengen, dan wel te verkorten. Dit wordt onderbouwd op basis van de voorgeschiedenis van het bedrijf.
- Het volledige areaal dient in één keer te worden omgeschakeld naar Demeter. Indien er percelen in-omschakeling naar biologisch bij het bedrijf zijn of worden gevoegd, vereist dit schriftelijke goedkeuring van de Demeter Licentie Commissie.
- Veehouderij kan deels buiten de Demeter-certificering vallen. Ook dit vereist de schriftelijke goedkeuring van de Demeter Licentie Commissie. Dit wordt specifiek vermeld op het Demeter-certificaat.

Demeter Voorwaarden Verwerking

*Gebaseerd op de International
Demeter Processing Standards
van juni 2011, zoals vastgesteld in Duitsland*

11. Principes verwerking

De bewerking is een veredeling waarbij de biodynamische kwaliteit van de grondstoffen wordt bewaard. Het doel is daarom een respectvolle verwerking van het product, die afgestemd is op de behoeften van de mens.

De verschillende bewerkingsprocessen dienen de ingrediënten dan ook zo min mogelijk geweld aan te doen.

Er wordt overal waar mogelijk afgezien van toevoegingen en hulpstoffen. In veel gevallen zijn toevoegingen niet nodig. In andere gevallen zijn er alternatieven. Het is een appel aan de creativiteit en het vakmanschap van de verwerker om hier een passende weg in te vinden.

12. Algemene bepalingen en voorwaarden

12.1 Samenstelling en bereiding van Demeter-producten

12.1.1 Algemeen

In de Demeter Voorwaarden voor de verwerking is geregeld aan welke voorwaarden samenstelling en bereiding van Demeter-producten moet voldoen. Het gaat om ingrediënten, toevoegingen, additieven, hulpstoffen en verwerkingsprocessen.

Voor de additieven en hulpstoffen alsook voor de processen geldt, dat alleen wat uitdrukkelijk is toegestaan wordt toegelaten.

Wettelijk verplichte bewerkingen en toevoegingen, zoals vitamines aan voeding op basis van graan of melk voor baby's, dienen te worden vermeld op de verpakking. Ook als vermelding niet verplicht is.

12.1.2 Herkomst van de grondstoffen

Principieel geldt dat Demeter-grondstoffen worden gebruikt voor het bereiden van Demeter-producten.

Alleen wanneer grondstoffen, additieven of hulpstoffen niet beschikbaar zijn in Demeter-kwaliteit, mogen grondstoffen, additieven of hulpstoffen van biologische of gangbare kwaliteit worden ingezet, voor zover toegestaan volgens deze voorwaarden, alsmede volgens de Verordening (EEG)nr. 834/2007 en 889/2008.

12.1.3 Halffabricaten

Gecertificeerd biologische halffabricaten moeten voldoen aan deze voorwaarden voor wat betreft de ingrediënten, alsmede de bij de bereiding toegepaste processen, additieven en hulpstoffen.

12.1.4 Productaanduiding

Het keurmerkgebruik en de aanduiding op de Demeter-producten worden geregeld in het Aanduidingenreglement.

Hier wordt tevens geregeld hoe producten met verschillende aandelen Demeter en biologische grondstoffen mogen worden aangeduid.

12.2 Kwaliteitswaarborg

De voorwaarden voor zekerstelling van de Demeter-kwaliteit, zoals de ingangscntrole, de goederenscheiding (fysiek en administratief) en tussentijdse aanduiding zijn vastgelegd in het Reglement Demeter-certificering.

13. De Demeter-voorwaarden

13.1 Processen

De normale, ambachtelijke verwerkings- en bereidingsprocessen zijn toegestaan. Procesbeschrijvingen dienen te worden voorgelegd bij de aanmelding, zoals beschreven in het Reglement Demeter-certificering.

De volgende processen zijn specifiek toegestaan:

13.1.1 Opslag van grondstoffen en producten

Opslag in CA-(controlled air)ruimten, onder geconditioneerde omstandigheden is toegestaan. Het toevoeren van andere gassen dan kooldioxide, zuurstof en stikstof is hierbij niet toegestaan.

13.1.2 Drogen

Het drogen van vlees, groente en fruit is toegestaan. Drogen is de oudste en vaak de meest behoudzame conserveringsmethode. Om bruinkleuring te voorkomen, kan citroensap of citroensapconcentraat worden gebruikt. Het behandelen van fruit met zwaveldioxide of sulfietoplossingen is niet toegestaan. Om de waslaag te verwijderen, bijvoorbeeld van pruimen, vindt een kortdurende behandeling plaats met kokend water.

13.1.3 Roken

Het roken van kaas en vlees is toegestaan.

Het rookmateriaal dient te worden verbrand op een open vuur, hetzij direct in de rookkamer, hetzij in een passende installatie (eventueel met gloeispiraal). Koud en warm roken (<70 °C) zijn toegestaan. De volgende materialen mogen worden gebruikt om te roken:

- Passende inheemse houtsoorten (hout, houtkrullen of zaagsel, bij voorkeur van beuk, eik of plataan).
- Dennenappels.
- Kruiden.
- Andere plantaardige materialen, zoals heidekruid, jeneverbewijgen of zaadkegels.

Een opsomming van alle principieel verboden bewerkingsprocessen staat in Appendix 7.

13.1.4 Invriezen en vriesdrogen

Invriezen en vriesdrogen is slechts in bepaalde gevallen toegestaan op basis van een goedkeuring door de Demeter Licentie Commissie.

Het is toegestaan ingevroren halffabricaten te gebruiken voor verdere verwerking. Deze ingrediënten dienen dan wel op het etiket als zodanig te worden vermeld.

13.1.5 UV-licht

In de verwerking mag UV-licht worden ingezet bij het ontsmetten van proceslucht of –water.

13.2 Specifiek verboden processen

13.2.1 Magnetron

Inzet van een magnetron voor warmen, drogen, bakken of enig ander proces is niet toegestaan.

13.3 Recepturen

13.3.1 Aandeel Demeter en biologische grondstoffen

Demeter-producten dienen als volgt te zijn samengesteld:

- Tenminste 95% van de gebruikte ingrediënten dient gecertificeerd biologisch te zijn.
- Tenminste 90% van de gebruikte ingrediënten dient van Demeter-kwaliteit te zijn.
- Bij een aandeel van tussen de 66% en 90% Demeter-ingrediënten kan ontheffing worden verkregen op het minimale aandeel van 90% Demeter-ingrediënten, wanneer ingrediënten niet verkrijgbaar zijn in Demeter-kwaliteit. Dit dient te worden aangetoond.
- Bij een aandeel van 10% tot 66% kunnen producten worden gecertificeerd, maar mag het Demeter-beeldmerk niet worden gebruikt. Demeter-ingrediënten mogen worden aangeduid in de ingrediëntendeclaratie.
- Beneden de 10% Demeter-aandeel mag niet worden verwezen naar de Demeter-kwaliteit.
- De niet gecertificeerde grondstoffen moeten zijn toegelaten volgens de Verordening (EEG)nr. 834/2007 en 889/2008 (appendix VI c).
- De processen, additieven en hulpstoffen moeten zijn toegelaten volgens deze Demeter-voorwaarden voor verwerking.
- Waar Demeter-grondstoffen verkrijgbaar zijn, moeten die worden gebruikt boven biologische grondstoffen.
- Waar biologische grondstoffen verkrijgbaar zijn, moeten die worden gebruikt boven niet gecertificeerde grondstoffen.
- Niet gecertificeerde grondstoffen (zoals wildvruchten en zeevis) moeten voldoen aan de biologische eisen. Zeevis moet bovendien zijn voorzien van een certificering door het Marine Stewardship Council.

De grondslag voor de berekening van de percentages staat vermeld in de Begrippenlijst. Evenals de definitie van verkrijgbaarheid van grondstoffen.

13.3.2 Additieven en hulpstoffen

De in de Demetervoorwaarden toegelaten additieven en hulpstoffen staan vermeld in Appendix 8.

De registratie van recepturen wordt geregeld in het Reglement Demeter-certificering. Alle additieven en hulpstoffen dienen (desgevraagd met specificaties) te worden opgegeven.

Geur- en smaakstoffen

Ter verfijning van de geur en de smaak mogen kruiden en specerijen worden gebruikt. Als aroma mogen uitsluitend zuivere aroma-extracten worden toegevoegd. Natuurlijke aroma's die geen aroma-extract zijn, mogen niet worden gebruikt.

Aroma's worden volgens de Verordening (EEG)nr. 834/2007 en 889/2008 aangemerkt als niet-agrarische grondstof. Ze worden om deze reden niet aangeduid als biologisch. Indien aroma-extracten beschikbaar zijn van Demeter-kwaliteit of van biologische kwaliteit dienen deze gebruikt te worden.

Toegestane zoetstoffen

Bij voorkeur wordt geen bietsuiker gebruikt als zoetstof in Demeter-producten. Wanneer wel suiker wordt gebruikt, verdienen minder geraffineerde soorten de voorkeur.

De volgende zoetstoffen zijn toegestaan:

- Tafelhoning (geen bakhoning).
- Oerzoet.
- Ruwe suiker.
- Ahornsiroop.
- Fruitsappen.
- Diksappen.
- Agavediksap.
- Topinamboersiroop.
- Moutextract, moutstropen.

- Graan- en zetmeelzoetstoffen.

Zout

Alle verschillende zoutsoorten zijn toegestaan, mits zonder anti-klontermiddelen (met uitzondering van calciumcarbonaat – E 170). Zout met toevoegingen van jodium en fluor is eveneens niet toegestaan.

Het is mogelijk ontheffing te verkrijgen voor gebruik van zout met antiklontermiddelen als proceshulpstof. Een ontheffing dient met onderbouwing van de noodzaak te worden aangevraagd bij de Demeter Licentie Commissie.

Losmiddelen

Als losmiddelen zijn de volgende producten toegestaan:

- Water.
- Demeter-melen.
- Demeter-oliën en vetten.
- Losmiddelen op basis van bijenwas, carnaubawas of plantaardige oliën en vetten (niet gehydrolyseerd en ongehard).

13.4 Verpakkingsmateriaal en verpakkingen

Verpakkingen zijn een belangrijk thema. De specifieke biodynamische kwaliteit van de Demeter-producten dient te worden behouden en beschermd door de materialen. Er dient rekening te worden gehouden met milieu effecten bij het ontwikkelen van een verpakkingsstrategie voor Demeter-producten. De verpakking speelt in veel gevallen een belangrijke rol bij de uitstraling van het product. Om deze reden dienen de verpakkingen, als ook de gebruikte materialen, de Demeter-kwaliteit te onderstrepen. Verpakking speelt een steeds belangrijker wordende rol in de marketing.

Ontwikkelingen op het terrein van verpakkingen en verpakkingsmaterialen, zoals volledig composteerbare bio-kunststoffen dringen door in de (biologische) markt. Aan de andere kant worden aan verpakkingen soms heel specifieke eisen gesteld ten aanzien van de productkwaliteit. Verpakkingsmachines en verpakkingsmaterialen vragen vaak grote, langdurende investeringen.

Vanuit deze achtergrond worden slechts een beperkt aantal specifieke normen vastgelegd voor verpakkingen en verpakkingsmaterialen. De verpakkingsstrategieën voor Demeter-producten worden beoordeeld door de Demeter Licentie Commissie.

De minimale normen zijn:

- Verpakkingsmateriaal dat chloor bevat (zoals PVC) is niet toegestaan voor het verpakken van Demeterproducten.
- Voor het verpakken van Demeterproducten dient het gebruik van aluminium te worden vermeden. Wanneer aluminium wordt gebruikt, dan bij voorkeur gerecycled aluminium.

Praktische verpakkingsoplossingen, die niet voldoen aan de uitgangspunten van Demeter-verwerking, worden slechts tijdelijk goedgekeurd. Daarbij wordt rekening gehouden met eventuele langdurende investeringen. De gegevens over de verpakkingsmaterialen en de verpakkingsstrategie dienen ter goedkeuring aan de Demeter Licentie Commissie te worden opgestuurd.

De informatie wordt beoordeeld ten opzichte van de volgende criteria:

- Verpakkingen dienen waar mogelijk te worden vermeden.
- De productkwaliteit dient te zijn gegarandeerd. De Demeter Licentie Commissie kan om aanvullend onderzoek vragen.
- De specifieke biodynamische kwaliteit dient behouden te blijven.
- Gezondheidsaspecten ten opzichte van de consument dienen te worden meegenomen (toxicologische effecten op het product).
- Verpakkingen dienen zo mogelijk te worden retour genomen voor hergebruik (statiegeldsysteem) of passende recycling.
- Waar mogelijk dienen gecertificeerd (EN 13432, DIN V 54900) composteerbare verpakkingsmaterialen te worden gebruikt (breken af tot C en O2).
- De gebruikte verpakkingsmaterialen dienen zo mogelijk geschikt te zijn voor volledige recycling.

- Wanneer niet aan de bovenstaande uitgangspunten kan worden voldaan, kan een ontheffing worden aangevraagd bij de Demeter Licentie Commissie voor de best mogelijke oplossing. De ontheffing dient te worden afgegeven op basis van informatie omtrent de gebruikte verpakkingsmaterialen (volledige specificaties van de materialen en productie processen) als ook op een ontwikkelingsstrategie voor meer passende oplossingen. Een ontheffing kan voor maximaal vijf jaar worden toegekend.

13.5 Ongediertebestrijding

13.5.1 Algemeen

De voorwaarden ten aanzien van de ongediertebestrijding gelden voor de bedrijfsruimten voor opslag en verwerking.

Preventieve maatregelen hebben voorrang boven welke soort bestrijding dan ook.

Detectievallen zijn toegestaan als hulpmiddel in de ongediertebestrijding, mits ingezet conform algemeen geldende voorschriften.

13.5.2 Bestrijdingsmaatregelen

Bestrijding van insecten

In de bestrijding van insecten zijn de volgende maatregelen toegestaan:

- Feromoonvallen.
- Natuurlijke oliën (limonen, linalool).
- Inzet van parasieten of natuurlijke vijanden (zoals Lariophagus).
- Thermische behandeling (invriezen).
- Kieselgoer.
- Behandeling met pyrethrum (bij voorkeur zonder PBO) in lege ruimtes.

Bestrijding van knaagdieren

In de bestrijding van knaagdieren zijn de volgende maatregelen toegestaan:

- Dieroliën (alleen te gebruiken in ruimten waar geen levensmiddelen opgeslagen zijn!) of ultrageluidapparaten.
- Vallen zonder gif (klapvallen, catch-alls en vallen met CO₂).
- Bloedstollingsmiddelen (anti-coagulanten) in pastavormig lokaas in beveiligde, afsluitbare en stevige lokaasboxen (om wegslepen te verhinderen).

Bestrijding van ongedierte bij een uitbraak

Bij een uitbraak van ongedierte is het toegestaan andere middelen of methoden in te zetten, mits hiervoor een schriftelijke ontheffing is verkregen van de Demeter Licentie Commissie.

Voor het verkrijgen van een ontheffing moeten de volgende zaken worden voorgelegd:

- Beschrijving van de plaag en onderbouwing van de noodzaak te bestrijden.
- Aanwijzen van de verantwoordelijke voor uitvoering van de bestrijding.
- Beschrijving van methode en middelen en duur van de bestrijding. Waaronder de start van de bestrijding.
- Beschrijving van de preventieve maatregelen om herhaling te voorkomen.
- Beschrijving van de maatregelen om besmetting van Demeter-producten te voorkomen.

14. Productgroepen

14.1 Fruit- en groenten (inclusief aardappelen)

14.1.1 Processen fruitverwerking

Sappen en diksappen

Algemeen wordt er naar gestreefd, voor zover mogelijk, natuurlijk troebele sappen te maken. Het zeer kleinmaken is toegestaan. Het pasteuriseren en afvullen van de sappen dient zo behoedzaam mogelijk te gebeuren. Kiemvrij afvullen is mogelijk en gewenst. Het zo fijn mogelijk maken (zogenaamde homogenisering) is toegestaan.

Voor het houdbaar maken is pasteuriseren, koelen en koolzuurdrukbehandeling toegestaan.

Vruchtensappen en verssappen worden mechanisch gewonnen uit rijpe, gezonde en verse Demeter-vruchten. Ze mogen niet gereconstrueerd worden uit concentraten.

Ontzuren van diksap met calciumcarbonaat is verboden.

Het verwijderen van troebele stoffen gebeurt eventueel met een centrifuge. Het filteren kan met asbestvrij filtermateriaal verricht worden. Verfijnd zuiveren met kiezelgoer, het elimineren van eiwit met bentonieten en het gebruik van gelatine zijn toegestaan.

14.1.2 Recepturen fruitverwerking

Sappen en diksappen

Bij de vervaardiging van sap is toevoegen van zwaveldioxide verboden.

Diksappen, vruchtensappen en verssappen mogen niet worden gezoet. Andere toevoegingen dan puur vruchtensap zijn niet toegestaan.

Vruchtennectar en siropen mogen wel worden gezoet. Het vruchtsapgehalte dient zo hoog mogelijk te zijn.

Gedroogd fruit

Het toevoegen van sacharose in droge vorm of als siroop is niet toegestaan. Het gebruik van ascorbinezuur als antioxidant is niet geoorloofd.

Vruchtenpuree en vruchtenmoes

Vruchtenpuree mag niet worden gezoet.

Vruchtenmoes van zurige vruchten (zoals appels) mag wel worden gezoet.

Vruchtenmoes van zoete vruchten (zoals mango en peer) mag niet worden gezoet.

Pruimenmoes wordt als ongezoet product gemaakt van verse of gedroogde pruimen of van pruimenpulp. Andere toevoegingen zijn niet toegestaan.

Stroop en jam

Bij stroopsoorten is iedere zoetmiddeltoevoeging verboden.

Het streven is zo veel mogelijk pectine uit de vruchten zelf te benutten voor het geleren.

Voor de PH-regulering en als antioxidant zijn citroensap of citroensapconcentraat toegestaan.

Als zoetmiddel voor dieet-broodbeleg wordt agavediksap of topinamboersiroop aanbevolen.

14.1.3 Processen groenteverwerking

Bereiding van groenten

Blancheren van groenten wordt bij voorkeur met stoom gedaan vanwege een beter behoud van de waardevolle stoffen.

Groente in zuur

Pasteuriseren van melkzure groente dient waar mogelijk te worden vermeden.

Groentesappen

Afhankelijk van de pH-waarde worden de sappen gepasteuriseerd of gesteriliseerd. Het behoedzamere proces van pasteuriseren verdient de voorkeur.

Mechanisch heel fijn maken van sappen is toegestaan.

Filtreren met kiezelgoer is toegestaan.

Zuurkoolsappen moeten worden geperst uit Demeter-zuurkool.

Vruchtenazijn

Er kunnen traditionele methoden alsook de snelazijnmethoden toegepast worden.

Azinessences mogen niet worden gemaakt.

Proceshulpstoffen

Anti-schuimmiddelen (bijvoorbeeld bij het verwerken van aardappels) van chemisch bewerkte plantaardige oliën en vetten zijn niet toegestaan.

14.1.4 Recepturen groenteverwerking

Groente in zuur

Startcultures zijn toegestaan voor het vervaardigen van melkzure groenten. Consumptiehoning, oerzoet en ongeraffineerde suiker mogen tot 1% toegevoegd worden.

De opgiet wordt gemaakt met azijn, tafelzout, tafelhoning, oerzoet en ongeraffineerde suiker alsook met kruiden en specerijen. Toevoeging van citroensap is toegestaan. Geïsoleerde organische zuren en chemische conserveringsmiddelen mogen niet gebruikt worden. Eindfabricaten mogen gepasteuriseerd worden.

Melkzure olijven mogen niet behandeld worden met natronloog.

Groentesappen

Voor het aanzuren van groentesappen kunnen natuurlijke zuurdragers (bijvoorbeeld Demeter-appelazijn, -zuurkoolsap) gebruikt worden.

Vruchtenazijn

Het gebruik van startcultures is toegestaan. Vruchtenazijn (ook wijnazijn en bietenazijn) wordt gemaakt van Demeter-fruit.

Niet toegestaan is de toevoeging van suikercouleur en zwaveligzuur. Ook is gebruik van E 536 (kali-umhexacyanoferraat) verboden. Synthetische azijnproductiemethoden zijn niet toegestaan.

Mierikswortel

Bij de vervaardiging van "groentemierikswortel (geraspte mierikswortel)" of "tafel-, of delicatessenmierikswortel" is toevoeging van zwaveldioxide (SO₂) verboden.

14.2 Brood en bakwaren

14.2.1 Processen brood en bakwaren

Invriezen

Halffabrikaten en vruchtbereidingen mogen worden ingevroren.

Gebakken brood en banket mogen niet worden ingevroren.

Bakoven

Bakken in een high-frequency-infrarood-bakoven is verboden. Bij de aankoop van een nieuwe bakoven moet op basis van milieubeheer de voorkeur gegeven worden aan gestookt op aardgas boven elektriciteit en stookolie.

Bakvormen en bakblikken

Indien gecoate bakvormen en blikken worden gebruikt, dienen voorzorgsmaatregelen in acht genomen te worden om beschadiging van de coating te voorkomen. Ook bij geringe oppervlaktebeschadigingen mogen gecoate blikken niet meer gebruikt worden.

Het is niet toegestaan eenmalige bakvormen van aluminium te gebruiken.

Bakpapier en bakfolie

Bakken in volledig folie is verboden.

Bakpapier en bakfolie zijn alleen toegestaan als anti-kleefpapier bij kleine bakproducten (bijvoorbeeld krakelingen, broodjes, biscuits).

14.2.2 Recepturen brood en bakwaren

Algemeen

Alle ingrediënten en additieven moeten overeenkomstig de gestelde eisen voor het keurmerk van onverpakte en verpakte Demeter-bakwaren in de ingrediëntendeclaratie vermeld worden. Dit betekent dat bij onverpakte bakwaren een ingrediëntenlijst getoond moet kunnen worden op het verkooppunt.

Toevoegingen

Melkpoederproducten mogen niet gebruikt worden.

Toevoegingen van geïsoleerde enzymen zijn niet toegestaan.

De volgende broodverbetersaars kunnen gebruikt worden:

- Bakferment.
- Zuurdesem uit eigen bedrijfsvoering (het opkweekzuur mag alleen in de eerste fase gebruikt worden als startcultuur). Er moet gestreefd worden naar een meerfasenproces zonder gebruik van bakkersgist.
- Bakkersgist, bij voorkeur van biologische kwaliteit.
- Kaliumcarbonaat (E 501) voor peper- en honingkoek.
- Bakpoeder van wijnsteen zuur (E334). Het mag alleen gemengd zijn met graanzetmeel als draagstof.
- Tarwegluten, in Demeter-bakwaren met tarwe.
- Acerolapoeder, als een garantie aanwezig is dat de draagstof maltodextrine, vrij is van genetisch gemodificeerde organismen en niet gemaakt is met behulp van genetisch gemodificeerde organismen.
- In de handel verkrijgbare bakverbetersaars mogen alleen gebruikt worden indien alle ingrediënten en additieven voldoen aan de Demeter-voorwaarden. Dit dient te worden onderbouwd.

Fosfaathoudende rijsmiddelen zijn niet toegestaan.

Couverture van biologische kwaliteit mag gebruikt worden. Indien er lecithine als additief in zit, mag dit niet afkomstig zijn van genetisch gemodificeerde organismen.

Alcohol, in wat voor vorm dan ook, in gebak of in een vruchtbereiding is niet toegestaan.

Crèmes mogen niet geconserveerd zijn met zwaveldioxide.

Zout gebak

Een vierprocentoplossing van natronloog (E 524) is toegestaan voor de productie van Brezels en zout gebak.

Vetten in brood en bakwaren

Koekjes worden bij voorkeur bereid met roomboter. Palmvet is echter toegestaan als ingrediënt in koekjes die langer houdbaar dienen te zijn.

Pindaolie en palmolie van tenminste biologische kwaliteit zijn uitsluitend toegestaan voor bakken in diep vet.

14.3 Graan, graanproducten en deegwaren

14.3.1 Processen graanproducten

Vanwege te hoge draaisnelheid en het daarmee verbonden gevaar van temperatuurafhankelijke kwaliteitsvermindering is het gebruik van hamermolens verboden. Verder wordt aanbevolen maalinstallaties van natuursteen, kunststeen en staal te gebruiken. Bij de aanschaf van een nieuwe molen wordt de voorkeur gegeven aan steenmolens.

Extrusie van granen is niet toegestaan. Hierop wordt een uitzondering gemaakt voor rijstwafels. Dit product is eenduidig herkenbaar als een geëxtrudeerd product.

Indien een ingrediënt van een samengesteld Demeter-product is geëxtrudeerd, mag dit ingrediënt niet als Demeter-ingrediënt worden aangemerkt. Het betreffende ingrediënt mag als biologisch bestanddeel wel worden toegevoegd.

14.3.2 Recepturen graanproducten

Het is toegestaan wettelijk vereiste toevoegingen van vitamines (Vitamine B1) toe te voegen aan babyvoeding op basis van granen. Dit dient te worden vermeld in de receptuur en op het etiket.

Natronloog (NaOH) is toegestaan om een juiste pH-waarde te bewerkstelligen bij de productie van zetmeel.

Toevoegingen van geïsoleerde enzymen zijn niet toegestaan.

14.4 Kruiden en specerijen

14.4.1 Processen kruiden en specerijen

Drogen

Indirect drogen op droogrekken door zon en lucht is mogelijk. Voor het kunstmatig drogen zijn droogprocessen, zoals vacuüm-, diepvries- en condensatiedrogen toegestaan.

Rechtstreeks drogen van kruiden met fossiele brandstoffen en het chemisch onttrekken van vocht aan kruiden zijn verboden. Kruiden dienen te worden gedroogd door gebruik van zonne-energie en energiebesparende droogmethoden.

Gebruik van een high-frequency-droger is verboden.

Andere conservering

Inleggen in plantaardige oliën of azijn van Demeter-kwaliteit of biologische kwaliteit is toegestaan.

Drogen met elektrolyten (inzouten) is mogelijk. Als elektrolyt mag alleen zout zonder anti-klontermiddelen gebruikt worden.

Diepvriesmethoden zijn toegestaan voor het drogen van kruiden.

Ontsmetten en sterilisatie van kruiden en specerijen

Gebruik van kooldioxide en stikstof voor sterilisatie en het koud malen van kruiden en specerijen zijn toegestaan.

Ontsmetting met oververhitte stoom heeft de voorkeur boven andere methoden van hittebehandeling.

Diepvriezen ter ontsmetting na het drogen is toegestaan.

14.4.2 Recepturen kruiden en specerijen

Coatings

Het is verboden om de droogwaar te coaten met aminozuren, vetzuren, suikers of emulgatoren (micro-inkapseling). Natuurlijke stoffen (bijvoorbeeld oliën) van Demeter- of biologische kwaliteit die conform de Verordening (EEG)nr. 834/2007 en 889/2008 zijn toegestaan ter behandeling van het blad- of stengeloppervlak mogen worden gebruikt.

Mengsels

Het maken van kruiden- en specerijmengsels is toegestaan. Voor het bereiden van specerijmengsels is het gebruik van E170 calciumcarbonaat toegestaan als hulpstof vanwege de strooibaarheid.

14.5 Vlees en vleeswaren

14.5.1 Processen vlees en vleeswaren

Het slachten van de dieren vereist speciale aandacht. Aan het begin van de vleesverwerking staat de dood van een bezielde levend wezen. Het dier dient vanaf het transport tot en met de slacht en verwerking respectvol behandeld te worden. Stress voor het dier dient zoveel mogelijk te worden beperkt. Transportafstanden dienen zo kort mogelijk te worden gehouden.

Dieren waarvan het vlees wordt vermarkt met het Demeter-keurmerk dienen geboren te zijn op een Demeter-bedrijf. Of tenminste op een biologisch bedrijf, mits wordt voldaan aan de minimale periode houderij op het Demeter-bedrijf. De licentiehouders die het vlees verwerkt en vermarkt dient te beschikken over een verklaring van de betreffende Demeter-boer waaruit de herkomst van ieder verwerkt Demeter-dier blijkt. De Demeter Licentie Commissie heeft hiertoe een modelverklaring opgesteld. Deze dient bij de inspectie bij de vleesverwerker getoond te kunnen worden.

De transporttijd van levend vee naar de slachterij dient te worden beperkt tot 60 minuten.

14.5.2 Recepturen vlees en vleeswaren

Vlees mag worden gekruid met kruiden en specerijen. Kruidenpreparaten, kruidenextracten, vlees- en gistextracten alsook smaakstoffen zijn niet toegestaan.

Het toevoegen van melkeiwit of andere gedroogde melkproducten aan vlees is niet toegestaan.

Voor het vervaardigen van rauwe worst is gebruik van wijn toegestaan.

Toevoeging van ascorbinezuur, nitriet en lactaten (wel toegestaan voor biologische productie) is niet toegestaan voor Demeter-productie.

Ter behandeling van natuurdarmen is melkzuur toegestaan.

Startcultures zijn toegestaan bij de productie van rauwe worst, echter niet voor toevoeging aan pekewater.

Het gebruik van middelen die vlees mals maken is niet toegestaan, evenmin als elektrische behandeling van vlees voor dit doel.

Gelatinehoudend vlees (zoals zure zult) dient te worden vervaardigd uit natuurlijke vleesgelei en opgekookt vleesvet. Gebruik van vleesgeleipoeder is niet toegestaan.

14.6 Melk en zuivelproducten

14.6.1 Processen melk en melkproducten

Opslag en verwerking van melk en melkproducten in aluminium vaten is niet toegestaan.

Pasteurisatie van melk tot maximaal 72 ° C gedurende maximaal 15 seconden is toegestaan. Andere thermische processen om de houdbaarheid van de melk te verlengen, zoals UHT (Ultra Heat Treatment), ESL (Extended Shelf Life) en sterilisatie zijn verboden.

Drinkmelk mag niet worden gehomogeniseerd. Hierbij gelden de volgende voorwaarden:

- Om het Demeter-keurmerk te mogen voeren dient melk een homogenisatiegraad van maximaal 30% te hebben (gemeten met een homogenisatiepipet, volgens de Nizo-methode).
- Om melk te mogen aanduiden als "niet gehomogeniseerd", dient volle melk een homogenisatiegraad te hebben van maximaal 10%. Bij een homogenisatiegraad tussen de 10 en 30% is dit niet toegestaan.

Melk voor de productie van yoghurt mag niet worden gehomogeniseerd door inzet van een homogenisator. Gedeeltelijke homogenisering door middel van een centrifuge bij het afromen is niet uitgesloten.

Het produceren van indirect gezuurde boter volgens de Nizo-methode is verboden. Bewaren van boter in de diepvries is toegestaan voor een periode van maximaal een half jaar. Diepvriesboter mag niet gemengd worden met verse boter.

Productie van weiproteïne met behulp van methoden zoals het thermokwark-proces en ultrafiltratie is toegestaan. Gebruik van de wei-centrifuge is verboden. Het reguleren van het vetgehalte door mengen met vette of magere kwark en room is toegestaan.

Kaas van zure melk mag alleen gemaakt worden van melkzure wrongel.

Ter verhoging van het drogestofgehalte van yoghurtproducten bestaan de volgende mogelijkheden:

- Toevoeging van melkpoeder.
- Indampen onder vacuüm.
- Verdampen in valstroomverdamer en meerfasenverdamer.

Er mag pure karnemelk op de markt gebracht worden. Wanneer karnemelk (deels) wordt geproduceerd door het aanzuren van ondermelk, dient dit als zodanig te worden vermeld op het etiket.

Het maken van droge melkproducten van Demeter-melk en –melkverwerkingsproducten is toegestaan (bijvoorbeeld melkpoeder, magere melkpoeder, karnemelkpoeder, weipoeder).

Boterzuurbacteriën kunnen ten behoeve van de kaasbereiding verwijderd worden met behulp van een bactofuge. Het afgescheiden materiaal (bactofugaat) mag niet worden gedesinfecteerd en teruggevoerd in de melk.

14.6.2 Recepturen melk en melkproducten

Gebruik van startcultures is toegestaan. Bij voorkeur cultures van eigen kweek. De opkweek en verdere vermeerdering moet gebeuren in Demeter-melk.

Wanneer aangekochte cultures worden gebruikt dient een specificatie beschikbaar te zijn voor de controleur.

Zowel lebmaagstremsel, als microbiel stremsel mogen worden ingezet voor het stremmen van melk. Er dient stremsel gebruikt te worden zonder conserveringsmiddelen.

Voor de zuurneerslag van melkeiwitten zijn kaasmakerijzuursel en vruchtenazijn toegestaan.

Om de stremming te verbeteren, mag calciumchloride worden gebruikt bij de bereiding van kaas.

Kaas van zure melk mag uitsluitend worden gemaakt van melkzure wrongel. Uitsluitend voor de vervaardiging van kaas van zure melk is calciumcarbonaat (E 170) toegestaan. Natriumhydrogencarbonaat mag niet gebruikt worden. Toevoeging van keukenzout aan de kaasbrui bij de vervaardiging van kaas van zure melk is ten hoogste 2,5%.

Verrijkingen van dagmelk en slagroom, bijvoorbeeld met melkeiwit of vitaminen, zijn niet toegestaan. Melkpoeder is alleen toegestaan als ingrediënt voor verwerkte producten.

Alleen zuivere kruiden, specerijen en extracten of destillaten van kruiden en specerijen mogen aan de kaas worden toegevoegd.

14.7 Bier en wijn

Er zijn internationale Demeter-normen vastgesteld voor het bereiden van bier en wijn. Deze documenten zijn nog niet vertaald. De internationale documenten zijn op te vragen op het bureau.

14.8 Oliën en vetten

14.8.1 Processen oliën en vetten

Het persen van oliën

Koudgeperste plantaardige spijsolie

De volgende processen zijn toegestaan:

- Alle gangbare methoden voor het reinigen, schillen en toebereiden van de grondstof.
- Mechanisch persen met een temperatuur van max. 60° C (het meetpunt dient zo dicht mogelijk bij de uitstroomopening van de pers te zijn en wordt door de certificeerder bepaald).
- De maximale extractietemperatuur van de verschillende specifieke oliën is hieronder aangegeven. Lagere temperaturen zijn wenselijk.

- Olijfolie: 40° C.
- Distel- en pompoenpitolie: 50° C.
- Zonnebloem-, mais-, soja-, sesam-, hazelnootolie: 60° C.
- Filteren, klaren, centrifugeren.

Bereiding van bak- en braadoliën en oliën voor verdere verwerking

De volgende processen zijn eveneens toegestaan:

- Mechanisch persen bij hogere temperaturen.
- Ontzuren (slechts eenmalig, vóór of na fractioneren).
- Wassen.
- Vacuümdrogen.
- Ontkleuren (niet voor ruwe palmolie).
- Thermisch fractioneren (dekristalliseren of droog fractioneren).
- Stomen, ontgeuren (niet voor ruwe palmolie).

Oliën en vetten moeten in principe worden verwerkt op temperaturen onder de 100° C. Mild stomen en ontgeuren dienen te worden uitgevoerd op temperaturen onder de 130° C (slechts eenmalig toegestaan).

Voor oliën en vetten die gebruikt worden om in te bakken (boven de 100° C) gelden geen maximale temperaturen voor het ontgeuren.

Voor de bereiding van palmolie zijn de volgende processen verboden:

- Ontslrijven met behulp van zuren.
- Verwijderen van de zuren.

Indien olie wordt ontgeurd, dient dit te worden vermeld op het etiket.

14.8.2 Verboden processen

De volgende processen zijn uitdrukkelijk verboden:

- Voorverhitten van te persen producten.
- Extraheren met organisch-chemische oplosmiddelen.
- Ontslrijven met minerale of organische zuren.
- Actieve koolbehandeling.
- Ontzuren.
- Ontkleuren of bleken.
- Chemische modificatie (hydrateren, harden, hydroliseren).

14.9 Zoetmiddelen

14.9.1 Processen zoetmiddelen

Suiker

Gebruik van oersuiker heeft de voorkeur. Vervaardiging van ruwe suiker en witte suiker is alleen toegestaan met toestemming van de Demeter Licentie Commissie. De noodzaak om de suiker te raffineren dient te worden aangetoond.

14.9.2 Recepturen zoetmiddelen

In principe dienen enzymen vrij te zijn van conserveringsmiddelen. Voor toepassing in de vervaardiging van graanzetstoffen zijn voor zover bekend echter geen enzymen beschikbaar die vrij zijn van conserveringsmiddelen. Aangezien gebruik van enzymen onmisbaar is, kan ontheffing worden aangevraagd voor gebruik van enzymen met conserveermiddelen. Er dient een specificatie te worden voorgelegd aan de Demeter Licentie Commissie.

Voor de productie van invertsuiker is Xylose isomerase toegestaan.

Kalkwater is toegestaan om ongewenste begeleidende stoffen te verwijderen.

Actieve kool kan worden gebruikt voor het helder maken van agavediksap.

Koolzuur kan worden gebruikt om overtollige kalk af te scheiden als calciumcarbonaatdrab.

Oliën mogen worden gebruikt als anti-schuimmiddel. Deze mogen niet chemisch zijn bewerkt.

14.10 Cosmetica

14.10.1 Processen cosmetica

Algemeen

Bij de vervaardiging van cosmetica gaat het erom de biodynamische kwaliteit van de grondstoffen te behouden en waar mogelijk te versterken. Hiertoe dienen traditionele processen van cosmeticafabricage en grondstoffenverwerking optimaal te worden ingezet. Ook kunnen specifieke nieuwe processen worden ontwikkeld, om de vervaardiging van mensvriendelijke cosmetica mogelijk te maken.

Dierproeven

Bij de bereiding van cosmetica mogen geen grondstoffen worden ingezet, die met behulp van dierproeven worden getest (schriftelijke bevestiging van de toeleveranciers is vereist).

Extracten en etherische oliën

Extracten mogen worden geproduceerd met behulp van water, oliën, ethanol, CO₂ of vruchtenazijn.

Indien oliën en vetten of vruchtenazijn worden ingezet als extractiemiddel, dienen deze van Demeter-kwaliteit te zijn. Indien biologische extractiemiddelen worden ingezet, mag uitsluitend worden vermeld dat de grondstof van Demeter-kwaliteit is.

Etherische oliën mogen ook worden vervaardigd met behulp van stoomdestillatie, van CO₂-extractie of door persen.

Ingrediënten van conventionele of biologische oorsprong, die met behulp van afwijkende extractieprocessen zijn verkregen mogen niet worden gebruikt in producten die het Demeter-keurmerk voeren.

14.10.2 Recepturen cosmetica

Naamgevend ingrediënt

Voor cosmetica geldt dat tenminste het naamgevend ingrediënt van Demeter-kwaliteit dient te zijn. Demeter-rozenolie dient bijvoorbeeld te zijn vervaardigd met extract van Demeter-rozen.

Demeter-aandeel

Voor cosmetica met een Demeter-aandeel tussen de 50% en 90% kan ontheffing worden verkregen om biologische ingrediënten te gebruiken, wanneer Demeter-ingrediënten niet beschikbaar zijn. Dit dient te worden aangetoond.

Bij een aandeel van minder dan 50% Demeter-ingrediënten mag uitsluitend naar Demeter worden verwezen in de ingrediëntendeclaratie. Er dient te zijn voldaan aan de voorwaarden van een erkende biologische of natuurlijke cosmetica certificering.

Indien een thee of extract in water als ingrediënt wordt gebruikt, mag alleen de hoeveelheid grondstof als biologisch of Demeter-ingrediënt worden gerekend. De hoeveelheid water wordt niet meegerekend.

Zeep

Zepen mogen alleen worden gemaakt van neutrale vetten van plantaardige of dierlijke Demeter-herkomst, zonder verdere toevoegingen.

Voor het maken van zeep mag alleen zuiver natron- of kaliloog gebruikt worden.

Lanoline

Bij gebruik van lanoline uit wol van traditionele productie dient gelet te worden op de behandeling van de schapen met ontsmettingsmiddelen (dompelbaden), op het extraheren van lanoline uit de wol en op de verwerking ervan (oplosmiddelen).

Niet agrarische grondstoffen

De volgende niet agrarische grondstoffen mogen worden gebruikt:

- Water van tenminste drinkwaterkwaliteit.
- Ingrediënten van minerale oorsprong: zouten, soorten aarde, stenen, edelstenen.
- Ingrediënten afkomstig van metalen: edelmetalen, metalen.
- Bentonieten, kiezelaarde, keukenzout, geneeskrachtige aarde.

Grondstoffen die in 't wild verzameld zijn

Zij moeten voldoen aan de bepalingen van de Verordening (EEG)nr. 834/2007 en 889/2008. Ze worden gelijk gesteld aan grondstoffen van biologische teelt.

Additieven

De hieronder genoemde additieven mogen in cosmeticaproducten worden gebruikt:

- Ethanol.
- Xanthaangom (E 415).
- Lecithine.
- Alginaten (Natrium-, Kalium-, Ammonium- en Calciumalgi-naat, E401 tot en met E404).
- Citroenzuur.
- Maltodextrine.
- Kieselzuur.
- Vitamines, voor zover wettelijk toegestaan.
- Allantoïne extract (uit smeerwortel of *Symphytum officinale*).
- Stearyl alcohol.

Uitzonderingen zonder Demeter-beeldmerk

De hier opgesomde ingrediënten en hulpstoffen mogen uitsluitend worden gebruikt in producten waar het Demeter-keurmerk wordt aangegeven in de ingrediëntendeclaratie. Gebruik van het Demeter-beeldmerk is niet toegestaan.

- Gesulfateerde plantenoliën, bijvoorbeeld gesulfateerde ricinusolie/olijfolie.
- Vetalcohol; ook gesulfateerd.
- Wasalcohol uit wol.
- Ricinusvetzuren.
- Glycerine (tot max. 10%).
- Titaandioxyde/zinkoxyde.
- Suikeralcohol (sorbiet).
- Cetylalcohol (3%).

Natuuridentieke substanties mogen niet worden toegevoegd.

Specifiek verboden ingrediënten

De hieronder opgesomde ingrediënten zijn specifiek verboden. Zowel als ingrediënt, als oplosmiddel, als additief, als proceshulpstof, of voor enige andere toepassing.

- Stoffen op basis van minerale olie of petroleum.
- Benzeen.
- Propyleenglycol (E490).
- Butyleenglycol.
- Ethyleen Diamine Tetra Azijnzuur (EDTA) chelaten en hun zouten.
- Materialen gewonnen uit dode dieren, zoals dierlijke vetten, dierlijk collageen of dierlijke cellen.

14.11 Textiel

Er zijn aparte Demeter-voorwaarden opgesteld voor de productie van Demeter-textiel. Deze zijn gebaseerd op de I(nternational) N(atural) T(extile) A(ssociation) Standards. Ze zijn op te vragen bij Stichting Demeter.

14.12 Imkerijproducten

De productie- en certificeringsvoorwaarden voor "Honing van Demeter imkerij" en andere honingproducten zijn gereguleerd in separaat uitgegeven richtlijnen. Een conceptversie is aan te vragen bij Stichting Demeter.

14.13 Alcohol voor verdere bereiding

Er zijn aparte Demeter-voorwaarden opgesteld voor de productie van Demeter-alcohol voor verdere bereiding in bijvoorbeeld cosmetica. Deze voorwaarden zijn op aanvraag verkrijgbaar.

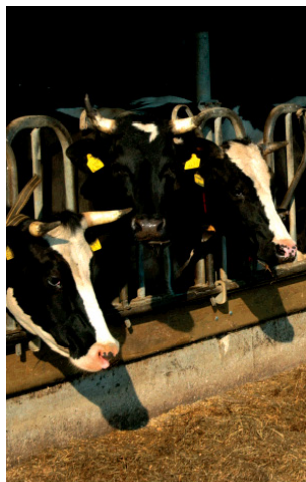
Demeter Voorwaarden Aanduidingen

*Gebaseerd op de International
Demeter Labelling Standards
van juni 2011, zoals vastgesteld in Duitsland*

15. Principes

De eigenaar van een geregistreerd keurmerk is wettelijk verplicht om het merk te beschermen tegen misbruik. De merkbescherming is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van Demeter International, als uitvoerende organisatie voor de merkeigenaar, en de nationale sublicentiehouders, waaronder Stichting Demeter.

Demeter International heeft het concept uitgewerkt van co-branding: naast gebruik van het Demeter-beeldmerk als kwaliteitskeurmerk, wordt een handelsmerk gevoerd in gelijkwaardige verhouding.

Demeter in december.

- omdat lekker eten bij december hoort
- omdat Demeter het lekkerste is (omaste!)
- omdat Demeter daar trots op is
- omdat Demeter-producten die trots deken
- omdat december een dure maand is

hebben zij in december speciale aanbiedingen voor u:

Het beste vlees met een goed gevoel

13-31 december
-10%

1-12 december
-10%

in pot +50%

demeter 100% Biologisch. 100% Dynamisch.

-10%

-€0,50

-10%

-10%

in fles +50%

Gezond en smaakvol vlees komt alleen van dieren die een goed en gezond leven hebben gehad. Op het gebied van dierenwelzijn, natuurrijke omgeving en levenskracht is de biologisch-dynamische landbouw de meest vooruitstrevende. odin-vleespalet.nl

16. Juridisch kader

16.1 Wettelijke vereisten

De Nederlandse regelgeving voor etikettering en aanduiding van voedingsmiddelen is bindend.

Verder is de regelgeving in de (EEG)nr. 834/2007 en 889/2008 ten aanzien van de aanduidingen op biologische producten bindend.

Iedere onderneming is verantwoordelijk voor de eigen aanduidingen ten opzichte van bovengenoemde regelgeving. Deze Demeter Voorwaarden Aanduiding omvatten of interpreteren bovengenoemde regelgevingen niet, ze vormen een aanvulling.

16.2 Gebruik van het Demeter-keurmerk

Over de omzet van producten die onder eigen handelsnaam, onder Demeter-keurmerk (met of zonder Demeter-beeldmerk) worden verhandeld, is licentiebijdrage verschuldigd. Zaken hieromtrent worden geregeld in het Bijdragereglement.

Het label, het etiket of de verpakking van een Demeter-product is maatgevend bij het bepalen onder wiens verantwoordelijkheid de vermarkting plaatsvindt. Deze partij dient gecertificeerd te zijn.

Op het label dienen tenminste de productnaam, de naam en het merk van de betreffende licentiehouders, het bedrijfsadres, het Skalnummer en het Demeter-keurmerk geplaatst te worden. De bedrijfsvermelding dient ertoe dat een consument contact kan opnemen met het bedrijf (een bedrijfsnummer volstaat niet).

Waar wordt gesproken over een label, een etiket of verpakking wordt iedere aanduiding van een product bedoeld. Hieronder worden ook kistkaarten, dekvellen, afgesloten tassen, zakken of dozen en dergelijke verstaan.

Gebruik van enige verwijzing naar de biodynamische methode op producten, of materiaal dat verwijst naar producten, waarbij geen relatie is met het Demeter-keurmerk is voor licentiehouders verboden.

Enig gebruik van het woord Demeter en/of biodynamisch wordt gezien als merkgebruik. Het wordt tevens als keurmerkgebruik gezien, indien de indruk wordt gewekt bij het publiek dat het om Demeter-producten gaat.

17. Het Demeter-beeldmerk

Het Demeter-beeldmerk bestaat uit drie grafische elementen: het gestileerde woord-merkbeeld, het achtergrondveld en de accentlijn. De verhouding van de individuele elementen, noch van het hele logo mag worden veranderd.

Tabel: Grafische elementen van het Demeter-beeldmerk

Demeter-beeldmerk	Gestileerde woord-merkbeeld	Achtergrondveld	Accentlijn
			

17.1 Plaatsing op producten

Hieronder de regeling voor plaatsing van het Demeter-keurmerk volgens de strategie van co-branding.

De productnaam staat onafhankelijk van het Demeter-beeldmerk.

Het Demeter-beeldmerk is bij voorkeur geplaatst aan de bovenrand van verpakkingen en etiketten, boven de productnaam of het handelsmerk.

Het Demeter-logo mag ook op andere plaatsen op het etiket of de verpakking staan, mits het goed herkenbaar is aangebracht op het zichtveld (first facing).

De breedte van het logo is tenminste 20mm en maximaal 50mm. Bij zeer kleine etiketten kan een Demeter-logo kleiner dan 20mm worden toegestaan. Dit ter beoordeling door de Demeter Licentie Commissie.

In ieder geval dient de naam of het merk van de licentiehouder duidelijk herkenbaar te zijn op de voorkant van het etiket of de verpakking.

Iedere Demeter-productaanduiding dient te zijn geregistreerd en goedgekeurd.

17.2 Kleuren van het Demeter-beeldmerk

17.2.1 Kleurengebruik

Indien het etiket of de verpakking voor een Demeter-product uit meer dan één kleur bestaat, dienen de volgende kleuren te worden aangehouden:

Tabel: Kleuren bij normaal gebruik van het Demeter-beeldmerk

Demeter-beeldmerk	Kleur	Beschrijving
	Gestileerde woord-beeldmerk	Wit
	Achtergrondveld	Oranje
	Accentlijn	Groen

17.2.2 Speciaal gebruik

Indien het etiket of de verpakking van het Demeter-product is uitgevoerd in één kleur is éénkleuren-druk van het Demeter-beeldmerk mogelijk. Afhankelijk van de gebruikte druktechniek en de kleur van het gebruikte materiaal kan dit op de volgende manieren:

De grootst mogelijke gelijkenis tussen het speciale en het normale Demeter-beeldmerk kan worden bereikt door kleurkeuze in de volgorde: oranje, groen, wit. Kleuren met groot contrast hebben de voorkeur. De letters "demeter" mogen niet in zwart zijn uitgevoerd.

Op een rondlopend etiket, dient het Demeter-beeldmerk toch als rechthoek te worden weergegeven. Dit kan door het Demeter-beeldmerk (de hoogte van de letter "d" van demeter) lager dan de rand te plaatsen.

Tabel: Kleuren bij speciaal gebruik van het Demeter-beeldmerk

Voorwaarde	Grafisch element	Kleur	Kleur beschrijving
Lichte achtergrond Indien rasteren technisch mogelijk	Gestileerde woordmerkbeeld	Transparant/wit	Basiskleur van het materiaal
	Achtergrondveld	Donker, gerasterd	60% verzadiging
	Accentlijn	Donker, ongerasterd	100% verzadiging
Lichte achtergrond Indien rasteren NIET technisch mogelijk is, of in geval van een licht achtergrondveld	Gestileerde woordmerkbeeld	Transparant/wit	Basiskleur van het materiaal
	Achtergrondveld	Lichte of donkere kleur, ongerasterd	Volgorde in voorkeur: oranje, groen (, zwart)
	Accentlijn	Niet aanwezig	
Donkere achtergrond Indien rasteren NIET technisch mogelijk is (Zelfklevend etiket)	Gestileerde woordmerkbeeld	Gedrukt wit	
	Achtergrondveld	Witte lijn rond het achtergrondveld	
	Accentlijn	Gedrukt wit	

17.3 Tekst gekoppeld aan het Demeter-beeldmerk

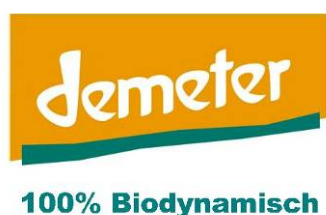
Indien tekst wordt gekoppeld aan het Demeter-beeldmerk is uitdrukkelijke toestemming vereist. Tekst moet worden gecentreerd, onder het Demeter-beeldmerk, in de typografie van de rest van de tekst en in de kleur groen van de accentlijn.

Het woord "biodynamisch" of "biologisch-dynamisch" mag worden gebruikt indien de Demeter Licentie Commissie hiervoor toestemming heeft gegeven.

17.3.1 Het Demeter-beeldmerk met pay-off

Het Demeter-beeldmerk mag worden gebruikt in combinatie met de pay-off "100% biodynamisch". Als de combinatie wordt gebruikt, dient dat te gebeuren, zoals hieronder is weergegeven.

Afbeelding: Demeter-beeldmerk met pay-off 100% biodynamisch

17.4 Stijl en lettertype van het woord “Demeter”

Het woord Demeter wordt geschreven met een hoofdletter en in hetzelfde schriftsoort als de overige tekst. Tussen Demeter en andere woorden wordt een verbindingsstreepje gebruikt. Bijvoorbeeld Demeter-melk of Demeter-kwaliteit.

18. Aanduiding van Demeter-producten

Zoals is vastgelegd in het merkenrecht wordt enig gebruik van het woord “Demeter” gezien als gebruik van het keurmerk. Ook indien de indruk wordt gewekt dat het om een Demeter-product zou gaan.

18.1 “Demeter” of “biodynamisch”

Het uitgangspunt bij de aanduiding is gebruik van “Demeter”. Daarmee is vastgelegd dat het om het wettelijk beschermde, gecontroleerde Demeter-keurmerk gaat. Dit betekent dat iedere verpakking of etiket tenminste éénmaal het Demeter-beeldmerk of het woord “Demeter” dient te bevatten.

Om de relatie tussen Demeter en de biodynamische landbouw te leggen bestaan de volgende mogelijkheden:

18.2 Tekstuele toevoeging

De volgende tekst mag worden gebruikt op etiketten en verpakkingen,:

“Demeter is het kwaliteits-keurmerk voor producten van gecontroleerd biodynamische teelt”.

18.3 Ingrediëntendeclaratie

Wanneer het Demeter-beeldmerk of het woord “Demeter” op een etiket of verpakking wordt gebruikt, mag in de ingrediëntendeclaratie worden verwezen naar “biodynamisch”.

18.4 Producten met het Demeter-beeldmerk (tussen 66% en 90% Demeteringrediënten)

Het afwijkend aandeel Demeter-ingrediënten dient te worden vermeld in de tekst of de ingrediënten-declaratie.

Dit dient op een van de volgende manieren te worden gedaan:

Door het opnemen van de zin: “Dit product (of productnaam) bestaat voor x% uit Demeter-ingrediënten”.

Door vermelding van het Demeter-aandeel bij de toelichting op de sterretjes: “*** Demeter (x%)”. Het Demeter-aandeel kan door de consument worden bepaald door optellen van de percentages.

18.5 Aanduiding van Demeter-ingrediënten zonder Demeter-beeldmerk (tenminste 10% Demeter-ingrediënten)

Het is mogelijk Demeter-ingrediënten uitsluitend aan te duiden in de ingrediëntendeclaratie wanneer de betreffende producten zijn gecertificeerd en tevens meer dan 10% Demeteringrediënten bevatten.

Tabel: Aanduiding van producten met Demeteringrediënten

Producten met tenminste 90% Demeter-ingrediënten			
Aanduiding	Tekst op het etiket	Certificering	Vereisten
	<p>Ingrediëntendeclaratie op het etiket</p> <p>Demeter-ingrediënt (hetzelfde lettertype, dezelfde schriftsoort)</p> <p>Demeter-toelichting</p> <p>“Demeter is het kwaliteitskeurmerk voor voeding van gecontroleerd biodynamische teelt”</p>	<p>gecertificeerd biologisch (EU-verordening)</p> <p>Demetergecertificeerd</p>	<p>voldoen aan Demeter-voorwaarden voor verwerking</p> <p>ten aanzien van alle producten en processen</p> <p>tenminste 90% Demeter-ingrediënten</p> <p>tenminste 95% gecertificeerd biologisch</p>
Producten met tenminste 66% Demeter-ingrediënten			
	<p>Ingrediëntendeclaratie op het etiket</p> <p>Demeter-ingrediënt (hetzelfde lettertype, vet, cursief)</p> <p>Uit de ingrediëntendeclaratie dient het aandeel Demeter-ingrediënten te kunnen worden afgeleid</p> <p>Demeter-toelichting</p> <p>“Demeter is het kwaliteitskeurmerk voor voeding van gecontroleerd biodynamische teelt”</p>	<p>gecertificeerd biologisch (EU-verordening)</p> <p>Demetergecertificeerd</p>	<p>voldoen aan Demeter-voorwaarden voor verwerking</p> <p>ten aanzien van alle producten en processen</p> <p>tenminste 66% Demeter-ingrediënten</p> <p>tenminste 95% gecertificeerd biologisch</p>
Producten met tenminste 10% Demeter-ingrediënten			
Demeter-ingrediënt	<p>Ingrediëntendeclaratie op het etiket</p> <p>Demeter-ingrediënt (normaal lettertype)</p> <p>Uit de ingrediëntendeclaratie dient het aandeel Demeter-ingrediënten te kunnen worden afgeleid</p> <p>Demeter-toelichting</p> <p>“Demeter is het kwaliteitskeurmerk voor voeding van gecontroleerd biodynamische teelt”</p>	<p>gecertificeerd biologisch (EU-verordening)</p> <p>Demeter gecertificeerd</p>	<p>voldoen aan Demeter-voorwaarden voor verwerking</p> <p>ten aanzien van alle producten en processen</p> <p>tenminste 10% Demeter-ingrediënten</p> <p>tenminste 95% gecertificeerd biologisch</p>

19. Bijzondere vormen van Demeter-aanduiding

19.1 Producten met wettelijk vereiste toevoegingen

Bij sommige voedingsmiddelen (bijvoorbeeld babyvoeding op basis van melk of granen) is het een wettelijk vereiste om vitamines toe te voegen (EU-richtlijn 2006/125). Vermelding van deze toevoegingen op het etiket, ter informatie van de consument is verplicht. Ook als dit niet wettelijk voorgeschreven is.

19.2 Demeter-aanduiding voor individuele productgroepen

19.2.1 Aanduiding van brood en bakkerijproducten

Brood en bakkerijproducten zonder verpakking dienen te worden aangeduid met een ouwel, waarop de volgende zaken staan vermeld:

- Het Demeter-beeldmerk.
- De naam van de licentiehouder.

Bij de verkooppunten dient een receptuur ter inzage te liggen voor de afnemers van de producten.

19.2.2 Aanduiding van honing uit Demeter-bijenhouderschap

Wanneer honing als Demeter wordt aangeduid dient de volgende tekst te worden toegevoegd:

“Maatgevend in de Demeter-bijenhouderschap is de wijze waarop de bijen worden gehouden. Aangezien bijen over grote afstanden foerageren is het niet aannemelijk dat ze uitsluitend Demeter-areaal bevliegen.”

19.2.3 Aanduiding van ingevroren halffabricaten

Wanneer ingevroren halffabricaten worden gebruikt voor verdere verwerking dient dit te worden vermeld in de ingrediëntendeclaratie. Het betreffende ingrediënt wordt dan gespecificeerd als “ingevroren wortelen”.

19.2.4 Aanduiding van producten met alcohol

Demeter-voorwaarden voor productie van alcohol zijn door Demeter International bekrachtigd. Deze normen zijn onverkort en per direct geldend. Het aanduiden van Demeter-producten die alcohol bevatten is -mogelijk, met dien verstande dat alle producten met alcohol per direct aan de nieuwe betreffende Demeter-voorwaarden moeten voldoen-. De voorwaarden zijn in het Engels op te vragen bij Stichting Demeter.

19.2.5 Aanduiding van Demeter-producten in een abonnementsysteem

Bij een abonnementsysteem kan voor het geheel van producten en verpakking (hierna het abonnement genoemd) sprake zijn van twee situaties:

- a. Het abonnement bestaat voor meer dan 90% uit Demeter-producten en de verpakking wordt afgesloten. In dit geval gelden de normen voor normaal gebruik van het Demeter-beeldmerk. De tas fungeert als verpakking van een samengesteld product en mag op dezelfde wijze worden voorzien van het Demeter-beeldmerk.

- b. Het abonnement wordt niet afgesloten en de Eko- en Demeter-producten zitten los in de verpakking. Dit geheel vormt geen samengesteld product waarbij de normen voor aanduidingen gelden voor normaal gebruik van het Demeter-beeldmerk.

Eventuele bedrukking op een dergelijke tas is een algemene reclame-uiting, eventueel met gebruik van het Demeter-keurmerk. Hiervoor gelden de normen voor Algemene reclame-uitingen (Hoofdstuk 20.1.2).

Aanduiding van Demeter-producten in een abonnement kent in dit geval twee vormen:

Normale aanduiding met het Demeter-beeldmerk

Aangezien het abonnement doorgaans uit zowel Demeter-producten als Eko-producten bestaat, geldt dat alle Demeter-producten afzonderlijk verpakt dienen te worden en te worden voorzien van het Demeter-beeldmerk. Voor ieder afzonderlijk product zijn de Demeter-voorwaarden van kracht.

Aanduiding van de Demeter-producten via een Nieuwsbrief

Voor abonnementen kan de productaanduiding met het keurmerk via de Nieuwsbrief gedaan worden. De producten hoeven dan niet meer afzonderlijk te worden verpakt en aangeduid. In een bij het abonnement ingesloten Nieuwsbrief dient te worden aangegeven welke producten het abonnement bevat en wat de productiekwaliteit van ieder product is. In de Nieuwsbrief dient tevens te worden vermeld hoe hoog het gemiddeld aandeel Demeter-producten op jaarbasis is. Dit gemiddelde wordt berekend op basis van de inkoopprijs. Zowel administratief als fysiek dient gecontroleerd te kunnen worden of de aanduidingen kloppen. De administratie dient hierop ingericht te zijn.

Voor aanduiding van Demeter-producten via de Nieuwsbrief is ontheffing vereist van de Demeter Licentie Commissie. Bij het ontheffingsverzoek dient te worden aangegeven hoe de administratie op dit punt is ingericht en hoe de aanduiding in de Nieuwsbrief zal worden gedaan.

Over het Demeter-aandeel van het abonnement is omzetbijdrage verschuldigd.

19.3 Bijzondere vormen van Demeter-aanduiding voor landbouwers

19.3.1 Aanduiden van Demeter-producten via een algemene mededeling

Landbouwers hebben de mogelijkheid af te zien van individuele aanduiding van geregistreerde en gecertificeerde producten van het eigen bedrijf. Aanduiding kan worden gedaan door middel van een algemene mededeling in de eigen verkoopruimte (boerderijwinkel of marktkraam).

De tekst van deze algemene mededeling dient als volgt te zijn:

“Alle producten van het eigen bedrijf [bedrijfsnaam] zonder aanduidingen, zijn van Demeter-kwaliteit”.

Alle verwerkte producten vallen volledig onder de Demeter-productcertificering.

19.3.2 Niet Demeter-gecertificeerde verwerkte producten van een Demeter-landbouwbedrijf

Wanneer verwerkte producten van een Demeter-bedrijf niet zijn gecertificeerd en ze worden zonder Demeter-aanduiding op het eigen Demeter-gecertificeerde bedrijf of op bijvoorbeeld een boerenmarkt verkocht, mag niet de suggestie worden gewekt dat het om Demeter-producten zou gaan. Ook een verwijzing naar de biodynamische landbouw is niet toegestaan.

20. Gebruik van het Demeter-beeldmerk in reclame-uitingen

Demeter-licentiehouders zijn gerechtigd het Demeter-beeldmerk te voeren. Het Demeter-beeldmerk kan worden gebruikt om producten aan te duiden als zijnde van Demeter-kwaliteit. Het Demeter-

beeldmerk mag ook worden gebruikt in (algemene) reclame-uitingen. Hieronder wordt onder meer verstaan: advertenties, folders, brochures, informatiemateriaal, reclamemateriaal en dergelijke.

Een zogenoemde “sleeve” om een verpakt product, of een halskraag om een fles is dusdanig verbonden aan het betreffende product, dat in deze gevallen geen sprake is van algemene reclame, maar van productaanduiding.

20.1 Reclame-uitingen van licentiehouders

20.1.1 Reclame-uitingen, specifiek voor Demeter-producten of Demeter-producenten

Wanneer de reclame-uitingen uitsluitend gericht zijn op Demeter-producten of wanneer producenten uitsluitend Demeter-producten voeren mag met Demeter-beeldmerk worden geplaatst volgens de normen voor plaatsing op een productverpakking (midden bovenin, 1/3 van het zichtveld) of gelijkend hierop.

20.1.2 Algemene reclame-uitingen

In algemene reclame-uitingen over producten of bedrijven die producten leveren in zowel Eko- als Demeter-kwaliteit, mag het Demeter-beeldmerk niet worden gebruikt zoals dit is toegestaan op een productverpakking. Het dient dan samen met het Eko-keurmerk geplaatst te worden in een passende verhouding (dezelfde hoogte als het Eko-logo).

De volgende zin dient te worden toegevoegd indien de kwaliteit van een product niet altijd direct is te herkennen aan een keurmerk (bijvoorbeeld in de Horeca): “Het Demeter-keurmerk op het product garandeert dat het betreffende product van gecontroleerd biodynamische kwaliteit is.”

Zodra in reclame-uitingen de suggestie wordt gewekt dat er sprake is van Demeter-producten, terwijl dit niet het geval is, heeft Stichting Demeter het recht de uitingen te laten vernietigen.

In reclame-uitingen waarin reclame wordt gemaakt voor uitsluitend Eko-producten, mag het Demeter-beeldmerk niet worden gebruikt.

20.1.3 Algemene reclame-uitingen op losse productverpakkingen

Op losse productverpakkingen (bijvoorbeeld tassen, broodzakken, kaaspapier) mag het Demeter-beeldmerk niet worden gebruikt als op een productverpakking, tenzij gegarandeerd kan worden dat altijd uitsluitend Demeter-producten worden verpakt en de verpakking wordt afgesloten.

Het Demeter-beeldmerk dient samen met het Eko-keurmerk geplaatst te worden in een passende verhouding (dezelfde hoogte als het Eko-logo).

De volgende zin dient duidelijk herkenbaar op de losse verpakking geplaatst te worden: “Het Demeter-keurmerk op het product garandeert dat het betreffende product van gecontroleerd biodynamische kwaliteit is.”

20.2 Algemene reclame-uitingen van niet-licentiehouders

Uitsluitend met toestemming van de Demeter Licentie Commissie is het mogelijk voor niet-licentiehouders om het Demeter-keurmerk te gebruiken. Het kan in dergelijke gevallen gaan om algemene reclame (bijvoorbeeld reclame door winkelketens) of om algemene informatieverstrekking (bijvoorbeeld achtergrondinformatie over het keurmerk door belangenorganisaties).

Het Demeter-beeldmerk dient samen met het Eko-keurmerk geplaatst te worden in een passende verhouding (dezelfde hoogte als het Eko-logo).

Appendix 1 Nationale ontheffingen

Demeter International heeft aan sommige landen ontheffingsmogelijkheden toegekend op de Internationale Demeter Standards.

Licentiehouders dienen zonodig een ontheffing aan te vragen bij de nationale organisatie.

Nationale ontheffingen landbouw

Jaar van goedkeuring	Land	Hoofdstuk DI- Standards	Ontheffing	Goedgekeurd tot
2002	Zwitserland	5.5.8	In bergstreken is het toegestaan meer Demeter-granen aan te voeren als aanvulling op het bedrijfseigen voer.	2013
2005	Groot Brittannië en Ierland	App 5	Gebruik van koper op aardappels. Export van deze producten is niet toegestaan.	2014
2006	Italië	App 5	Gebruik van koper op aardappels en tomaten. Export van deze producten is niet toegestaan.	Juni 2012
2007	Brazilië	5.5.1	Vanwege schaarste aan biologische voedermiddelen mag een deel gangbare voedermiddelen worden aangevoerd. Er zijn maxima gesteld. Geen export.	2014
2008	Zweden	App 4	Bij behoefte aan fosfaat mag beendermeel worden toegepast.	2014
2009	Nederland	App 2	Aanvoer van beperkt aandeel gangbare ingrediënten in krachtvoer voor leghennen. Er zijn voorwaarden gesteld.	2014
2009	Italië	App 5	Gebruik van feromoonvallen met synthetische pyrethroiden tegen olijfvliegen.	2012
2011	Zwitserland	Bijenhouderij	Voeding zonder honing	2014
2011	Duitsland	App 5	Gebruik van Frutogard in de wijnbouw	2014
2011	Duitsland	8.6.1	Toestemming om volledig biologisch opfokvoer te verstrekken aan kalkoenen tot 10 weken	2013

Nationale ontheffingen verwerking

Jaar van goedkeuring	Land	Hoofdstuk (DI-Standards)	Ontheffing	Goedgekeurd tot
1999	Zweden	Textiel	Gebruik van nylon afhechtdraad in wollen sokken.	2014
2004	Internationaal	4.4.2	Toevoeging van vitamines aan graanvoeding voor kinderen.	2013
2007	Zwitserland	A.5.3	Toestemming zonodig biologisch acerolapoeder toe te voegen aan Demeter-meel	2013
2008	Duitsland	Vinificatie	Ontheffing voor het toevoegen van meer suiker en sulfiet.	2014
2008	Italië	B.7	Er mag geïsoleerd biologisch melkpoedereiwit worden toegevoegd aan yoghurt.	2014
2009	Italië	Vinificatie	Er mogen plastic containers worden gebruikt voor wijnopslag.	2012
2009	International Certification Office	Cosmetica	Toestemming om schoonmaakproducten te produceren met het Demeter-logo.	2012
2009	Duitsland	B.7	Toestemming om opvolgmelk te produceren met het Demeter-logo.	2012
2010	Duitsland	Cosmetica	Toestemming Kaliumsulfaat te gebruiken voor de productie van zeep	2013
2010	Italië en Nieuw Zeeland	Vinificatie	Toestemming wijn aan te duiden als "geproduceerd uit gecertificeerde Demeter-druiven".	2013
2010	Duitsland	Cosmetica	Er mag biologische alcohol worden gebruikt, totdat Demeter-kwaliteit beschikbaar is.	2013
2010	International Certification Office	Vinificatie	Wijn mag worden gefilterd met behulp van cross flow filtertechniek.	2013
2010	Frankrijk	5.3	Enzym Natuzym X1 mag worden gebruikt bij productie van krentenstroop.	2013
2010	Duitsland	Cosmetica	Toestemming ceder olie te gebruiken.	2013
2010	Groot Brittannië	Wijn	Toestemming meer suiker toe te voegen	2014
2010	Italië	13.3.2	Er mag manioc-siroop worden gebruikt in ijs	2013
2011	Duitsland	17.2.2	Logo-gebruik in zwart-wit op wijnetiketten in zwart met goud of zilver	2014
2011	Duitsland	13.3.1	Toestemming om 10% Demeter-melk-in-omschakeling toe te voegen	2013
2011	ICO	Wijn	Gebruik van eikenhouten staven bij de vinificatie	2014
2011	Zwitserland	13.3.1	Toestemming om 10% Demeter-melk-in-omschakeling toe te voegen	2013

Appendix 2 Ontheffingen landbouw

Ontheffingen dienen altijd te worden aangevraagd, zoals geregeld in Hoofdstuk 4.2.

In deze voorwaarden zijn de volgende ontheffingsmogelijkheden voor de landbouw geregeld:

- *Gebruik van folie voor onkruidonderdrukking of ter vervroeging (zie 7.5).*
- *Het stomen van grond in bedekte teelten (zie 7.6.1).*
- *Gebruik van FSC-gecertificeerd tropisch hardhout als steunhout in de fruitteelt (zie 7.7.3).*
- *Gebruik van koper in de fruitteelt in appelopstanden die zijn aangeplant na 2006 of in oudere appelopstanden na 15 juli. En gebruik van koper in peren na 15 juli (zie 7.7.4).*
- *Het ruimen van landschapselementen op het bedrijf (zie 7.6).*
- *Het telen van nieuwe gewassen of het toepassen van nieuwe productietechnieken (zie 7.7).*
- *Gebruik van gangbaar stro (zie 8.4).*
- *Aanvoer van voer-in-omschakeling van eigen bedrijf (zie 8.6.2).*
- *Verstrekken van niet bedrijfseigen melk of melkpoeder aan kalveren of lammeren (zie 8.6.3).*
- *Inzet van genetisch hoornloze dieren in de fokkerij (zie 8.8).*
- *Het niet toepassen van de bd-preparaten in zeer extensieve natuurgebieden (zie 9.3).*
- *Gebruik van vegetarische preparaten (zie 9.3).*

Appendix 3 Ontheffingen verwerking

Ontheffingsmogelijkheden volgens deze voorwaarden

Ontheffingen dienen altijd te worden aangevraagd, zoals geregeld in Hoofdstuk 4.2.

In deze voorwaarden zijn voor de volgende processen ontheffingsmogelijkheden geregeld:

- *Invriezen van groenten en fruit (zie 13.1.4).*
- *De productie van suiker (zie 14.8.1).*
- *Gebruik van zout met antiklontermiddelen (zie 13.3.2).*
- *Gebruik van verpakkingsmaterialen die niet voldoen aan de uitgangspunten (zie 13.4).*
- *Gebruik van chemische middelen in de bestrijding van ongedierte (zie 13.5.2).*

Ontheffingsmogelijkheden die niet zijn geregeld in deze voorwaarden

Individuele landen kunnen nationale ontheffingen voor de verwerking toekennen buiten de geregelde ontheffingsmogelijkheden, mits dit de goedkeuring draagt van Demeter International.

De Demeter Voorwaarden Commissie besluit over het al dan niet doorlopen van deze procedure.

Hiervoor is het volgende afgesproken:

- *op de jaarvergadering van Demeter International kunnen zusterorganisaties aanvragen indienen voor nationale ontheffingen;*
- *zodanig bestaat er een verkorte procedure in samenspraak met de Standards Group van Demeter International, besluiten worden genomen door de Jaarvergadering van Demeter Internationaal;*
- *jaarlijks dienen de zusterorganisaties uiterlijk 30 april een rapportage in te sturen met alle toegekende ontheffingen aan de coördinator van de Standards Group;*
- *de toegekende ontheffingen worden besproken in de Raad van Accreditatie van Demeter International;*
- *ter informatie en in verband met afhandeling ontvangen alle zusterorganisaties een samenvatting van alle toegekende ontheffingen.*

Appendix 4 Meststoffen

Het principe van biodynamische landbouw is zelfvoorziening van ieder bedrijf op gebied van meststoffen. Aanvoer van toegestane meststoffen mag alleen wanneer daartoe behoefte bestaat. Bij de keuze van meststoffen is het van belang een passende afweging te maken ten aanzien van de kwaliteit. De mestkwaliteit werkt sterk door in de Demeter-kwaliteit van de producten. De biodynamische preparaten dienen zo mogelijk te worden gebruikt.

Alle aangevoerde materialen dienen te worden opgegeven in de jaarlijkse controledocumenten. In sommige gevallen dient een residu-test te worden overlegd (bijvoorbeeld bij aangekochte compost). Nieuwe meststoffen mogen alleen worden uitgetest na goedkeuring van de Demeter Licentie Commissie.

Hoeveelheden en toepassing van meststoffen worden gereguleerd in hoofdstuk 7.2. Indeling van de verschillende mestsoorten in A-, B- en C-kwaliteit wordt weergegeven in de onderstaande tabel: Matrix meststoffen. De definities van de verschillende kwaliteiten meststoffen staan in de Begrippenlijst.

Tabel: Matrix meststoffen

Bron	Vorm	C/N (gem)	Kwaliteit		
			Demeter	Biologisch of aantoonbaar zeer extensief	Gangbaar
Dierlijk					
Pluimvee	Vaste mest met strooisel	12,5	A	A	Verboden
	Droge mest zonder strooisel	8,5	B	B	Verboden
	Mestkorrels (zonder strooisel)	8,5/10	Bestaat niet	C	Verboden
	Mestkorrels (met beperkt strooisel)	>10 en < 12,5	Bestaat niet	B	Verboden
	Mestkorrels (met ruim strooisel)	>12,5	Bestaat niet	A	Verboden
Varkens	Vaste mest	12	A	A	B
	Drijfmest	5	B	B	Verboden
	Gier	1,5	B	B	Verboden
Rundvee	Vaste mest	13,5	A	A	B
	Drijfmest	7,5	B	B	Verboden
	Gier	1,5	B	B	Verboden
Paarden	Vaste mest	28	A	A	B
Digestaat	Biologische mest, aangevuld met gangbare grondstoffen	6	Bestaat niet	C	Verboden
Digestaat	Volledig biologisch	6	Bestaat niet	B	Verboden
Plantaardig	(N wordt voor 10% meegerekend)				
Landbouwbedrijf	Bedrijfseigen compost	30	A	A	Verboden
Champignonbedrijf	Champost	21	Bestaat niet	A	Verboden
Compostbedrijf	GFT-compost	12,5	Bestaat niet	Bestaat niet	Verboden
	Groencompost	31	Bestaat niet	Bestaat niet	A
	Structuurcompost	130	Bestaat niet	Bestaat niet	A

In de biologische landbouw wordt regelmatig gebruik gemaakt van plantvoedende hulp meststoffen. Een aantal steeds meer gebruikte meststoffen uit de gangbare intensieve veehouderij is verboden. Hierbij gaat het specifiek om de volgende producten:

- Bloedmeel.
- Beendermeel.
- Kippenmestkorrels van gangbare oorsprong.
- Verenmeel.

De volgende meststoffen zijn toegestaan:

Compost, mest en (afval)producten van biologische bedrijven

- Compost van biologische bedrijven.
- Meststoffen op basis van plantaardige producten van gecertificeerd biologische bedrijven, zoals bijvoorbeeld luzerneproducten (gedroogd of geperst).
- Stalmest en drijfmest van dieren van gecertificeerd biologische bedrijven.
- Digestaat van gecertificeerd biologische bedrijven (ggo-vrij, minimaal 50% gecertificeerd biologische, dierlijke mest, eventueel aangevuld met gangbare, niet-dierlijke grondstoffen).
- Organisch afval zoals oogstresten van gecertificeerd biologische bedrijven.
- Stro van gecertificeerd biologische bedrijven.
- Overige afvalproducten van gecertificeerd biologische bedrijven zoals bijvoorbeeld meel van biologische veren, beendermeel, vleesmeel of emulsie van biologische vis.
- Vloeibare meststoffen van biologische planten.

Dierlijke mest van extensieve houderijsystemen zonder biologische certificering

- Vaste mest, zoveel mogelijk op de plaats van herkomst geprepareerd:
 - o Rundermest van grondgebonden veehouderij.
 - o Varkensmest van erkende scharrelbedrijven.
 - o Geitenmest of schapenmest van grondgebonden bedrijven met uitloop.
- Gedroogde rundermestkorrels voorzien van een garantie van extensieve houderij (gangbare kippenmestkorrels zijn niet toegestaan).

Organische meststoffen van plantaardige oorsprong van bedrijven zonder biologische certificering

- Compost vallend onder het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet, zonder gft-afval. Tevens dient aan de Skal-normen te zijn voldaan. Van deze compost dient een residu-analyse te kunnen worden getoond. De gestelde maximale gehalten aan zware metalen staan in de tabel: Eisen aan compost volgens het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet.
- Stro.
- Zaagsel, boombast, houtas en houtafval mits niet behandeld met pesticiden en verduurzamingsmiddelen.
- Turf zonder synthetische toevoegingen om zaailingen op te kweken, voor zover er geen alternatieven zijn.
- Zeewierproducten zonder chemische toevoegingen (hiervan dient bewijs te worden overlegd).

Industriële afvalproducten

- Plantaardige bijproducten uit de industrie, zoals Melasse, Vinasse, Protamylasse, Tarwe Gist Concentraat, Recykal en Maltaflor. Er dient een schriftelijke goedkeuring te zijn verkregen voor gebruik in de biologische landbouw.
- Visafval.
- Hoornmeel.

Minerale meststoffen

- Gesteentemeel (samenstelling dient bekend te zijn).
- Kleipoeder (bijvoorbeeld bentoniet).
- Calciumchloride (CaCl₂; tegen kurkstip in appels).
- Kalkmeststoffen, er dienen in principe langzaamwerkende types gebruikt te worden (dolomietkalk, calciumcarbonaat, schelpenkalk, kalk uit de ijzer- en staalindustrie*, zeewierkalk).
- Snelwerkende ongebluste kalk alleen voor desinfectiedoeleinden. Specifiek toegestane minerale meststoffen zijn: Kieseriet (MgSO₄) en Bitterzout (MgSO₂).

* voor zover wordt voldaan aan de vereisten in Appendix IIA van de Verordening (EEG)nr. 834/2007 en 889/2008.

Uitsluitend met een ontheffing van de Demeter Licentie Commissie kunnen de volgende meststoffen worden gebruikt:

- o Natuurlijk fosfaatgesteentemeel, laag in zware metalen.
- o Thomasslakkenmeel.
- o Ruwe kaliumzouten, Kaliummagnesiumsulfaat (patentkali) en Kaliumsulfaat met een chloorgehalte van maximaal 3% en van natuurlijke oorsprong.
- o Magnesiumsulfaat van natuurlijke oorsprong (bijvoorbeeld Kieseriet of Bitterzout).
- o Kopermeststoffen (maximaal 3kg/ha/jaar en maximaal 500gr/ha/besparing) als bladmeststof in de fruitteelt of in veevoergewassen.
- o Zwavelmeststoffen.
- o Sporenelementen.

Bij de aanvraag voor een ontheffing dient de noodzaak voor gebruik van de meststof te worden aangetoond door middel van een recente bodemanalyse.

Overige meststoffen

- Extracten en preparaten van planten.
- Compostactivators op basis van bacteriën of planten.

Tabel: Eisen aan compost volgens het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet dd 1-1-2008

Metaal	Stichting Skal	Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet	Voor Demeter geldt de strengste norm
Cadmium	0,7	1,0	0,7
Chroom	70	50	50
Koper	70	90	70
Kwik	0,4	0,3	0,3
Nikkel	25	20	20
Lood	45	100	45
Zink	200	290	200
Arseen	-	15	15

Bovenstaande gegevens worden niet structureel bijgehouden. De gestelde eisen aan compost volgens het Uitvoeringsbesluit Meststoffenwet en de Skalnormen zijn bindend.

Appendix 5 Gewasverzorging

De ondergenoemde materialen mogen worden gebruikt, maar preventieve maatregelen verdienen de voorkeur. Het dient in het bewustzijn te worden gehouden dat sommige stoffen (bijvoorbeeld zwavelpoeder, pyrethrum) mogelijk populaties van natuurlijke vijanden in gevaar brengen. Nieuwe materialen en methodes mogen alleen worden getest met toestemming van de Demeter Licentie Commissie. Indien handelspreparaten worden aangekocht, dient er zorg voor worden gedragen, dat ze vrij zijn van in deze richtlijn verboden stoffen en niet zijn geproduceerd met behulp van transgene technologieën.

Biologische hulpmiddelen en technologieën.

- Stimuleren en gebruik van natuurlijke hulpmiddelen tegen plantenaantasting (roofmijten, sluipwespen, enzovoort).
- Steriele mannetjes.
- Insectenvallen (gekleurde borden, kleefvallen, lokvallen).
- Feromonen (sex-lokstoffen, lokstoffen in vallen en verdelers).
- Mechanische bestrijding (mechanische vallen, slakkenbarrières en dergelijke methodes).
- Verjagingsmethoden (niet-synthetische hulpmiddelen om veroorzakers van plagen af te schrikken of te verjagen bijvoorbeeld thuja-olie).

Hechtstoffen en materiaal om de plantgezondheid te bevorderen.

- Preparaten die de weerstand van planten tegen ziektes ondersteunen en ziekte en aantasting onderdrukken.
- Plantaardige preparaten (brandnetelgier, equisethumthee, alsemthee en dergelijke), propolis, melk en melkproducten.
- Waterglas* (natriumsilicaat, kaliumsilicaat).

Middelen tegen schimmelaantasting.

- Zwavelpap en zwavelpoeder.
- Waterglas* (natriumsilicaat, kaliumsilicaat).
- Bakpoeder (Kaliumbicarbonaat).

Middelen bij het bestrijden van aantastingen.

- Preparaten van virussen, schimmels en bacteriën (bijvoorbeeld Bacillus thuringiensis, Granulose virus).
- Pyrethrumextracten en poeder, maar niet voor champignonproductie (geen synthetische pyrethroïden). Het gebruik als bescherming tijdens opslag is alleen toegestaan indien geen chemische versterkers in de receptuur zijn opgenomen. Dezelfde regeling geldt voor de landbouwproductie indien producten met vergelijkbaar effectieve natuurlijke versterkers beschikbaar zijn.
- Bitterhoutthee.
- Olie-emulsies (zonder synthetische, chemische insecticiden) van plantaardige of minerale olie in meerjarige teelten.
- Kaliumzepen (zachte zepen).
- Gelatine.
- Azadirachtin (Neem-insecticide)*.
- Gesteentemeel*, koffie*.
- Fe (III) Orthofosfaat tegen slakken.
- Rodenticides, zoals omschreven in de Demeter Voorwaarden Verwerking (Hoofdstuk 13.5). De middelen mogen uitsluitend worden toegepast in lokdozen, zodat geen andere diersoorten in gevaar worden gebracht.

Toegestane hulpstoffen in meerjarige (speciale) teelten en bij de teelt van sierplanten.

- Diatomeenaarde (kieselgoer)*.
- Calcium hydroxide.
- Koper, in geval van tekorten, tot een maximum van 3kg/ha/jaar, gemiddeld over 5 jaar, bij voorkeur met een maximum van 500gr per bespuiting (alleen toegestaan in boomgaarden en wijngaarden). Grondonderzoek van minder dan 4 jaar oud op koper dient te worden overlegd. Het moment van de eerste toediening dient te worden doorgegeven aan de certificerende instelling en tevens het gebruik van meer dan 3 jaar daaraan voorafgaand.
- Zwavelpreparaten, zoals Hepar Sulphuris*, kalkzwavel* (fungicide, insecticide, acaricide).

*) Voor zover wordt voldaan aan de vereisten in Appendix II A van de Verordening (EEG)nr. 834/2007 en 889/2008.

Appendix 6 Voedermiddelen

Herkauwers:

- Basis ruwvoer, zoals hooi, stro, kuilgras, mais en bieten.
- Peulvruchten.
- Hooi van bladafval.
- Kruiden.
- Melasse.
- Akkerbouwproducten of voedergewassen die niet elders worden vermeld.
- Mengvoer dat bestaat uit bovengenoemde ingrediënten.
- Afval van groente of fruit.
- Bijproducten van de verwerking (dierlijke producten zijn uitgesloten).

Varkens:

In aanvulling op het bovenstaande mag het volgende worden gebruikt:

- Magere melkpoeder zonder toevoegingen, en melkproducten.
- Plantaardige olie van natuurlijke oorsprong (vrij van schadelijke residuen).
- Schoon plantaardig afval.

Pluimvee:

In aanvulling op het bovenstaande mag het volgende worden gebruikt:

- Gemalen en gedroogd groenvoer.
- Paprikapoeder.

Additieven in de diervoeding:

- Gist.
- Voerkalk.
- Afzettingskalk en schelpenkalk (grit).
- Zeewier en -kalk.
- Kruidenmengsels.
- Gesteentemeel.
- Zout.
- Mineralenmengsels.
- Vitaminemixen, bij voorkeur van natuurlijke oorsprong. De premixen mogen geen enkelvoudige (synthetische) aminozuren bevatten.
- Levertraan.
- Carob.
- Premixen (vitamine – en mineralenmengsels).
- Plantaardige oliën, zemelen, brouwersgist en melasse mogen worden toegevoegd als mineralenbron, als pershulp of om stof te reduceren (tot maximaal 2%).

Voor de bijenhouderij:

- Suiker (volgens de Demeter-voorwaarden voor bijenhouderij).

Toevoegingsmiddelen bij het inkuielen:

- Voedingskwaliteit suiker.
- Graanmeel van Demeter-kwaliteit.
- Melkzuurstimulerende toevoegingen.
- Wei.
- Melasse; zoute, natte of droge melasse.
- Zout.

De volgende gangbaar geproduceerde basisvoeders mogen (met goedkeuring van de certificerende instelling en met GMO-vrijverklaring) worden aangevoerd, om bij ernstig tekort* tegemoet te komen aan de behoefte aan energie en structuur:

- Basisvoeders als hooi, grassilage, voor zover mogelijk van bedrijven met een lage productie-intensiteit.
- Graan, bijproducten van graanverwerking en graanuitschot van malerijen.
- Peulvruchten (geen schroten).
- Oliezaden, olieschilfers en oliekoeken.
- Voederbieten.

Dit vereist goedkeuring van de Demeter Licentie Commissie.

*) Bij ernstig tekort is onder onvoorziene omstandigheden, zoals natuurlijke rampen, schade door brand enzovoort.

Appendix 7 Verboden processen

In zijn algemeenheid geldt dat alleen processen die uitdrukkelijk zijn toegestaan mogen worden toegepast. Voor de volledigheid wordt hieronder (in aanvulling op de Verordening (EEG)nr. 834/2007 en 889/2008 voor Biologische Landbouw) een aantal processen uitdrukkelijk verboden:

- *Het toevoeren van andere gassen dan kooldioxide, zuurstof, stikstof en argon in CA-opslagruimten is verboden (zie 13.1.1).*
- *Invriezen en vriesdrogen zijn uitsluitend na ontheffing toegestaan (zie 13.1.4).*
- *Behandeling van Demeterproducten met microgolven (magnetron) is verboden (zie 13.2.1).*
- *Verpakken van Demeterproducten in PVC en andere chloorhoudende kunststoffen is verboden (zie 13.4).*
- *Reconstructie van sappen uit concentraten is niet toegestaan (zie 14.1.1).*
- *Het ontzuren van diksappen met behulp van calciumcarbonaat is verboden (zie 14.1.1).*
- *Het toevoegen van sacharose aan gedroogd fruit is verboden (zie 14.1.2).*
- *Het zoeten van vruchtenmoes en –puree en stropen en jams is aan voorwaarden gebonden (zie 14.1.2).*
- *Het produceren van azijnnessences is niet toegestaan (zie 14.1.3).*
- *Behandeling van melkzure olijven met natronloog is verboden (zie 14.1.4).*
- *Bakken in folie is verboden (zie 14.2.1).*
- *Malen van granen met hamermolens is niet toegestaan (zie 14.3.1).*
- *Extruderen van granen is uitsluitend onder voorwaarden toegestaan (zie 14.3.1).*
- *Vlees mag niet op smaak worden gebracht met kruidenpreparaten, kruidenextracten, vleesextracten en gistextracten (zie 14.5.2).*
- *Het toevoegen van citroenzuur, ascorbinezuur, nitriet en lactaten aan vlees- en vleeswaren is niet toegestaan (zie 14.5.2).*
- *Inzet van vleesgeleipoeder is niet toegestaan (zie 14.5.2).*
- *Opslag van melk en melkproducten in aluminiumvaten is niet toegestaan (zie 14.6.1).*
- *Thermische processen als UHT, ESL en sterilisatie zijn voor melk verboden (zie 14.6.1).*
- *Homogeniseren van melk is verboden (zie 14.6.1).*
- *Inzet van een wei-centrifuge is verboden (zie 14.6.1).*
- *Het produceren van indirect gezuurde boter volgens de Nizo-methode is verboden (zie 14.6.1).*
- *Het produceren van karnemelk door het aanzuren van magere melk is aan voorwaarden gebonden (zie 14.6.1).*
- *Na bactofugeren mag het bactofugaat niet worden teruggevoerd in de melk (zie 14.6.1).*
- *Bij het persen van oliën dienen eisen ten aanzien van de perstemperatuur in acht genomen te worden (zie 14.7.1).*
- *Voor de bereiding van palmolie zijn de volgende processen verboden (zie 14.7.1):*
 - *Ontslrijven met behulp van zuren.*
 - *Verwijderen van de zuren.*
- *De volgende bewerkingen bij de productie van oliën zijn niet toegestaan (zie 14.7.2):*
 - *Voorverhitten van te persen producten.*
 - *Extraheren met organisch-chemische oplosmiddelen.*
 - *Ontslrijven met minerale of organische zuren.*

- *Actieve koolbehandeling.*
 - *Ontzuren.*
 - *Ontkleuren of bleken.*
 - *Chemische modificatie (hydrateren, harden, hydroliseren).*
- *De productie van suiker (ruw of geraffineerd) is uitsluitend toegestaan met toestemming van de Demeter Licentie Commissie (zie 14.8.1).*
- *Bij de bereiding van cosmetica mogen geen grondstoffen worden ingezet, die met behulp van dierproeven worden getest (schriftelijke bevestiging van de toeleveranciers is vereist) (zie 14.9.1).*

Appendix 8 Toegestane additieven en hulpstoffen

Additieven	E-nummer	Beperking/opmerkingen
Actieve kool	E 153	Voor het helder maken van agavediksap
Agar-agar (zonder fosfaat resp. calciumsulfaat en niet geconserveerd met zwaveloxide)	E 406	Alleen voor het bereiden van broodbeleg en pudding
Alginaten	E 400/405	Voor cosmetica
Allantoin extract (uit smeerwortel)		Voor cosmetica
Aluin (kalium-aluminiumsulfaat)	proceshulpstof	Toe te voegen aan het waswater voor bananen.
Aroma-extracten		Waar mogelijk van Demeter- of van biologische kwaliteit
Atmosferische gasen (zuurstof, kooldioxide, stikstof en argon)	E 948, E 290 E 941 en E 938	Voor het atmosferisch opslaan (in Controlled Air-ruimten) of verpakken van bederfelijke levensmiddelen
Bakferment		Granulaat van honing, graan en zout, eventueel aangevuld met erwtenmeel, als vervanger van gist
Bentoniet	E 558	Als hulpstof bij het sorteren van aardappels en bij het elimineren van eiwitten bij de verwerking van fruit, met toestemming op basis van een analyse (dioxine)
Biologisch natief zetmeel		Alleen voor de bereiding van pudding
Calciumcarbonaat	E 170	Alleen voor kaas van zure melk en als hulpstof voor het strooibaar maken
Calciumchloride	E 509	Alleen voor kaas als hulpstof bij het stremmen
Cethyl alcohol		Maximaal 3% in cosmetica
Citroenzuur	E 330	Uitsluitend voor het verwijderen van slib bij de productie van olie en voor cosmetica
Coatings voor kaas		Vrij van conserverende toevoegingen
Ethanol		Voor cosmetica
Ethyleengas		Uitsluitend voor rijping van bananen
Enzymen (geen geïsoleerde enzymen)		Zonder chemische conservering (voor toepassing in de vervaardiging van zoetstoffen kan ontheffing worden aangevraagd bij de Demeter Licentie Commissie)
Filtermaterialen		Vrij van asbest
Gelatine	proceshulpstof	Voor de bereiding van yoghurt, kwark en room
Gist en gistproducten		Waar mogelijk gekweekt op biologische grondstoffen

Gistextract		Voor de bereiding van soepen en sauzen (de wijze van extraheren dient te worden goedgekeurd) Toevoeging van gist-extract aan vlees is niet toegestaan
Guarpitmeel	E 412	
Johannesbroodpitmeel	E 410	
Kaliloog	E 525	Voor de verzeping
Kalkwater		Voor het zuiveren van zoetmiddelen
Kaliumcarbonaat	E 501	Alleen voor het bereiden van peper- en honingkoek
Kieselgoer (diatomeeën-aarde)	proceshulpstof	Voor het filtreren van groente- en fruitproducten
Kieselzuur		Voor cosmetica
Lecithine	E 322	GMO-vrij Voor cosmetica en als additief in biologische chocola
Losmiddelen		Op basis van bijenwas, carnaubawas (E903) of plantaardige oliën en vetten (niet-gehydroliseerd en ongehard)
Maltodextrine		Voor cosmetica
Melkpoederproducten		Uitsluitend in bereide zuivelproducten (niet in melk, bakwaren en vleeswaren)
Melkzuur	E 270	Voor behandeling van natuurdarmen
Natronloog	E 524	Alleen voor het bereiden van looggebak en voor het produceren van zepen
Pectine	E 440i	Zonder fosfaat, calciumfosfaat, geraffineerde suiker of SO ₂
Rook		Van onbehandelde inheemse houtsoorten, heidekruid, jeneverbesstruiken, coniferen, specerijen
Startcultures		Voor de productie van zuivelproducten en als zuurdesem (GMO-vrij)
Stearyl alcohol		Voor cosmetica
Stremsel		Lebmaagstremsel of microbiëel stremsel (GMO-vrij), vrij van conserveringsmiddelen
Tannine		Uitsluitend van natuurlijke herkomst, bij de bereiding van zoetstoffen
Vtamines		Voor cosmetica
Wijnsteenbakpoeder (wijnsteenzuur met natriumbicarbonaat of kaliumbicarbonaat)	E 334 met E 500 of E 501	Als medium is alleen graanzetmeel toegestaan
Xanthaangom	E 415	Voor cosmetica
Xylose isomerase		Voor de productie van invertsuiker
Zuursel		Kaasmakerijzuursel is toegestaan

Reglement voor Demeter-certificering

Versiebeheer Reglement Demeter-certificering

Versienr.	Datum	Status	Opmerkingen	Auteurs
1.7	september 2011	Goedgekeurd	Onderhoud	Rienk ter Braake
1.6	december 2010	Goedgekeurd door DVC	Onderhoud en opnemen stroom-schema certificering verwerking	Rienk ter Braake
1.5	december 2008	Goedgekeurd door DVC	Onderhoud en aanscherping certificeringsprocedure	Rienk ter Braake
1.4	april 2006		Aanpassing Stichting Demeter	Rienk ter Braake
1.3	december 2003	Goedgekeurd door DVC	Verheldering onderscheid producten en processen, uitbestede productie	Rienk ter Braake
1.2	maart 2003	Concept	Juridische toetsing door Skal	Rienk ter Braake
1.1	29 oktober 2002	Goedgekeurd	Laatste controle bureau	Jos Pelgröm en Rienk ter Braake
1.0	8 juli 2002	Goedgekeurd	Bestuursvergadering 8 juli	Rienk ter Braake
0.1	juni 2002	Concept	Opmerkingen Bestuur, DLC en DVC verwerkt	Rienk ter Braake
0.0	februari 2002	Concept		Leen Janmaat

Reglement voor Demeter-certificering

Het Demeter-keurmerk is een privaatrechtelijk geregistreerd merk. Demeter International heeft het eigendom van het Demeter-keurmerk (en de aanverwante merken) en het beeldmerk (en de aanverwante beeldmerken) ondergebracht bij de onafhankelijke vereniging International BioDynamic Association. De merken staan geregistreerd bij het World Intellectual Property Organisation in Zwitserland onder nummer IRN/248829 (Demeter) en nummer IRN/786315 (logo), op naam van de Forschungsring für Biologisch-Dynamische Wirtschaftsweise e.V..

Demeter International is de wereldwijd werkende vereniging van nationale Demeter-certificeerders, die licentiehouders controleren en certificeren. Stichting Demeter is lid van Demeter International en controleert en certificeert biodynamische landbouwbedrijven en verwerkers in Nederland en Vlaanderen. Uitsluitend landbouwers, handelaren en verwerkers die een licentieovereenkomst met de Stichting hebben afgesloten en overeenkomstig de Demeter-voorwaarden werken, komen in aanmerking voor een Demeter-certificaat en mogen het keurmerk voeren.

De Demeter-voorwaarden worden vastgesteld en beheerd door de Demeter Voorwaarden Commissie (DVC). De Demeter Licentie Commissie (DLC) houdt toezicht op het gebruik van het Demeter-keurmerk en is bevoegd tot afgifte van Demeter-certificaten. Personen of bedrijven die producten met Demeter-keurmerk op de markt brengen zijn verplicht een licentieovereenkomst met de Stichting aan te gaan. Aanvragen voor een licentieovereenkomst worden gericht aan de DLC, die vervolgens beoordeelt of een licentieovereenkomst afgesloten kan worden.

Voor landbouwers volgt na het sluiten van de licentieovereenkomst een omschakeltraject. Nadat het omschakeltraject tot genoegen van de DLC is verlopen ontvangt het bedrijf een Demeter-certificaat. Verwerkers kunnen een Demeter-certificaat toegewezen krijgen zodra aan alle Demeter-voorwaarden is voldaan en een bedrijfscontrole is uitgevoerd.

Gelet op de statuten van Stichting Demeter heeft het Bestuur op 1 januari 2006 vastgesteld het navolgende Reglement voor Demeter-certificering, bestaande uit:

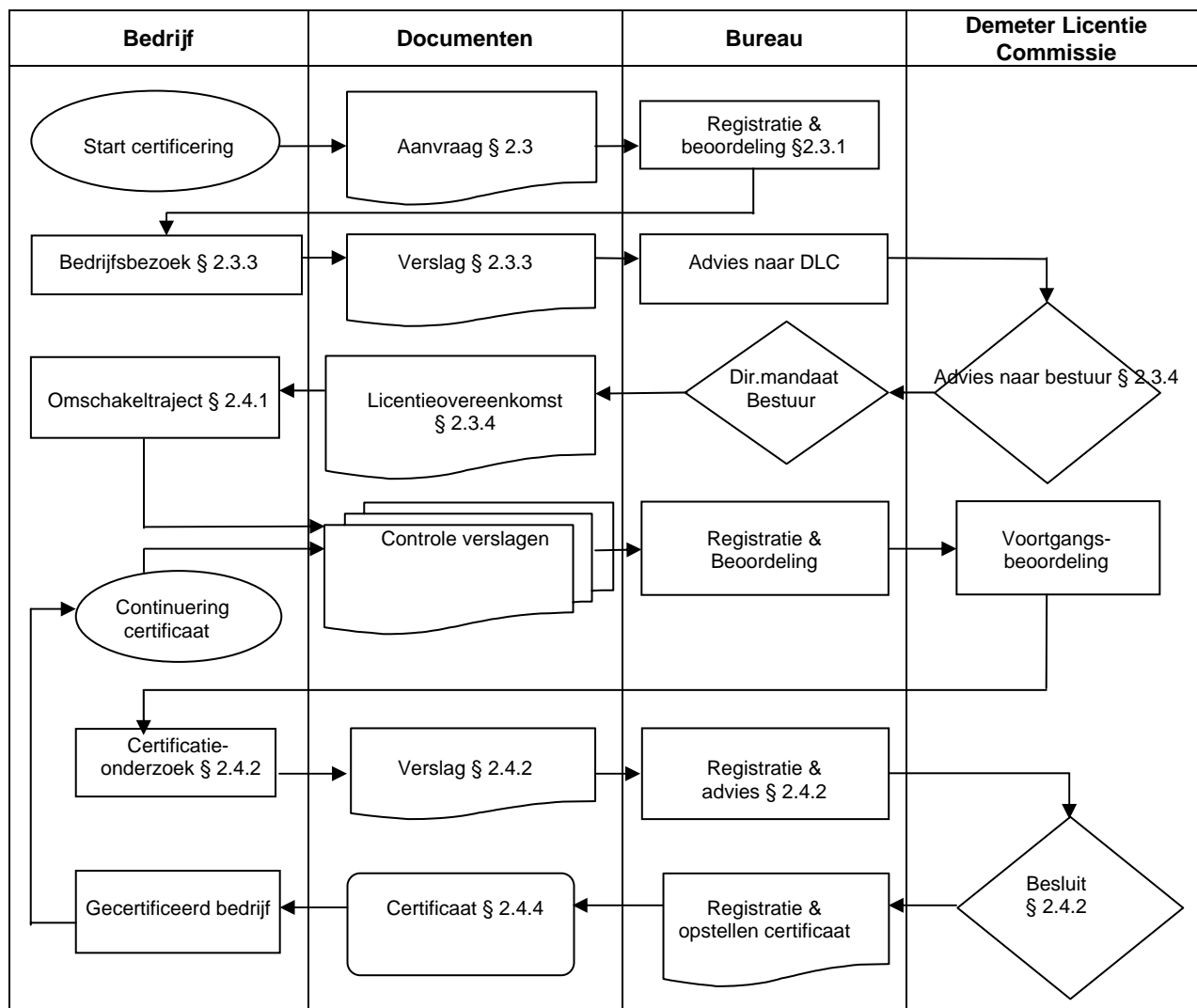
1	Begripsomschrijvingen	3
2.	Aanmeldingen en licentieverleningen van landbouwbedrijven (landbouwcertificering)	3
3.	Aanmeldingen en procescertificering van verwerkers.....	8
4.	Productaanmeldingen en productcertificeringen van verwerkers.....	12
5.	Demeter-certificaten	13
6.	Uitbestede productie	14
7.	Controle, sancties en bezwaar	16
8.	Slotbepalingen	18

1. Begripsomschrijvingen

In dit reglement worden de definities gehanteerd, die zijn vastgelegd in de Begrippenlijst voor Demeter-certificering.

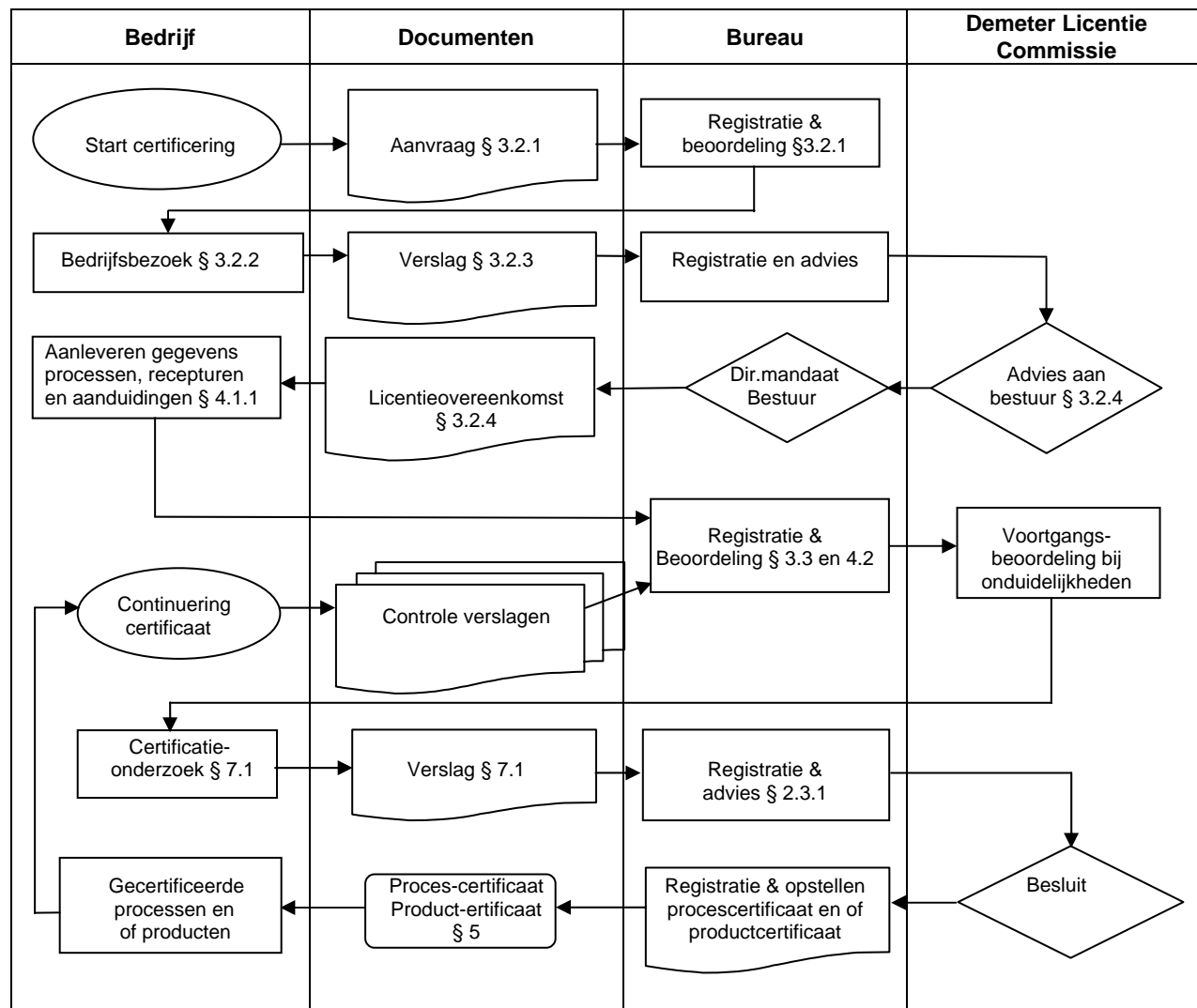
2. Aanmeldingen en licentieverleningen van landbouwbedrijven (landbouwcertificering)

2.1 Stroomschema licentieverlening en certificering landbouw

Reglement voor Demeter-certificering (landbouw)

2.2 Stroomschema licentieverlening en certificering verwerking

2.3 Landbouwcertificering

2.3.1

Onder de Demeter-certificering van het landbouwbedrijf vallen alle arealen en alle veehouderij-activiteiten die worden gespecificeerd op het Demeter-certificaat. Alle geproduceerde, primaire agrarische producten vallen onder de landbouwcertificering.

2.3.2

Landbouwers die bereidingsactiviteiten uitvoeren, dienen tevens te voldoen aan de regelingen voor de Demeter-proces- en productcertificering.

Reglement voor Demeter-certificering (landbouw)

2.3 Aanvraag landbouw

2.3.1

Een natuurlijk persoon of rechtspersoon die producten met Demeter-keurmerk op de markt wil brengen, dient zich aan te melden bij de Stichting. De aanvraag dient schriftelijk te worden gedaan middels het aanvraagformulier dat is gericht aan de DLC.

De aanmelding dient gepaard te gaan met een opgave van de uitgangssituatie met gegevens over:

- Persoonlijke gegevens (CV) van de verantwoordelijke bedrijfsvoerder;
- Motivatie voor de omschakeling naar Demeter en bedrijfsdoel van de bedrijfsvoerder (boer, tuinder etc.);
- Algemeen bedrijfsplan, bemesting (aandeel biologische mest, aandeel vaste mest), vruchtwisselingschema, veebezetting, veevoeding, percentage eigen ruwvoer;
- Omschakelingsplan, waarin van eventuele zaken die niet aan de Demeter-voorwaarden voldoen beschreven staat hoe aanpassingen worden gerealiseerd. Het omschakelingsplan dient binnen een termijn van ten hoogste vijf jaren te zijn gerealiseerd;
- Recente geschiedenis van het bedrijf met betrekking tot teelten, middelengebruik, sinds wanneer biologisch;
- Milieukwaliteit (bodem, water, lucht), onderzoek op residuen kan verplicht worden gesteld (op kosten van de aanvrager);
- Kopie van het bedrijfscertificaat waaruit blijkt dat het bedrijf voldoet aan de in Nederland geldende richtlijn voor biologische productiemethode en onder controle staat van een in Nederland erkende controle-organisatie;
- Uittreksel Kamer van Koophandel voor rechtspersonen anders dan natuurlijke personen;
- Plattegrond van het bedrijf met perceelsaanduidingen en eventuele gebruiksrechten (zoals verhuur);
- Gegevens met betrekking tot de landbouw-verwerking (recepturen, verwerkingsprocessen, aanduidingen).

2.3.2

Na ontvangst van het aanvraagformulier met bijbehorende bedrijfsinformatie draagt de DLC de Coördinator Demeter-certificering op het bedrijf te bezoeken. Er wordt een dossier aangelegd en de gegevens worden opgenomen in de databases.

2.3.3

Tijdens het eerste bedrijfsbezoek van de Coördinator Demeter-certificering wordt de bedrijfsvoering met de bedrijfsleider besproken en getoetst aan de Demeter-voorwaarden. Deze toetsing vindt plaats aan de hand van toegestuurde documenten aangevuld met waarnemingen op het bedrijf.

Tevens wordt het traject voor de omschakelperiode naar Demeter-erkenning doorgesproken en vastgelegd.

Reglement voor Demeter-certificering (landbouw)

Het bezoekverslag omvat:

- Aanvullende bedrijfsgegevens die noodzakelijk zijn voor de beoordeling door de DLC;
- Bevindingen in relatie tot de Demeter-voorwaarden;
- Een beschrijving van de bedrijfsaanpassingen voor omschakeling naar Demeter-bedrijfsvoering;
- Een advies van de Coördinator Demeter-certificering aan de DLC over licentieverlening, toekenning van het Demeter-certificaat en het omschakeltraject.

2.3.4

Op basis van de verstrekte gegevens aangevuld met het bezoekverslag beoordeelt de DLC of het bedrijf kan voldoen aan de eisen volgens het Handboek Demeter en in aanmerking komt voor een "Licentieovereenkomst". Het oordeel van de DLC gaat als een advies naar het Bestuur. De licentieovereenkomst is een overeenkomst tussen de Stichting en de licentiehouder. De overeenkomst wordt aangegaan met een natuurlijk persoon en is aan die persoon gebonden. De overeenkomst wordt door de wettelijke vertegenwoordiger van de Stichting (directeur of de voorzitter van het bestuur) ondertekend. Pas wanneer de door beide partijen ondertekende overeenkomst retour is ontvangen door de Stichting, is deze rechtsgeldig.

Deze overeenkomst omvat de volgende gegevens:

- De bedrijfsnaam en de verantwoordelijke persoon van de aanvrager;
- Het nummer waaronder het bedrijf staat ingeschreven bij de Stichting;
- Verklaring dat de betrokkene zich zal houden aan de Demeter-voorwaarden, aan het toezicht van de Stichting en dat hij de dienovereenkomstige verplichtingen zal nakomen;
- De verplichting tot conformiteit aan het Demeter Aanduidingen Reglement;
- Eventuele aanvullende condities voor het verkrijgen van een Demeter-certificaat.

2.4 Certificering landbouw

2.4.1

In de periode dat wel een licentieovereenkomst is afgesloten, maar nog geen Demeter-certificaat is toegekend is er sprake van een aspirant status. De aspirant licentiehouder dient zich volledig aan het Handboek Demeter te houden, maar het Demeter-keurmerk mag niet worden gevoerd.

- Bij het afsluiten van de licentieovereenkomst wordt vastgelegd hoe lang de omschakelperiode zal duren.

2.4.2

De controle-gegevens worden door de Coördinator Demeter-certificering geregistreerd in het dossier en in de databases. Op het moment dat het vastgestelde omschakeltraject is doorlopen wordt dit voorgelegd aan de DLC.

Reglement voor Demeter-certificering (landbouw)

Nadat door de DLC, aan de hand van de Demeter-signaleringsrapportage en het evaluatieformulier is vastgesteld dat aan de condities voor certificering is voldaan, krijgt het bedrijf een Demeter-certificaat.

De Demeter-signaleringsrapportage wordt opgenomen door de controleur van de erkende controle-organisatie, die tevens de biologische controle uitvoert. Jaarlijks wordt een volledige controle uitgevoerd.

In uitzonderlijke gevallen kan de Demeter-signaleringsrapportage worden opgenomen tijdens het eerste bedrijfsbezoek door de coördinator Demeter-certificering. De DLC beslist of al dan niet een aanvullende Demeter-controle moet worden uitgevoerd door de controle-organisatie.

2.4.3

Wijzigingen die van invloed zijn op de grondslag voor toekenning voor het certificaat moeten binnen 2 weken worden doorgegeven en op grond van de gewijzigde gegevens neemt de DLC een nieuwe beslissing (zie 2.4). Indien blijkt dat het certificaat is afgegeven op basis van onjuiste of gewijzigde gegevens, is het certificaat ongeldig en kan door de Stichting worden ingenomen.

De jaarlijkse afgifte van Demeter-certificaten wordt uitgevoerd volgens de procedure als weergegeven in het stroomschema van hoofdstuk 2.1.

2.4.4

Het certificaat wordt jaarlijks afgegeven aan de licentiehouders, die dit in zijn administratie dient te bewaren. De Stichting draagt zorg voor een accurate administratie van de afgegeven certificaten. De Stichting kan meerdere afschriften maken en waarmerken.

2.4.5

Van de ongeldigheid van het certificaat kan de directeur alle bij de Stichting bekende afnemers op de hoogte stellen. Zodra door de directeur is vastgesteld dat de oorzaak van de ongeldigheid is weggenomen, bericht hij dienovereenkomstig aan de voorbedoelde afnemers.

2.5 Certificering landbouw-verwerking

2.5.1

Landbouw-verwerkers dienen Demeter-producten en -processen aan te melden volgens de regelingen voor verwerkers (hoofdstuk 3 en 4 van dit reglement).

2.5.2

Landbouw-verwerkers mogen maximaal 50% van de basisgrondstoffen (in kilogrammen) aanvoeren van buiten het eigen landbouwbedrijf. Wanneer meer grondstoffen worden aangevoerd, dient naast de landbouwaansluiting een volledige aansluiting als verwerker/bereider te worden aangegaan.

2.6 Verplichtingen licentiehouders landbouw

De aanvrager, licentiehouders, respectievelijk certificaathouders is verplicht:

- Medewerkers van de Stichting dan wel controleurs die in opdracht van de Stichting belast zijn met het toezicht tot naleving van de Demeter-voorwaarden onbepaald tot zijn percelen, inrichtingen, opslag- en productieruimten, de eenheid en terreinen toe te laten en alle verlangde medewerking te verlenen, met inbegrip van het verlangde geven van inzage in de (schriftelijke) administratie en de bescheiden, bij controle.

Reglement voor Demeter-certificering (landbouw)

- Medewerkers van de Stichting dan wel controleurs die in opdracht van de Stichting belast zijn met het toezicht tot naleving van de Demeter-voorwaarden ook toegang te geven tot inrichtingen, opslag- en productieruimten van derden indien de productie en/of opslag is uitbesteed.
- Een schriftelijke administratie bij te houden van de aard, de hoeveelheden en de bestemming van alle aangevoerde grondstoffen en afgeleverde landbouwproducten, zodanig dat de controleur:
 - De oorsprong, de herkomst, de aard, de hoeveelheden van alle aan een te onderscheiden eenheid geleverde grondstoffen, alsmede het gebruik ervan kan nagaan.
 - De oorsprong, de herkomst, de aard, de hoeveelheden en de bestemmingen van alle producten die in een te onderscheiden eenheid hebben verlaten kan nagaan.
 - Alle andere gegevens kan inspecteren voor een adequate controle van de productie en de bereiding zoals de oorsprong, aard en hoeveelheden van de grondstoffen, ingrediënten, additieven en hulpstoffen.
- Bij ontvangst van agrarisch grondstoffen bestemd voor de productie van Demeter-producten de verpakking of transportdocumenten te controleren op aanduidingen die de Demeter-oorsprong garanderen.
- Indien er twijfel bestaat over de oorsprong en garantie van de grondstoffen deze niet eerder te verwerken als ingrediënt, te verpakken of in de handel te brengen dan nadat die twijfel is weggenomen.
- Door hem verhandelde producten te voorzien van een Demeter-keurmerk zoals vastgelegd in het Demeter Aanduidingen Reglement.
- Jaarlijks vóór de aangegeven datum de gevraagde gegevens naar waarheid in te vullen op het hiertoe ontvangen vragenformulier en deze te retourneren.
- De Demeter-signaleringsrapportage ten behoeve van de controle geheel en naar waarheid in te vullen voor de aangekondigde Demeter-controle ter plaatse van de productie-eenheid.
- Het evaluatieformulier Scoreformulier Collegiale Toetsing) waarin wordt gevraagd naar ontwikkeling op het gebied van de richtlijnen naar waarheid in te vullen en tijdig op te sturen naar het bureau.
- Wijzigingen in de bedrijfsvoering door te geven aan de Stichting (zie 2.3.3).

3. *Aanmeldingen en procescertificering van verwerkers.*

3.1 *Procescertificering*

Alle landbouwer-verwerkers en verwerkers die Demeter-processen uitvoeren dienen te beschikken over een geldig procescertificaat. Om producten als Demeter-product te vermarkten is tevens een productcertificaat vereist.

Handelaren dienen te beschikken over een procescertificaat voor het inkopen en verkopen van reeds aangeduide Demeter-producten.

Reglement voor Demeter-certificering (verwerking)

3.2 Aanvraag procescertificering

3.2.1

Demeter-grondstoffen worden na verwerking niet meer geklassificeerd als Demeter-product, tenzij de verwerker beschikt over een geldig Demeter-procescertificaat. Om Demeter-producten als zodanig te kunnen vermarkten, is tevens een product-certificaat nodig.

Een natuurlijk persoon of rechtspersoon die producten met Demeter-keurmerk wil verwerken of bereiden kan zich aanmelden bij de Stichting. De aanvraag dient schriftelijk te worden gedaan middels het aanvraagformulier dat is gericht aan de DLC.

De aanmelding dient gepaard te gaan met een bedrijfsplan met gegevens over:

- De organisatiestructuur en eigendomssituatie;
- Uittreksel van de Kamer van Koophandel;
- Motivatie en bedrijfsdoel van het bedrijf dan wel bedrijfsvoerder;
- Inkoop- en afzetstructuur;
- Beschrijving van de productieprocessen, -eenheden en -locaties;
- Garanties voor verwerking volgens de Demeter-voorwaarden bij uitbestede productie;
- Assortimentsoverzicht met productspecificaties;
- Opzet van de productadministratie (in verband met administratieve productscheiding);
- Verwachte omzet in Demeter-producten;
- Maatregelen die worden genomen om aan de Demeter-voorwaarden te voldoen;
- Kopie van het procescertificaat waaruit blijkt dat het bedrijf voldoet aan de richtlijn voor biologische productiemethode en onder controle staat van een erkende controle organisatie.
- Kopie van andere relevante certificaten met betrekking tot procesbeheersing en voedselveiligheid (kwaliteitszorgsysteem; HACCP);
- Indien er een milieuverslag is, dient dit te worden bijgevoegd.

3.2.2

Na ontvangst van het aanvraagformulier met bijbehorende bedrijfsinformatie draagt de DLC de Coördinator Demeter-certificering op het bedrijf te bezoeken.

3.2.3

Tijdens het eerste bedrijfsbezoek wordt de bedrijfsvoering met de bedrijfsvoerder besproken en getoetst aan de Demeter-voorwaarden. Beoordeling vindt plaats aan de hand van de ingezonden documenten en waarnemingen op het bedrijf. Van het bedrijfsbezoek wordt een bezoekverslag opgesteld.

Reglement voor Demeter-certificering (verwerking)

Het bezoekverslag omvat:

- Aanvullende bedrijfsgegevens die noodzakelijk zijn voor de beoordeling door DLC;
- Bevindingen in relatie tot de Demeter-voorwaarden;
- Traject en condities voor afgifte van het Demeter-certificaat.

3.2.4

Op basis van de verstrekte gegevens aangevuld met het bezoekverslag beoordeelt de DLC of het bedrijf voldoet aan de eisen volgens het Handboek Demeter en in aanmerking komt voor een licentieovereenkomst.

De licentieovereenkomst bevat:

- De handelsnaam van de aanvrager;
- Het nummer waaronder het bedrijf staat ingeschreven bij de Stichting;
- Bedrijfsactiviteit en omvang die vallen onder de het certificaat;
- Procesactiviteiten;
- De verplichting tot conformiteit aan het Demeter Aanduidingen Reglement;
- Condities waaronder het Demeter-certificaat wordt afgegeven.

3.2.5

De licentieovereenkomst wordt ondertekend door de directeur van de Stichting en de bevoegde vertegenwoordiger van de aanvrager. Pas nadat de licentieovereenkomst is ondertekend, kunnen processen en producten worden geregistreerd.

3.3 Certificering processen

3.3.1

Op basis van de verstrekte gegevens aangevuld met het bezoekverslag beoordeelt de DLC of het bedrijf voldoet aan de eisen volgens het Handboek Demeter en het Demeter-certificaat krijgt. Pas wanneer een procescertificaat is toegekend, kan worden begonnen met produceren.

3.3.2

Wanneer er een door de licentiehouders ondertekende licentieovereenkomst is en de DLC heeft geoordeeld dat het Demeter-procescertificaat kan worden toegekend, wordt het door de directeur van de Stichting en de voorzitter van de DLC ondertekende Demeter-procescertificaat afgegeven. 3.3.3

Wijzigingen in de bedrijfssituatie en/of het productieproces en/of de productielocatie) moeten worden doorgegeven en op grond van de gewijzigde gegevens neemt de DLC een nieuwe beslissing (zie 3.1.3). De Stichting heeft het recht het Demeter-procescertificaat in te trekken indien gegevens niet of foutief zijn doorgegeven.

Reglement voor Demeter-certificering (verwerking)

3.3.4

Het Demeter-procescertificaat wordt eenmalig afgegeven aan de licentiehouders, die dit in zijn administratie dient te bewaren. De Stichting draagt zorg voor een accurate administratie van de afgegeven certificaten. De Stichting kan meerdere afschriften maken en waarmerken.

3.3.5

Van de ongeldigheid van het Demeter-procescertificaat kan de directeur elke bij de Stichting bekende afnemer op de hoogte stellen. Zodra door de directeur is vastgesteld dat de oorzaak van de ongeldigheid is weggenomen, bericht hij dienovereenkomstig aan de voorbedoelde afnemers.

3.3.6

Demeter-procescertificaten en Demeter-productcertificaten zijn aan elkaar gekoppeld. Wanneer een procescertificaat zijn geldigheid verliest, verliezen de gerelateerde Demeter-productcertificaten eveneens hun geldigheid.

3.4 Verplichtingen verwerkers (procescertificering)

De aanvrager, licentiehouders, respectievelijk certificaathouders is verplicht:

- Medewerkers van de Stichting dan wel controleurs die in opdracht van de Stichting belast zijn met het toezicht tot naleving van de Demeter-voorwaarden tot zijn inrichtingen, opslag- en productieruimten, de eenheid en terreinen toe te laten en alle verlangde medewerking te verlenen, met inbegrip van het verlangde geven van inzage in de (schriftelijke) administratie en de bescheiden, bij controle.
- Medewerkers van de Stichting dan wel controleurs die in opdracht van de Stichting belast zijn met het toezicht tot naleving van de Demeter-voorwaarden ook toegang te geven tot inrichtingen, opslag- en productieruimten van derden indien de productie is uitbesteed.
- Een schriftelijke administratie bij te houden van de aard, de hoeveelheden en de bestemming van alle aangevoerde grondstoffen en afgeleverde producten, zodanig dat de controleur:
 - De oorsprong, de herkomst, de aard, de hoeveelheden van alle aan een te onderscheiden eenheid geleverde grondstoffen, alsmede het gebruik ervan kan nagaan, alsmede,
 - De oorsprong, de herkomst, de aard, de hoeveelheden en de bestemmingen van alle producten die een te onderscheiden eenheid hebben verlaten kan nagaan, alsmede,
 - Alle andere gegevens kan controleren voor een adequate controle van de productie en de bereiding zoals de oorsprong, aard en hoeveelheden van de grondstoffen, ingrediënten, additieven en hulpstoffen.
- Bij ontvangst van agrarisch grondstoffen en additieven bestemd voor de productie van Demeter-producten de verpakking of transportdocumenten te controleren op aanduidingen die de Demeter-oorsprong garanderen.
- Indien er twijfel bestaat over de oorsprong en garantie van de grondstoffen deze niet eerder te verwerken als ingrediënt, te verpakken of in de handel te brengen dan nadat die twijfel is weggenomen.
- Het Demeter-keurmerk aan te brengen zoals vastgelegd in het geldende Demeter Aanduidingen Reglement.

Reglement voor Demeter-certificering (verwerking)

- De gevraagde gegevens en bescheiden geheel en naar waarheid door te geven tijdens de aangekondigde Demeter-controle ter plaatse van de productie-eenheid.

4. Productaanmeldingen en productcertificeringen van verwerkers

4.1 Aanvraag productcertificering

4.1.1

Om een Demeter-product als zodanig te mogen vermarkten is een product-certificaat vereist. Hiertoe dienen de receptuur en het etiket of de verpakking van het betreffende product te zijn gecertificeerd.

Een natuurlijk persoon of rechtspersoon die producten met Demeter-keurmerk op de markt wil brengen en in bezit is van een geldige licentieovereenkomst kan schriftelijk producten aanmelden ter registratie. Producten kunnen uitsluitend worden geregistreerd, indien bewerkingen worden uitgevoerd op basis van een geldig Demeter-procescertificaat. Alle bedrijven die producten onder handelsnaam met Demeter-keurmerk in de markt willen brengen dienen de aanmelding te doen door invulling van het Demeter-productspecificatie-formulier.

4.1.2

Zowel verwerkers, als landbouwer-verwerkers, dienen alle verwerkte producten te laten registreren, die als Demeter-product worden vermarkt.

4.2 Productcertificering

4.2.1

Op basis van de verstrekte gegevens beoordeelt de DLC of het product voldoet aan de eisen volgens het Handboek Demeter en geregistreerd wordt. Ter bevestiging ontvangt de aanvrager een productoverzicht met alle geregistreeerde gegevens. Pas wanneer een productoverzicht is ontvangen kan worden begonnen met productie van het betreffende Demeter-product. Nadat controle door de controle-organisatie heeft uitgewezen dat aan de eisen uit het Handboek Demeter is voldaan, wordt het geregistreeerde product vermeld op het Demeter-certificaat. De Stichting behoudt een afschrift van de goedgekeurde Demeter-productspecificatie.

4.2.2

Wanneer de licentiehouder beschikt over een ondertekende licentieovereenkomst en de DLC heeft geoordeeld dat het Demeter-productcertificaat kan worden toegekend, wordt het door de directeur van de Stichting en de voorzitter van de DLC ondertekende Demeter-productcertificaat aan het begin van ieder jaarafgegeven. Het Demeter-productcertificaat is geldig in het jaar van afgifte, zolang ingrediënten en bereidingswijze onveranderd blijven.

4.2.3

Wijzigingen in de receptuur of verpakkingen moeten worden doorgegeven en op grond van de gewijzigde gegevens neemt de DLC een nieuwe beslissing (zie 4.1.1). De Stichting heeft het recht het Demeter-productcertificaat in te trekken indien gegevens niet of foutief zijn doorgegeven.

Reglement voor Demeter-certificering (verwerking)

4.2.4

Het Demeter-productcertificaat wordt jaarlijks afgegeven aan de licentiehouders, die dit in zijn administratie dient te bewaren. De Stichting draagt zorg voor een accurate administratie van de afgegeven certificaten. De Stichting kan meerdere afschriften maken en waarmerken.

4.2.5

Van de ongeldigheid van het Demeter-productcertificaat kan de directeur elke bij de Stichting bekende afnemer op de hoogte stellen. Zodra door de directeur is vastgesteld dat de oorzaak van de ongeldigheid is weggenomen, bericht hij dienovereenkomstig aan de voorbedoelde afnemers.

4.3 Verplichtingen verwerkers (productcertificering)

4.3.1

De licentiehouders is verplicht:

- Wijzigingen in recepturen vooraf te laten goedkeuren door de Stichting en nieuwe recepturen terstond aan te melden voor een productcertificaat. Producten zonder geldig productcertificaat mogen niet onder Demeter-keurmerk in de handel worden gebracht. De Stichting heeft het recht het Demeter-productcertificaat in te trekken indien gegevens niet of foutief zijn doorgegeven.
- Nieuwe of gewijzigde verpakkingen en etiketten vooraf te laten goedkeuren door de Stichting. De verpakking dient te voldoen aan de eisen volgens het Handboek Demeter. De naam en het eigen merk van de licentiehouders dienen duidelijk herkenbaar op de verpakking te staan.
- Goedgekeurde Demeter-recepturen (de ter bevestiging toegestuurde Productoverzichten) op de verwerkingslocatie te kunnen tonen aan de inspecteur. Dit geldt ook voor uitbestede productie.

4.3.2

Van de ongeldigheid van het certificaat kan de directeur elke bij de Stichting bekende afnemer op de hoogte stellen. Zodra door de directeur is vastgesteld dat de oorzaak van de ongeldigheid is weggenomen, bericht hij dienovereenkomstig aan de voorbedoelde afnemers.

5. Demeter-certificaten

Demeter-certificaten van bij Demeter Internationaal aangesloten certificeringsorganisaties worden wederzijds erkend. Demeter-certificaten bevatten in elk geval de volgende gegevens:

5.1 Gegevens van Stichting Demeter

Stichting Demeter dient herkenbaar te zijn als certificeerder.

- Adresgegevens;
- Het Demeter-keurmerk.

Reglement voor Demeter-certificering

5.2 Gegevens van de licentiehouder

De licentiehouder dient als zodanig te staan vermeld op het certificaat, met tenminste de volgende gegevens:

- De handelsnaam en adresgegevens van het bedrijf;
- De naam van de contactpersoon, zoals bekend bij Stichting Demeter;
- Het nummer waaronder het bedrijf staat ingeschreven bij de Stichting.

5.3 Gegevens van de gecertificeerde activiteiten

Op het certificaat dient te worden vermeld welke activiteiten onder de Demeter-certificering vallen.

Van ieder bedrijf wordt een algemene beschrijving gegeven van de activiteiten. Bepaalde activiteiten die zijn uitgesloten worden hier specifieke als zodanig vermeld. De Demeter-certificering kent de volgende certificaten:

5.3.1

Demeter-certificaten voor landbouwbedrijven. Op deze certificaten wordt vermeld welke gewasgroepen worden geteeld en welke aantallen dieren worden gehouden.

5.3.2

Voor (landbouwer-)verwerkers wordt onderscheid gemaakt tussen Procescertificaten en Productcertificaten.

Procescertificaten bevatten tenminste een lijst met beschrijving van de gecertificeerde processen.

Productcertificaten bevatten tenminste een lijst met de namen en en gevoerde merken van de gecertificeerde producten.

5.4 Ondertekening en geldigheid

Het Demeter-certificaat wordt ondertekend door de wettelijke vertegenwoordiger van de Stichting (directeur of voorzitter van het bestuur) en de voorzitter van de DLC.

Het Demeter-procescertificaat is geldig zolang er een geldige overeenkomst is met Stichting Demeter. Het certificaat wordt eenmalig verstrekt of aangepast.

Het Demeter-landbouwcertificaat en het Demeter-productcertificaat zijn geldig van **1 januari tot en met 31 maart** in het volgende jaar. Jaarlijks wordt een nieuw certificaat verstrekt.

6. *Uitbestede productie*

Het is mogelijk bereiding, verpakking of etikettering van Demeter-producten uit te besteden aan derden. Hiertoe bestaan de volgende verplichtingen:

Reglement voor Demeter-certificering

- Iedere bewerking wordt gedekt door een procescertificaat en ieder product door een productcertificaat.
- Gegevens van loonverwerkers of contractverwerkers dienen bij de Stichting te zijn geregistreerd.
- Bij zowel de licentiehouders als de loonverwerker of contractverwerker is een ondertekende "overeenkomst uitbestede productie" aanwezig, naar model van de Stichting.
- De controleur die in opdracht van de Stichting een Demeter-controle uitvoert heeft ten allen tijde toegang tot de productielocatie en de daar gevoerde administratie.
- De uiteindelijke verantwoordelijkheid voor de Demeter-producten ligt altijd bij de licentiehouders.

Voor het uitbesteden van productiewerkzaamheden bestaan de volgende mogelijkheden:

- Verwerking door een loonverwerker (zie 5.1).
- Verwerking door een contractverwerker (zie 5.2).
- Verwerking door een andere Demeter-licentiehouders (zie 5.3).

6.1 Verwerking door een loonverwerker

De licentiehouders is volledig verantwoordelijk voor de registratie, administratieve verplichtingen en fysieke verplichtingen rond de Demeter-productie. Een bepaalde verwerking kan echter worden uitgevoerd in loonwerk door een derde. Dit gaat veelal om incidentele verwerkingen (bijvoorbeeld verpakken).

De loonverwerking maakt deel uit van de Demeter-controle bij de licentiehouders. Demeter-controle op locatie bij de loonverwerker wordt incidenteel uitgevoerd.

6.2 Verwerking door een contractverwerker

De licentiehouders is verantwoordelijk voor de registratie, administratieve verplichtingen en fysieke verplichtingen rond de Demeter-productie, maar legt de uitvoering ten aanzien van de controle bij de contractverwerker. Dit gaat veelal om contractproductie, waarbij de verwerker de inkoop van grondstoffen onder eigen verantwoordelijkheid heeft.

Jaarlijks wordt een Demeter-controle op locatie uitgevoerd bij de contractverwerker.

6.3 Verwerking door een Demeter-licentiehouders

De licentiehouders die de producten op zijn naam heeft staan is verantwoordelijk voor de receptuur en de correcte aanduiding. Zijn gegevens staan vermeld op het etiket of de verpakking. De daadwerkelijke verwerking wordt uitgevoerd door een Demeter-licentiehouders, op basis van diens procescertificaat.

7. Controle, sancties en bezwaar

7.1 Controle

7.1.1

De DLC beoordeelt aan de hand van de rapporten met bevindingen en overige informatie (waaronder voor landbouwbedrijven de Demeter-signaleringsrapportage en het evaluatieformulier) of wordt voldaan aan de eisen volgens het Handboek Demeter en verleent dan wel continueert het Demeter-certificaat, respectievelijk het Demeter-procescertificaat en het Demeter-productcertificaat. In opdracht van de Stichting voert een controleur controles uit en maakt van de bevindingen een rapport op dat ter beschikking wordt gesteld aan de DLC.

7.2 Sancties en Beëindiging

7.2.1

De DLC is bevoegd bij constatering van overtredingen, zonder termijn van opzegging, aan enig Demeter-certificaat gekoppelde rechten tijdelijk te ontzeggen dan wel certificaten in te trekken. De licentiehouders wordt hiervan schriftelijk op de hoogte gesteld. Het betreffende bedrijf blijft gebonden aan zijn/haar financiële verplichtingen jegens de Stichting. De Stichting kan besluiten haar beslissing openbaar te maken.

Een geconstateerde Non Conformiteit kan een reden zijn voor (tijdelijke) ontzegging van de rechten, dan wel intrekking van het Demeter-certificaat. Dit is onder meer het geval indien:

- Fraude wordt geconstateerd.
- Er geen geldig certificaat van Skal of andere aangewezen certificeringsinstelling is, dat het recht verschaft tot het voeren van de aanduiding "biologisch";
- Een Non Conformiteit wordt geconstateerd bij een (landbouw)bedrijf, waarvan de gevolgen voor de bedrijfsvoering langdurig zijn, uit oogpunt van de Voorwaarden.
- Wanneer door de handelswijze van de licentiehouders de naam van de Stichting en/of het Demeter-keurmerk in diskrediet wordt gebracht.
- Aanwijzingen van de DLC niet, of niet binnen de gestelde termijn worden opgevolgd;
- Niet wordt voldaan aan de verplichtingen jegens de Stichting en daarin wordt volhard;
- De financiële verplichtingen voortkomend uit de licentieovereenkomst niet worden nagekomen, de licentiehouders surseance van betaling aanvraagt, staat van faillissement wordt verklaard, zaken worden geliquideerd of de leiding van het bedrijf wordt overgedragen (bij landbouwers).

Reglement voor Demeter-certificering

Overige op te leggen maatregelen:

- Berisping;
- Schriftelijke waarschuwing met aanwijzing om binnen de gestelde termijn de bedrijfsvoering aan te passen;
- Schriftelijke waarschuwing of herhaalde waarschuwing met boete afhankelijk van de overtreding van minimaal de hoogte van het financiële voordeel voor de betreffende licentiehouders en maximaal vijf maal dit voordeel, exclusief eventuele schade die is of kan worden veroorzaakt;
- Opleggen van extra controles waarbij de kosten worden doorberekend aan de licentiehouders;
- Blokkeren en eventueel decertificeren van producten of bedrijven;
- Terugnemen van producten uit de markt waarop ten onrechte het Demeter-keurmerk of andere verwijzingen naar de Biodynamische landbouw zijn aangebracht;
- Het doen vernietigen van verpakkingen waarbij de ingrediëntendeclaraties, receptuur, verwerkingsprocessen of gebruik van het Demeter-keurmerk niet overeenstemmen met de Voorwaarden;
- Het publiceren van opgelegde sancties;
- Het doorberekenen van schade (materieel en immaterieel) aan het Demeter-keurmerk of Stichting Demeter, veroorzaakt door of voortvloeiend uit Non Conformiteiten door de licentiehouders.

7.2.2

De licentieovereenkomst kan door licentiehouders uiterlijk twee maanden voor het verstrijken van het kalenderjaar worden opgezegd.

Bovenstaande opzegtermijn geldt niet bij een tussentijdse wijziging van de Demeter-voorwaarden. Dan kan deze overeenkomst worden opgezegd vanaf het moment dat de wijziging ingaat.

De licentieovereenkomst kan door de Stichting eenzijdig worden beëindigd, nadat de DLC enig Demeter-certificaat heeft ingetrokken.

7.2.3

In geval van beëindiging van de licentieovereenkomst om welke reden dan ook, is de licentiehouders verplicht op aangegeven datum het gebruik van het Demeter-keurmerk en -aanduiding te staken en alle verpakkingen en commerciële uitingen waarop het Demeter-keurmerk dan wel verwijzingen naar de Biodynamische landbouw zijn aangebracht, te vernietigen.

Ten aanzien van op voorraad zijnde producten worden afspraken gemaakt, passend bij de specifieke situatie.

7.2.4

De DLC heeft het recht om na beëindiging van de licentieovereenkomst een eindinspectie te laten uitvoeren. De kosten voor deze inspectie komen voor rekening van de Stichting. Naar aanleiding van de uitkomst kunnen maatregelen en of een onmiddellijk invorderbare sanctie worden opgelegd indien het Demeter-keurmerk ten onrechte is of wordt gebruikt.

Reglement voor Demeter-certificering

7.3 Bezwaar

7.3.1

Tegen een door of namens DLC genomen besluit kan bezwaar worden gemaakt.

7.3.2

De gang van zaken rond de indiening, instelling en afhandeling van bezwaarschriften wordt afzonderlijk geregeld in het Bezwaarschriftenreglement.

8. *Slotbepalingen*

8.1 Onvoorzien

In alle gevallen, waarin dit reglement niet voorziet beslist het bestuur van de Stichting, na ruggespraak met de DLC en de DVC.

Demeter Bijdragereglement

Versiebeheer Demeter Bijdragereglement

Versie	Datum	Status	Opmerkingen	Auteurs
1.7	september 2011	Goedgekeurd	Onderhoud	Rienk ter Braake
1.6	december 2008	Goedgekeurd	Onderhoud	Rienk ter Braake
1.5	december 2007		Onderhoud, verplicht lidmaatschap BD-Vereniging vervalt	Rienk ter Braake
1.4	december 2005	Goedgekeurd	Bestuursvergadering 13 december 2005	Jos Pelgröm
1.3	november 2005	Concept		Jos Pelgröm, Rienk ter Braake
1.2	januari 2005	Goedgekeurd	Bestuursvergadering 21 december 2004	Rienk ter Braake
1.1	30 juli 2002	Goedgekeurd	Bestuursvergadering 8 juli	Rienk ter Braake
1.0	oktober 2001	Goedgekeurd	Bestuursvergadering 18 oktober	Rienk ter Braake
0.0	september 2001	Concept		Leen Janmaat

Demeter Bijdragereglement

Het Demeter-keurmerk is een privaatrechtelijk geregistreerd merk. Demeter International heeft het eigendom van het Demeter-keurmerk (en de aanverwante merken) en het beeldmerk (en de aanverwante beeldmerken) ondergebracht bij de onafhankelijke vereniging International BioDynamic Association. De merken staan geregistreerd bij het World Intellectual Property Organisation in Zwitserland onder nummer IRN/248829 (Demeter) en nummer IRN/786315 (logo), op naam van de Forschungsring für Biologisch-Dynamische Wirtschaftsweise e.V..

Demeter International is de wereldwijd werkende vereniging van nationale Demeter-certificeerders, die licentiehouders controleren en certificeren. Stichting Demeter is lid van Demeter International en controleert en certificeert biodynamische landbouwbedrijven en verwerkers in Nederland en Vlaanderen. Uitsluitend landbouwers, handelaren en verwerkers die een licentie-overeenkomst met Stichting Demeter hebben afgesloten en overeenkomstig de Demeter-voorwaarden werken, komen in aanmerking voor een Demeter-certificaat en mogen het keurmerk voeren.

Het bestuur van Stichting Demeter heeft in haar vergadering van 13 december 2005 het navolgende Bijdragereglement vastgesteld. In december 2007 is de verplichting voor landbouwers komen te vervallen om lid te zijn van de BD-Vereniging.

1.	Begripsomschrijvingen	3
2.	Tarieven	3
3.	Bijdragen algemeen	3
4.	Basisbijdrage	3
5.	Variabele bijdrage	4
6.	Inzage	5
7.	Betalingscondities	5

Demeter Bijdragereglement

1. *Begripsomschrijvingen*

In dit reglement worden de definities gehanteerd, die zijn vastgelegd in de Begrippenlijst voor Demeter-certificering.

2. *Tarieven*

2.1

De hoogte van de jaarlijkse bijdragen wordt door het bestuur van Stichting Demeter jaarlijks vastgelegd in het Tarievenblad.

2.2

In het Tarievenblad worden tevens andere verrichtingen opgenomen waarvoor kosten verschuldigd zijn. Hieronder vallen bedrijfsbezoeken, verstrekking van certificaten, certificering van uitbestede productie, ontheffingen en opvolging van controles.

2.3

Het bestuur van Stichting Demeter stelt licentiehouders uiterlijk 30 november van ieder jaar op de hoogte van wijzigingen in de tarieven.

3. *Bijdragen algemeen*

3.1

De licentiehouder, als bedoeld in het Reglement voor Demeter-certificering, is afhankelijk van de aard van de productie-eenheid, jaarlijks verschuldigd:

- a. Een basisbijdrage aan de Stichting.
- b. Een variabele bijdrage aan de Stichting.

3.2

De jaarlijkse bijdragen zijn verschuldigd per (deel van een) jaar, beginnend vanaf de datum dat de betrokkene zich heeft aangemeld bij de Stichting tot en met 31 december van het jaar dat de overeenkomst met de Stichting is opgezegd.

4. *Basisbijdrage*

4.1

De basisbijdrage wordt in rekening gebracht om de directe algemene kosten per geregistreerde licentiehouder te dekken. Hieronder vallen de kosten voor de jaarlijkse Demeter-controle en de algemene bureau-administratie, alsmede de kosten van onderhoud van het gehele certificeringssysteem.

5. Variabele bijdrage

5.1 Algemeen

5.1.1

De genoemde variabele bijdrage wordt geheven zover het betreft:

- a. **Landbouwer** (boeren, tuinders en fruittelers): de bijdrage is afhankelijk van de aard en omvang (aantal eenheden, oppervlakte) van de productie-eenheid.
- b. **Landbouwer-verwerker**: zoals hierboven, plus een bijdrage die afhankelijk is van de gerealiseerde omzet (verkoopwaarde) van de producten die onder eigen handelsnaam (inclusief handelsnamen die in licentie worden gebruikt) met Demeter-keurmerk worden verhandeld.
- c. **Verwerker**: de bijdrage is afhankelijk van de gerealiseerde omzet (verkoopwaarde) en de aard van de producten die onder eigen handelsnaam met Demeter-keurmerk worden verhandeld.
- d. **Handelaar**: handelaren betalen geen variabele bijdrage. Deze is al betaald door de verwerker of landbouwer.

5.1.2

De directeur van de Stichting is bevoegd de door hem benodigde gegevens voor het vaststellen van de door de licentiehouders verschuldigde variabele bijdrage bij de licentiehouders op te vragen.

5.1.3

De licentiehouders zijn verplicht de bij 5.1.2 bedoelde gegevens uiterlijk 1 mei van elk jaar ter beschikking te stellen.

Indien de gegevens niet tijdig worden doorgegeven kan geen factuur worden opgesteld. In dit geval wordt per maand een niet te verrekenen boete opgelegd ter hoogte van 10% van de variabele bijdrage over de laatst bekende gegevens, totdat de gevraagde gegevens zijn doorgegeven.

Indien de gegevens na herhaald verzoek nog steeds niet zijn verstrekt is de directeur gerechtigd een schatting te maken van de bedrijfsgegevens. Deze schatting vormt dan de basis voor de afrekening.

5.1.4

Omzetgegevens dienen voorzien te zijn van een accountants- of een boekhoudersverklaring.

5.1.5

De variabele omzetafhankelijke bijdrage wordt in rekening gebracht, gebaseerd op de werkelijk gerealiseerde omzet in Demeter-producten in het voorgaande jaar, als bedoeld in paragraaf 5.1.2.

In het eerste jaar wordt een bijdrage op basis van een omzetschatting in rekening gebracht als voorschot. Dit voorschot wordt het volgende jaar verrekend.

5.1.6

Bij beëindiging van de licentie-overeenkomst wordt de eindafrekening van de variabele bijdrage opgesteld door de bijdrage te berekenen over het betreffende aantal maanden. Ook hier wordt de omzet van het vorige jaar als grondslag genomen.

Demeter Bijdragereglement

5.2 Landbouwer en landbouwer-verwerker

5.2.1

De variabele bijdrage voor het landbouwbedrijf wordt vastgesteld aan de hand van de in het dossier aanwezige gegevens, aangevuld met de gegevens uit het signaleringsrapport en eventueel daarna door de licentiehouder gemelde wijzigingen.

5.3 Verwerkers

5.3.1

Bij het in rekening brengen van de variabele bijdrage aan verwerkers wordt in het Tarievenblad onderscheid gemaakt tussen halffabricaten en consumentproducten.

Voor halffabricaten wordt een percentage van de totale bijdrage in rekening gebracht, voor dekking van de certificeringskosten. Het percentage wordt vermeld in het Tarievenblad.

Voor consumentproducten is de gehele bijdrage verschuldigd. Naast de certificeringskosten wordt betaald voor Demeter-promotie.

6. Inzage

Elke licentiehouder is verplicht om ter controle van de door hem verstrekte omzetgegevens op verzoek inzage te verschaffen in de boeken en bescheiden aan de directeur, door deze aangewezen personeelsleden van de Stichting, alsmede een door het Bestuur aangewezen accountant.

7. Betalingscondities

7.1

Voor het berekenen van de bijdragen worden de volgende betaalregels in acht genomen:

- a. De bijdragen worden 1 keer per jaar gefactureerd.
- b. De facturen worden in juni van ieder jaar verstuurd.
- c. Er geldt een betalingstermijn van 14 dagen.
- d. Bij achterstallige betaling worden administratiekosten en of incassokosten doorberekend en rentekosten in rekening gebracht.

7.2

Het Bestuur is bevoegd, op voordracht van de directeur, een licentiehouder uitstel van betaling te verlenen van de verschuldigde bedragen. De licentiehouder die uitstel van betaling verlangt, richt hier toe schriftelijk een gemotiveerd verzoek aan de directeur.

7.3

Het Bestuur is bevoegd, op voordracht van de directeur, de licentie-overeenkomst te ontbinden wanneer ondanks minimaal drie verzoeken tot betaling niet aan de financiële verplichtingen is voldaan. Bij ontbinding van de overeenkomst blijven de financiële verplichtingen onverkort bestaan.

Tarievenblad 2012

(als bedoeld in het Demeter Bijdragereglement)

Stichting Demeter is BTW-plichtig en dient BTW in rekening te brengen bij de licentiehouders. Alle Bijdragen en Tarieven zijn exclusief 19% BTW.

1. *Bijdragen voor landbouwers*

A. Basisbijdragen per jaar

Certificering	€ 100,00
Collegiale Toetsing	€ 75,00

De vaste bijdrage voor Collegiale Toetsing van € 75,00 wordt in de vorm van korting terug gegeven aan boeren die deelnemen aan de gesprekken Collegiale Toetsing en tevens een correct ingevuld en ondertekend Formulier Collegiale Toetsing terug sturen aan Stichting Demeter vóór 1 juni.

B. Variabele bijdrage per hectare

Akkerbouw (granen, aardappels, uien, bieten)	€ 8,50
Industriegroenten (conserven, suikermais, zuurkool, wortels, cichorei)	€ 12,00
Grove groenteteelt (overige kool, prei)	€ 18,50
Overige groenteteelt en kruidenteelt (betreft alle overige gewassen)	€ 55,00
Fruitteelt	€ 28,00
Koude bedekte teelt (niet gestookte kas of tunnels)	€ 260,00
Bedekte teelt (gestookte kas)	€ 700,00
Voedergewassen en weiland	€ 4,00
Natuurland (vallend onder natuurbescherming met beheersovereenkomst)	€ 3,00

C. Variabele bijdrage per dier (per gemiddeld aanwezig dier)

Melkkoeien	€ 3,00
Vleeskoeien	€ 2,00
Melkgeiten en melkschape	€ 0,30
Vleeschape	€ 0,20
Varkens	€ 0,90
Kippen (leg- en slachtdieren)	€ 0,03
Kalkoenen	€ 0,03

Tarievenblad 2012

(als bedoeld in het Demeter Bijdragereglement)

D. Omschakelperiode

Gedurende de periode dat een licentieovereenkomst is afgesloten, maar geen Demeter-certificaat is toegekend, wordt 75% van de totale Demeter-bijdrage in rekening gebracht.

2. Bijdragen voor verwerkers

A. Basisbijdrage per jaar € 575,00

B. Variabele bijdrage

Een omslag met gestaffeld percentage over de omzet van de producten die met Demeter-keurmerk worden verhandeld.

1,5% over de omzet van	€ 0,00 en	500.000,00
1% over de omzet van	500.000,00 en	1.000.000,00
0,75% over de omzet van	1.000.000,00 en	3.000.000,00
0,5% over de omzet van	3.000.000,00 en	meer.

Producenten van halffabricaten (voor verdere verwerking) betalen slechts 30% van de bovengenoemde variabele bijdrage.

C. Borgsom

Aan verwerkers en bereiders wordt door de Stichting een borgsom in rekening gebracht ter hoogte van de halve vaste bijdrage plus helft van de geschatte variabele bijdrage. De borgsom is voor de Stichting een garantie voor ordentelijk betalingsverkeer.

3. Bijdragen voor landbouwers-verwerkers

A. Basisbijdrage per jaar € 00,00

B. Variabele bijdrage

Een vast percentage van 0,5% over de omzet van (verpakte) consumentproducten die met Demeter-keurmerk worden verhandeld.

Tarievenblad 2012

(als bedoeld in het Demeter Bijdragereglement)

4. Bijdragen voor handelaren

A. Basisbijdrage per jaar € 295,00

B. Borgsom

Aan handelaren wordt een borgsom in rekening gebracht ter hoogte de basisbijdrage.

5. Overige tarieven

5.1 Tarieven voor bedrijfsbezoeken

A. Bezoek aan een landbouwbedrijf € 200,00

B. Bezoek aan een verwerker of handelaar € 250,00

5.2 Tarieven voor verstrekking Demeter-certificaten

A. Eenmalige kostenloze verstrekking per jaar

Ieder jaar wordt het Demeter-certificaat kosteloos aan alle betreffende licentiehouders gestuurd in de periode van 1 januari tot en met 31 maart.

B. Verstrekking vanaf 1 april

Indien de licentiehouders de voor de certificering vereiste documenten of gegevens pas na 1 april aanlevert, worden kosten in rekening gebracht voor de verstrekking van het Demeter-certificaat.

Deze kosten dienen te zijn voldaan, alvorens het Demeter-certificaat wordt toegestuurd.

Tarief verstrekking april-juni € 50,00

Tarief verstrekking juli-augustus € 100,00

Tarief verstrekking na september € 150,00

C. Verstrekking volgend of gewijzigd certificaat € 50,00

Tarievenblad 2012

(als bedoeld in het Demeter Bijdragereglement)

5.3 Tarieven uitbestede productie

Het is mogelijk productie uit te besteden aan derden (niet-licentiehouders). Dit wordt geregeld in het reglement Demeter-certificering. Voor uitbestede productie door verwerkers (landbouwers-verwerkers zijn vrijgesteld) gelden de volgende tarieven:

A. Loonverwerking (Demeter-controle is uit te voeren bij de licentiehouder)

Tarief per geregistreerde loonverwerker € 100,00

B. Contractverwerking (Demeter-controle bij de contractverwerker)

Tarief per geregistreerde contractverwerker € 250,00

5.4 Ontheffingen

A. Ontheffingen die zijn aangevraagd vóór 1 april van ieder jaar € 50,00

B. Ontheffingen die te laat zijn aangevraagd € 150,00

5.5 Opvolging controle en schriftelijke waarschuwing

A. Voor onvolledig ingevulde signaleringsrapportages of niet of onvoldoende reactie op certificeringsvragen worden extra administratiekosten in rekening gebracht € 50,00

B. Voor iedere schriftelijke waarschuwing wordt (naast een eventuele geldboete) een bedrag in rekening gebracht voor de afhandeling en kosten

Voor landbouwbedrijven € 100,00

Voor verwerkers € 150,00